

300

РОКІВ
ВОЗЗ'ЄДНАННЯ
УКРАЇНИ
З РОСІЄЮ

Державне видавництво
політичної літератури УРСР

☆
Київ

300

ЛЕТ
ВОССОЕДИНЕНИЯ
УКРАИНЫ
С РОССИЕЙ

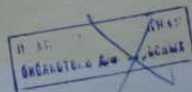

22050

300

РОКІВ
ВОЗЗ'ЄДНАННЯ
УКРАЇНИ
З РОСІЄЮ

ДОКУМЕНТИ І МАТЕРІАЛИ
ПРО СВЯТКУВАННЯ
300-РІЧЧЯ ВОЗЗ'ЄДНАННЯ
УКРАЇНИ З РОСІЄЮ

При єдиній дії пролетарів великоруських і українських ніколи Україна *можлива*, без такої єдності про неї не може бути й мови.

В. І. ЛЕНІН

*У Центральному Комітеті КПРС, у Раді Міністрів Союзу РСР,
у Президії Верховної Ради СРСР*

ПРО 300-РІЧЧЯ ВОЗЗ'ЄДНАННЯ УКРАЇНИ З РОСІЄЮ

Центральний Комітет КПРС, Рада Міністрів Союзу РСР і Президія Верховної Ради СРСР прийняли постанову широко відзначити 300-річчя возз'єднання України з Росією, що сповняється в січні 1954 року, як видатну історичну подію, велике національне свято українського та російського народів і всіх народів Радянського Союзу.

У постанові говориться, що ця знаменна подія була завершенням багатовікової боротьби українського народу проти іноземних поневолювачів — за возз'єднання з російським народом у єдиній Російській державі.

Український народ, який вишов з єдиного кореня древньоруської народності, зв'язаний з російським народом єдністю походження, близькістю і спільністю всього історичного розвитку, постійно прагнув до об'єднання з братнім російським народом. Протягом тривалого часу Україна була під ігом іноземного поневолення і терпіла страшне розорення і спустошення від агресивних нападів кочових орд турецько-татарських ханів і гніту польської шляхти. Український народ, перебуваючи

під загрозою знищення, постійно він боротьбу проти гніту чужоземних поневолювачів.

У визвольній війні 1648—1654 рр. український народ під керівництвом видатного державного діяча і полководця Богдана Хмельницького вів героїчну боротьбу за визволення України від гніту польської шляхти, за возз'єднання України з Росією. Історичною заслугою Богдана Хмельницького є те, що він, виражаючи прагнення українського народу до тісного союзу з російським народом і очолюючи процес складання української державності, правильно розумів її завдання і перспективи, бачив порятунком українського народу в його об'єднанні з великим російським народом.

Головною і вирішальною силою визвольної війни виступало пригноблене селянство, яке боролось за визволення України від іноземного поневолення і виступало проти соціального гніту феодалів-кріпосників. Боротьба українського народу проти польської шляхти знаходила широкий відгук і співчуття серед польського селянства, що терпіло від гніту польських феодалів. Широкому розмахові народного руху у визвольній війні і його видатним успіхам сприяла постійна допомога і підтримка Російської держави і особливо народних мас Росії.

Завищенням цієї загальнонародної боротьби було рішення Переяславської Ради 8 (18) січня 1654 року про возз'єднання України з Росією, яке було могутнім волевиявленням волелюбного українського народу, вивагом його вікових прагнень і сподівань і значувало поворотний етап в його житті. Український народ, зв'язавши навіки свою долю з єдинокровним братнім російським народом, в якому він завжди бачив свого надійного захисника і союзника, тим самим врятував і зберіг себе, як націю.

Возз'єднання України з Росією, незважаючи на те, що на чолі Росії стояли тоді цар і поміщики, мало величезне прогресивне значення для дальшого політичного, економічного і культурного розвитку українського і російського народів. Об'єднання двох великих слов'янських народів, незважаючи на реакційну політику царизму, російських і українських феодалів та буржуазії, зблизило народи Росії і України, які обрали єдиною правильний шлях у спільній боротьбі проти всіх зовнішніх ворогів, проти спільних гнобителів, проти кріпосників і буржуазії, проти царизму і капіталістичного рабства.

Всупереч царській реакційній політиці жорстокого національно-колоніального гноблення, найкращі сини російського народу визнавали право України на національну незалежність і разом з передовими діячами українського народу боролись проти ганебної політики нацйковування народів Росії один на одного, яку проводили російські та українські поміщики і буржуазія та їх поплічники — великодержавні шовіністи і українські націоналісти.

На основі спільної боротьби проти гнобителів та іноземних загарбників, які посягали на російські і українські землі, розвивалась і міцніла кровна, нерозривна дружба двох великих братніх народів. Великі досягнення цієї дружби яскраво і переконливо викривають антинародну суть буржуазно-націоналістичних перекручень в оцінці історичного значення возз'єднання України з Росією, наочно показують марність всіх намагань буржуазних націоналістів підірвати і зруйнувати нерозривний союз українського, російського та інших народів Радянського Союзу.

Для дальшого розвитку російського, українського і всіх інших народів Росії мала вирішальне значення поява на історичній арені найбільш революційного в світі російського пролетаріату і його бойового авангарду — Комуністичної партії.

Під керівництвом Комуністичної партії народи Росії, здійснивши Велику Жовтневу соціалістичну революцію, визволились від кайданів капіталістичного рабства і відкрили для народів шлях до соціалізму. Український народ перший слідом за російським народом пішов по шляху соціалізму, добився, нарешті, здійснення своєї вікової мрії, створивши свою національну Українську державу і поклавши цим початок нової і справді славної епохи своєї історії.

Братній союз і дружба російського і українського народів міцніли і загартовувались у Великій Жовтневій соціалістичній революції, у вогні громадянської війни проти внутрішньої контрреволюції та іноземної інтервенції, в процесі соціалістичного будівництва, в історичних битвах Великої Вітчизняної війни проти німецько-фашистських загарбників.

В результаті всесвітньої історичних перемог, здобутих народами Радянського Союзу, завдяки здійсненню ленінсько-сталінської національної політики український народ зміг здійснити своє національне

вiдродження, воз'єднавши всi українськi землi в єдиний Українськiй радянськiй соціалістичнiй державі.

Російськiй і українськiй народи, добившись величезних успіхів в економічному і культурному будівництві, нині в'єднані йдуть разом з усіма братніми народами нашої країни під проводом Комуністичної партії вперед по шляху до комунізму.

Нерушима вічна дружба українського і російського народів, усіх народів Радянського Союзу є запорукою національної незалежності і свободи, розквіту національної культури і процвітання українського народу, як і інших народів Радянського Союзу.

ЦК КПРС, Рада Міністрів Союзу РСР і Президія Верховної Ради СРСР у своїй постанові зобов'язали місцеві партійні і радянські організації широко відзначити видатну історичну подію — 300-річчя воз'єднання України з Росією, як велике національне свято, організувати лекції, доповіді і бесіди, присвячені цій важливій події в історії нашої Батьківщини і дальшому зміцненню дружби народів Радянського Союзу.

Газета «Правда» від 9 грудня 1953 року

★

ТЕЗИ ПРО 300-РІЧЧЯ ВОЗ'ЄДНАННЯ УКРАЇНИ З РОСІЄЮ

(1654—1954 рр.)

Схвалені Центральним Комітетом
Комуністичної партії Радянського Союзу

300

років тому, в січні 1654 року, на Переяславській Раді могутнім повстанням українського народу було проголошено воз'єднання України з Росією. Цим історичним актом була завершена тривала боротьба волелюбного українського народу проти іноземних поневолювачів, за воз'єднання з російським народом в єдиній Російській державі. 300-річчя воз'єднання України з Росією, як видатна історична подія, є великим святом не тільки українського і російського народів, але і всіх народів Радянського Союзу.

Воз'єднання мало величезне значення для дальшого історичного розвитку двох великих народів, «танях близьких і мовою, і місцем проживання, і характером, і історією» (Ленін).

Навіня зв'язавши свою долю з братнім російським народом, український народ врятував себе від іноземного поневолення і забезпечив можливість свого національного розвитку. Разом з тим воз'єднання України з Росією багато сприяло зміцненню Російської держави і віднесенню її міжнародного авторитету. В суспільній боротьбі проти спільних ворогів — царизму, кріпосників і капіталістів, а також проти іноземних загарбників зростала і міцніла дружба трудящих Росії і України. В епоху імперіалізму цю боротьбу очолював найреволюційніший в світі російський робітничий клас, переважний своїм боювим авангардом — Комуністичною партією. Російський робітничий клас привів народи Росії до несаїтійоісторичної перемоги над самодержавством, а потім також над поміщиками і капіталістами.

Велика Жовтнева соціалістична революція назавжди поклала край соціальному і національному гнобленню народів колишньої царської Росії, створила умови для формування соціалістичних націй і заклала основи їх тісного співробітництва в справі будівництва комуністичного суспільства.

Дружба і братерський союз українського, російського та інших народів нашої країни зміцнили і загартовувались в суворі роки громадянської війни та іноземної інтервенції, в процесі соціалістичного будівництва, в історичних битвах Великої Вітчизняної війни проти німецько-фашистських загарбників. Нерушима дружба народів СРСР — одна з найважливіших основ багатонаціональної Радянської соціалістичної держави і головна умова всіх успіхів братніх радянських республік.

Нахвилюванням нерушимої дружби вільних і рівноправних народів СРСР є Комуністична партія. Очоловлюючи боротьбу народів Радянського Союзу за перемогу комунізму, Комуністична партія зміцнює союз робітничого класу і селянства — непохитну основу радянського суспільства. Партія безупинно дбає про розвиток всіх народів, які входять в Радянський Союз, веде неперимирну боротьбу проти проявів буржуазного націоналізму, виховує радянських людей в дусі дружби народів, радянського патріотизму і пролетарського інтернаціоналізму.

Весь історичний досвід народів СРСР начебто свідчать про величезне значення їх дружби з великим російським народом, про непереборну силу братерського союзу і тісного співробітництва всіх народів нашої країни, які побудували під проводом Комуністичної партії соціалізм і ніші швидко ідуть вперед, до торжества комунізму.

1

1. Возз'єднання Україна в Росію в 1654 р. було закономірним результатом всієї попередньої історії двох великих братніх слов'янських народів — російського і українського. Воно було зумовлене багатогляним розвитком економічних, політичних і культурних зв'язків Україна в Росію і відповідало корінним інтересам і сподіванням обох народів.

Російський, український і білоруський народи походять від одного кореня — дренньоруської народності, яка створила дренньоруську державу — Київську Русь.

Соціально-економічний розвиток Русі в період феодалізму, в тяжкий час татаро-монгольської навали привів до відособлення окремих частин дренньоруської народності. Поступово з єдиної дренньоруської народності утворились три братні народності — російська, українська і білоруська з власними їм особливостями мови, культури і побуту. Незважаючи на всі історичні злогоди і великі випробування, російський, український і білоруський народи зберегли і провели через ніяк свідомість єдності походження, близькості мови і культури, свідомість єдності своєї долі.

2. В результаті ослаблення дренньоруських земель, яке було в значній мірі наслідком завоювань татаро-монгольських ханів, українські землі, відірвані від Північно-Східної Русі, були розірвані на частини і стали здобиччю литовських, польських і угорських феодалів, султанської Туреччини та її васала — Кримського ханства.

Більша частина України в XVI столітті була загарбана панською Польщею. Цьому сприяла зрадницька політика українських феодалів-кріпосників, які намагалися в союзі з польськими панами придушити антифеодалну боротьбу народних мас, зміцнити і розширити свої власні феодально-кріпосницькі привілеї, досилити експлуатацію трудящих.

Загарбавши українські землі, польські феодали (магнати і шляхта) встановили на Україні найтяжчий, весподський кріпосницький гніт. Весь тягар кріпосницького і національного гніту лег на селянство, міську бідноту і козацькі війська. Польська шляхта не вважала українських селян за людей, грубо топтала їх людську гідність. Польські пани з допомогою Ватіану заходами жорстокого примусу вважали на Україні католицизм, запроваджували переконну унію, проводили політику насильного ополячування українців, ступилися з українською мовою і культурою, намагалися духовно поневодити український народ і розірвати його зв'язки з російським народом.

Тяжке становище народних мас України погіршувалося феодальною апархією, що панувала в Польській державі і виявлялася в розгузданій сваволі магнатів і шляхти, які систематично грабували і розорали українські землі.

Гніт польсько-шляхетської держави і необмежена сваволя польських панів стали найбільшим гальмом економічного і культурного розвитку України. Населення України терпіло також від постійних розбійницьких нападів турків і кримських ханів.

Російський народ у тривалій і самовідданій боротьбі з татаро-монгольськими та іншими іноземними поневоловачами подолав феодальну роздробленість, відстояв свою національну незалежність і створив могутню централізовану державу з столицею в Москві. Москва стала основою й ініціатором утворення російської держави, її політичним, економічним і культурним центром.

Російська централізована держава відіграла величезну роль в історичній долі російського, українського, білоруського та інших народів нашої країни. З самого початку свого виникнення вона була центром притягання і опорою для братніх народів, які боролися проти іноземних поневоловачів.

3. Український народ, перебуваючи під загрозю знищення, постійно вів боротьбу проти гніту чужоземних поневоловачів, за свою свободу і незалежність і разом з тим за возз'єднання з Росією.

В ході боротьби українських народних мас проти феодально-кріпосницького і національного гніту, а також проти турецько-татарських нападів була створена військова сила — козацтво, центром якого в XVI ст. стала Запорозька Січ, що

відіграла прогресивну роль в історії українського народу. В той час як частина замовної козацько-старшинської верхівки йшла вноді на угоду з польською шляхтою, рядові козацькі маси разом з селянством і міською біднотою вели непримиренну боротьбу проти феодально-кріпосницького і національного гніту. Селянсько-козацькі повстання проти панування польської шляхти і місцевих експлуататорів одно за одним потрясли Україну і Білорусію. Наприкінці XVI і в першій половині XVII століття найбільші народні повстання на Україні відбувались під проводом Косицького, Наливайка, Тараса Федорівича (Трисила) та інших.

Запалюючим прикладом для українських і білоруських трудящих, що боролась проти іноземного гніту і місцевих гнобителів, було селянське повстання в Росії під проводом Івана Болотникова (1606—1607), в якому активну участь взяли також селяни України.

Боротьба народних мас проти соціального гніту польських і українських феодалів тісно перепліталася з визвольною боротьбою проти національного гноблення. Могутній поштовх цій боротьбі дала славна перемога російського народу під проводом Мініна і Пожарського у війні проти польсько-шведських інтервентів на початку XVII століття.

Борючись за національне визволення, український народ прагнув до возз'єднання з російським народом. Незважаючи на всі перешкоди, розвивались економічні і культурні зв'язки України з Росією. Це сприяло зближенню двох братніх народів і благотворно впливало на розвиток їх культури.

4. Визволення від гніту шляхетської Польщі і усунення загрози поглинення султанською Туреччиною було для українського народу історично необхідною, корисним питанням його національного існування.

Однією з найславніших сторінок в історії українського народу була народно-визвольна війна 1648—1654 років. Головною і вирішальною силою цієї війни було селянство, яке боролось проти соціального гніту польських і українських феодалів-кріпосників та іноземного поневолення. Разом з селянством у визвольній війні виступали широкі маси козацтва і міського населення, а також і козацька старшина.

В той час як селянсько-козацькі маси вели героїчну боротьбу проти соціального і національного гніту, українська феодальна верхівка (козацька старшина і дрібні поміщики), беручи участь у визвольній війні, прагнула зберегти і зміцнити феодально-кріпосницькі відносини на Україні.

У визвольній війні 1648—1654 рр. український народ одночасно боровся за визволення а-під ярма панської Польщі і за возз'єднання з братнім російським народом в єдиній Російській державі.

5. На чолі українського народу, який піднявся на визвольну війну, стояв видатний державний діяч і полководець Богдан Хмельницький. Історичною заслугою Богдана Хмельницького є те, що він, виражаючи спонтанні сподівання і прагнення українського народу до тісного союзу з російським народом і омолоючи

процес складання української державності, правильно розумів її завдання і перспективи, бачив неможливість притування українського народу без його об'єднання з великим російським народом, наполегливо добивався возз'єднання України з Росією.

В період народно-визвольної війни під керівництвом Богдана Хмельницького на Україні були створені великі збройні сили, які здобули ряд блискучих перемог над польсько-литовським військом і визволили від ворога більшу частину України. Повсталі український народ висунув із свого середовища поряд з Богданом Хмельницьким таких видатних військових керівників і народних героїв, як Кравчишин, Нецай, Богун та інші.

Разом з українським народом проти гніту польських і литовських феодалів за возз'єднання з Росією боровся братній білоруський народ.

Активну участь у визвольній війні українського народу брали селяни Молдавії.

Боротьба українського народу проти польських панів знаходила широкий відгук і співчуття серед польського селянства, яке терпіло від гніту польських феодалів. Під впливом зростаючої визвольної боротьби українського народу в ряді районів Польщі відбувались селянські виступи, які ослабляли польську феодалну державу.

Великому розмахові визвольної війни українського народу і його видатним перемогам сприяли постійна допомога і підтримка широких народних мас Росії і російської держави. В рядах українських військ билось багато доносських козаків, російських селян і городян.

Борючись із шляхетською Польщею і відбиваючи розбійницькі навали кримських ханів, Україна спиралась на постійну економічну, дипломатичну і воєнну допомогу Росії. З Росії на Україну йшли обози з хлібом, зброєю, боєприпасами, сіллю, металевими виробами. Російські дипломати захищали інтереси України при переговорах з іноземними державами і т. д. На території Росії знаходили пристановище українські селяни і городяни, які залишали свої наслідки місця при нападах польсько-шляхетських військ і кримських ханів.

Царський уряд в інтересах зміцнення держави підтримував прагнення українського народу до возз'єднання з Росією. Враховуючи багаторазові просяби представників України, а також беручи до уваги небезпеку, яка загрожувала існуванню єдинокровного українського народу з боку польських, литовських і турецько-татарських загарбників, Земський собор у Москві 1 (11) лютого 1653 року дав згоду на прийняття України до складу Росії і оголошена війни проти шляхетської Польщі за визволення України і Білорусії. На Земському соборі, як свідчать документи, були присутні, крім бояр, дворянства, духовенства і царських чиновників, представники російських міст, купецтва, селянства і стрільців.

Рішення Земського собору було виявом волі і бажання всього російського народу подати допомогу братньому українському народові в його визвольній боротьбі проти іноземних поневолювачів.

22050

М. А. К. 1. 1011
Сибирь 1911

6. Возз'єднання України з Росією було всеродно проголошено 8 (18) січня 1654 року на Раді в м. Переяславі (тепер Переяслав-Хмельницький, Київської області), в якій брали участь представники різних соціальних верств населення всіх українських земель, визволених з-під польсько-шляхетського ярма. На Раді були присутні також послы російського уряду. Богдан Хмельницький звернувся до учасників Ради з промовою, в якій нагадав про тяжкий шлях боротьби і випробувань українського народу, що терпів гніт шляхетської Польщі, розбійницькі напади султанської Туреччини і кримських ханів. Хмельницький закликав Раду прийняти рішення про возз'єднання з Росією. Учасники Ради одностайно висловилися за возз'єднання України з Росією, «чтоб есмь повеки вси едино были» («Воссоединение Украины с Россией», документи і матеріали, т. III, 1953 р., стор. 461).

Український народ з піднесенням сприйняв рішення Переяславської Ради про возз'єднання з Росією. Сучасник цих подій літописець Самовидець (Роман Ракучка-Романовський), говорячи про акт возз'єднання, повідомляв, що «во усей Украйне увесь народ с охотою тоє учинилъ».

Рішення Переяславської Ради було завершенням загальнонародної боротьби за возз'єднання України з Росією, виразом споконвічних прагнень і сподівань українського народу і знаменувало поворотний етап в його житті.

Возз'єднання України з Росією, незважаючи на те, що на чолі Росії стояли тоді цар і поміщики, мало величезне прогресивне значення для дальшого політичного, економічного і культурного розвитку українського і російського народів.

Історичне значення рішень Переяславської Ради для долі українського народу полягало насамперед у тому, що, з'єднавшись з Росією в межах єдиної Російської держави, Україна була врятована від повенелення шляхетською Польщею і поглиблення султанською Туреччиною.

Актом возз'єднання український народ заклав свій тісний і нерозривний історичний зв'язок з російським народом, в особі якого він знайшов великого союзника, вірного друга і захисника в боротьбі за своє соціальне і національне визволення.

Возз'єднання з сильною централізованою Російською державою сприяло розвитку економіки і культури України. В другій половині XVII століття економіка України стала невід'ємною частиною великого всеросійського ринку. Возз'єднання сприяло зростанню продуктивних сил Росії і України, культурному взаємобогаченню двох братніх народів.

Входження України до складу Росії мало також величезне міжнародне значення. Воно завдало удару по агресивних устремліннях султанської Туреччини і шляхетської Польщі.

7. Об'єднання економічних ресурсів Росії і України уможливило сили російського і українського народів в їх спільній боротьбі проти іноземних загарбників.

В 1709 р. російська армія, до складу якої входили українські частини, під Полтавою розгромилла шведських загарбників. Український народ одностайно виступив проти підлого зрадника, злущотського вичухайця — гетьмана Мазепи, який намагався з допомогою шведських і польських загарбників відірвати Україну від Росії і відновити несправний іноземний гніт.

В другій половині XVIII ст. Росією були здобуті великі перемоги над султанською Туреччиною, відатту роль в яких відіграв великий російський полководець О. В. Суворов. В результаті цих перемог були визволені з-під влади Туреччини Крим і південні українські землі, що відіграло величезну позитивну роль у розвитку продуктивних сил всієї країни, яка дістала раніше недостатний для неї вихід до моря. На чорноморському березі вирости великі торговельні і культурні центри України, такі, як Херсон, Миколаїв, Одеса та інші.

На кінець XVIII століття були возз'єднані з Росією правобережні українські землі, які до того часу перебували ще під ярмом польської Польщі (Київщина, Волинь, Поділля).

У Вітчизняній війні 1812 року народи нашої країни, в тому числі український народ, на чолі з російським народом, розгромилли ворожу навалу наполеонівської армії.

8. Возз'єднання України з Росією зміцнило єдність українського і російського народів в їх спільній боротьбі проти соціального гніту російських і українських кріпосників. Антафеодальні повстання в Росії у XVII—XVIII століттях під проводом Степана Разіна і Омелана Пугачова, в яких взяли активну участь селяни багатьох народностей, знайшли широкий відгук серед пригноблених мас українського народу. В боротьбі проти феодально-кріпосницького і національного гніту українське селянство висузуло таких народних провозирів, як Заїціаник, Доббум, Кармелюк та ін.

Незважаючи на свою стихійність, неорганізованість і роз'єднаність, антифеодальні рухи, що охопили селянські маси різних національностей Росії, розхатували кріпосницький гніт і згуртували ці маси на боротьбу з спільними ворогами.

В ході героїчної боротьби проти феодально-кріпосницького гніту та іноземних загарбників розвивалась і міцніла бойова співдружність трудящих Росії і України.

9. Найлітшим ворогом російського, українського і інших народів Росії було царське самодержавство. Спирюючись на реакційну верхівку місцевих поміщиків та буржуазіі, царям проводив політику жорстокого національно-колоніального гноблення неруських народів. На Україні царям ліквідував місцеве самовря-

дування, люто врадушував національно-визвольний рух, прасікаючи прагнення до створення української державності, проводив насильствену політику русифікації, перешкодив розвитку української мови і культури.

10. В революційній визвольній боротьбі проти царизму і кріпосництва, яка розгорнулася в Росії в XIX столітті, провідну роль відіграв великий російський народ.

Першим поколінням революціонерів — борців проти царизму, що продовжили революційні традиції Радішева, — були декабристи, які організували в 1825 році повстання в Петербурзі і на Україні (повстання Чернігівського полку). Слідом за декабристами на боротьбу проти царизму і кріпосництва виступили великі російські революційні демократи — Бєлішський, Герцен, Чернішевський, Добролюбов.

Всуєчер царській реакційній політиці жорстокого національно-колоніального гноблення країні сини російського народу визнавали право України на національну незалежність і разом з передовими діячами українського народу боролися проти глибокої політики надколування народів Росії одного на одного, яку проводили російські та українські поміщики і буржуазія та їх прислужники — великодержавні шовіністи і українські буржуазні націоналісти. Революційні діячі Росії, завжди визнаючи право українського народу на вільний національний розвиток, пов'язували його з поваленням царизму і визволенням як російського народу, так і українського та інших народів нашої країни.

У тісному єднанні з російськими революційними демократами він боровся проти царизму і кріпосництва великий син українського народу, поет і революційний демократ Т. Г. Шевченко. Своїми творами, провінтивши глибокою ненавистю до гнобителів, він відіграв величезну роль у розвитку національної і соціальної самосвідомості українського народу. Шлях до визволення українського народу він бачив пасамперед в революційному єднанні всіх слов'янських народів з російським народом. Шевченко був неуримиреним борцем проти українського буржуазного націоналізму і лібералізму.

Разом з російськими та українськими революціонерами проти царизму виступали також польські революціонери-демократи. Крайні представники польського народу завжди співчували визвольній боротьбі українського народу.

11. Розвиток капіталізму в Росії уловив виникнення нового класу — пролетаріату. В особі російського пролетаріату трудящі всіх національностей нашої країни вперше в історії зв'язали надійного керівника в їх боротьбі за повалення соціального і національного гніту.

З розвитком промисловості швидко зростає на Україні робітничий клас, що формується як з українського, так і російського населення. Робітничий клас України був складовою частиною пролетаріату Росії. Робітничий рух на Україні розвивався в нерозривній єдності з загальноросійським робітничим рухом. Уже в 70—80-х роках на Україні, як і в Росії, почала створюватись революційні робітничі організації, які ставили своїм завданням боротьбу з самодержавством і капіталізмом.

Робітничий клас України був одним з найбільш великих і бойових загонів російського пролетаріату.

В кінці XIX — на початку XX століття центр світового революційного руху перемістився в Росію. Росія видала собою вузловий пункт всіх суверенностей імперіалізму; вона була вогнищем військово-феодалного, колоніального і капіталістичного гніту. Гноблення трудящих царизмом, поміщиками і буржуазією доповнювалось імперіалістичним грабком Росії західноєвропейським монополістичним капіталом. У той же час в Росії існувала реальна сила, яка могла розірвати революційним шляхом всі ці суверенності: цією силою був російський пролетаріат.

Завдання зростаючого робітничого руху в Росії настійно вимагали створення революційної пролетарської партії. Група «Визволення праці», яка об'єднала перших представників марксизму в Росії на чолі з Г. В. Плехановим, у 80-х роках XIX століття заклала теоретичні основи революційного робітничого руху в Росії. В 90-х роках XIX століття на чолі російського робітничого класу став великий Ленін. В 1895 році в Петербурзі В. І. Ленін організував «Союз боротьби за визволення робітничого класу», який став першим зачатком революційної пролетарської партії в Росії. Ленінський «Союз боротьби» справив величезний вплив на революційний рух у всій країні. На Україні були також створені такі «Союзи» в Катеринославі, Києві та інших містах. Соціал-демократичні організації ленінського напрямку на Україні, як і в Росії, перунали страйками, здійснювали перехід до масової агітації, а'єднуючи соціалізм з робітничим рухом.

12. На II з'їзді РСДРП в 1903 році була створена марксистська партія нового типу на ідейних і організаційних началах, розроблених В. І. Леніним. В боротьбі проти сепаратистських і націоналістичних елементів у робітничому русі В. І. Ленін відстоював принципи інтернаціоналізму в побудові марксистської партії. РСДРП об'єднувала в своїх рядах революційних робітників усіх національностей Росії. З самого початку вона виступала як прапорносець ідеології пролетарського інтернаціоналізму і дружби народів. На II з'їзді РСДРП була прийнята левіська програма вимога в національному питанні — визнання права націй на само-визначення.

Російські робітники виступали застріляниками в боротьбі проти поміщицько-буржуазного ладу, вони піднімали і згуртували пролетаріат і всіх трудящих національних окраїн на боротьбу за соціальне і національне визволення.

Трудящі України разом з героїчним російським пролетаріатом самовіддано боролися проти своїх класових ворогів у роки першої буржуазно-демократичної революції 1905—1907 рр. В цей період на Україні відбулися великі повстання в ряді міст і губерній, а також повстання чорноморських моряків. В цих очах повстали за прикладом Москви, Петербурга та інших міст Росії робітниками промислових центрів України були створені Ради робітничих депутатів, які стали прообразом Радянської влади. Революційна боротьба робітників і селян на Україні займала важливе місце в загальному ході революції 1905—1907 рр.

В період становлення реакції, нового революційного піднесення і в роки першої світової війни робітники України, як і всієї Росії, ще тісніше згуртувалися навколо РСДРП(б) у боротьбі проти самодержавства і буржуазії.

Під впливом революційного руху в Росії ширше боротьба трудящих західно-українських земель, які перебували під гнітом Австро-Угорської монархії, за своє національне визволення, за возз'єднання з усім українським народом.

Великий Ленін уперше в історії марксизму виробив теоретичну програму і політику партії в національному питанні. Він показав, що національне питання є складовою частиною загальної революційної боротьби робітничого класу за диктатуру пролетаріату. Ленін був натхненником політики рівноправності і дружби народів і керував здійсненням цієї політики на практиці. Ленінські програмні вказівки в національному питанні дістали на основі узагальнення досвіду соціалістичного будівництва дальший творчий розвиток у творч. В. Сталіна і в рішеннях партії. Відстоюючи принципи пролетарського інтернаціоналізму, партія з усією силою підкреслювала необхідність єдності дій пролетарів усіх націй і згуртування їх навколо російського пролетаріату.

«При єдиній дії пролетарів великоруських і українських, — писав В. І. Ленін, — вільна Україна можлива, без такої єдності про неї не може бути й мови». (В. І. Ленін. Твори, т. 20, стор. 14.)

Українські буржуазні націоналісти, будучи найлютішими ворогами інтернаціоналізму і братерського союзу українського народу з російським, намагалися отруїти трудящих отрутою націоналізму, прищепити їм почуття ворожнечі до російського народу, відвернути їх від спільної класової боротьби проти гнобителів і тим самим дійсно підкорити корисливим класовим інтересам української буржуазії і поміщиків. Для обману мас націоналісти пропагували антирадянську реакційну «теорію» безкласовості і безбуржуазності української нації і «теорію» «єдиного потоку». При цьому українські буржуазні націоналісти виступали як союзники російського царизму та буржуазії і як агенти іноземного імперіалізму.

Очолюючи революційний рух трудящих всієї Росії, Комуністична партія веде рішучу боротьбу як проти великодержавного російського шовінізму, так і проти буржуазного українського націоналізму.

Комуністична партія добивалася злиття національно-визвольного руху пригноблених національностей Росії з боротьбою робітників проти буржуазно-поміщицького ладу, за встановлення диктатури пролетаріату.

13. Єдиність революційно-визвольної боротьби зумовлювала зміцнення культурних зв'язків російського і українського народів. Прогресивна російська культура благоговірно вивчала за розвиток всієї української культури (літературу, театр, мистецтво, музику). В свою чергу передова українська культура абсорбувала культуру російського народу і вносила гідний вклад у розвиток світової культури.

Розвиток передової громадської думки на Україні, як і в усій Росії, з кінця XIX століття відбувався під впливом ідей марксизму-ленінізму.

Поява на історичній арені найреволюційнішого в світі російського пролетаріату і його бойового авангарду — Комуністичної партії — мала вирішальне значення для дальшого розвитку російського, українського і всіх інших народів Росії.

III

14. Робітничий клас Росії в союзі з трудящим селянством, під керівництвом Комуністичної партії, здійснив Велику Жовтневу соціалістичну революцію, повалив владу імперіалістичної буржуазії та поміщиків і встановив диктатуру пролетаріату.

В результаті Жовтневої соціалістичної революції в нашій країні була створена перша в світі соціалістична держава робітників і селян, яка проголосила політику миру і дружби народів, рівність і суверенність всіх народів Росії, згуртувала народи нашої Батьківщини в єдину братерську сім'ю під прапором пролетарського інтернаціоналізму.

Перемога Великої Жовтневої соціалістичної революції в центрі Росії дала могутній поштовх розвитку пролетарської революції в усій Росії.

Український народ, який пройшов з великим російським народом довгий шлях спільної революційної боротьби, першим слідом за російськими братами став на шлях Жовтневої соціалістичної революції, поклавши початок новій і славної епохи своєї історії.

25 грудня 1917 року Перший Всеукраїнський з'їзд Рад проголосив Україну Радянською Соціалістичною Республікою. Виразивши єдностайно волю робітників і селян України, з'їзд урочисто заявив про необхідність тісного союзу Радянської України з Радянською Росією.

Робітничий клас України своєю самовідданною боротьбою за повалення влади буржуазії і поміщиків, своєю боротьбою проти націоналістичної контрреволюції висі гідний вклад у справу перемоги пролетарської революції в нашій країні.

Влаштовуючись, від поміщицько-буржуазної експлуатації і від національного гніту, український народ став нововладним господарем своєї долі. При братерській допомозі російського народу він добився здійснення своєї споконічної мрії — створення дійсно вільної, суверенної національної держави, яка займала визначне місце в сім'ї радянських республік.

Перемога соціалістичної революції на Україні і створення Української Радянської держави були досягнуті на основі ленінської теорії революції і розробленого Леніном учиння в національно-колоніальному питанні і були великою поразкою міжнародного імперіалізму та його буржуазно-націоналістичної агентури.

15. Під керівництвом Комуністичної партії народи нашої країни в жорстокій і кривавій боротьбі проти зовнішніх ворогів і внутрішньої контрреволюції

відстоїли великі завоювання Жовтня, свою свободу і незалежність своєї Батьківщини.

Українські буржуазні націоналісти — ці найлітотіші вороги трудящих, прикриваючись облудним лозунгом «самостійності» України, намагалися ліквідувати Радянську владу, відновити гніт поміщиків та капіталістів, надіктувати українських трудящих на російських робітників і селян, спровокувати братовбивчу війну між ними.

Контрреволюційні націоналістичні уряди — Центральна рада, Директорія та інші, очолювані платними агентами іноземного імперіалізму, такими, як Грушевський, Винниченко і Петлюра, що прагнули повернути до влади поміщиків і капіталістів, а також зміцнити панування куракульства, продавали Україну за її народом і всіма природними багатствами гуртом і вроздріб західноєвропейським імперіалістичним хвіжкам. В лютому 1918 р. контрреволюційна Рада заклкала на Україну для задушення Радянської влади австро-німецьких окупантів.

Український народ на заклик Комуністичної партії піднявся на боротьбу проти австро-німецьких інтервентів та їх прислужників — українських буржуазних націоналістів.

На чолі з російським народом трудящі нашої Батьківщини розгромили і анкинули за межу Радянської країни англо-французькі інтервенти, які окупували наприкінці 1918 року південні райони України і Крим, денікінців, білополяків, врангелівців, петлюрівсько-махновські націоналістичні банди та інших найманців імперіалістів США і Антанти.

Разом з іншими народами Росії український народ, переборюючи величезні труднощі, господарську розруху і голод, винув у роки іноземної воєнної інтервенції і громадянської війни величезний героїзм і мужність в захисті своєї рідної Радянської влади. За свободу і щастя українського та інших народів СРСР билоси на Україні багато тисяч робітників і селян Радянської Росії.

В свою чергу багато синів українського народу билоси на численних фронтах громадянської війни в Росії, Білорусії, Середній Азії, Закавказзі і т. д.

Видатна роль в мобілізації сил українського народу на розгром іноземних інтервентів і внутрішньої контрреволюції належить створеній у липні 1918 р. Комуністичній партії України — нерозривній частині Комуністичної партії Радянського Союзу.

У вогні і бурі громадянської війни та іноземної воєнної інтервенції зміцнили і загартовувалися братерський союз і дружба російського, українського та інших народів СРСР. Тільки завдяки цій дружбі український народ, як і всі народи СРСР, відстояв свою свободу і незалежність.

16. Після переможного закінчення громадянської війни Радянська країна вступила в період мирного соціалістичного будівництва. Завдання будівництва соціалізму і оборони країни вимагали більш тісного співробітництва радянських народів в економічній, військовій і політичній галузях. На чергу стало питання

про об'єднання радянських республік в єдиному державному союзі. Трудящі Радянської України виступили одними з перших ініціаторів створення єдиної сованої держави.

Комуністична партія очолила і спрямувала по вірному шляху об'єднання рух усіх народів Радянської країни. В грудні 1922 року на Першому Всесоюзному з'їзді Рад на основі добровільності і рівноправності радянські республіки об'єдналися в Союз Радянських Соціалістичних Республік із збереженням за кожною сованою республікою суверенних прав самостійної держави, яка має свої найвищі органи влади, свою територію, свою конституцію, своє законодавство.

Створення Союзу Радянських Соціалістичних Республік було величезною перемогою Радянської влади, триумфом лівітсько-сталінської національної політики. Це була перемога над буржуазним націоналізмом усіх мастей, який вступав проти братерського співробітництва народів і був серйозною перешкодою на шляху до державного об'єднання радянських республік.

Утворення Союзу Радянських Соціалістичних Республік забезпечило всі необхідні умови для всебічного в історії людства економічного, політичного і культурного розвитку всієї Радянської країни і кожної радянської республіки зокрема, для перетворення раніш відсталих і пригноблених народів у передові, соціалістичні наші.

Входження Радянської України до складу Союзу РСР дало можливість їй успішно побудувати народне господарство, розвинути соціалістичну культуру і швидкими кроками рушити вперед до побудови соціалізму.

IV

17. Комуністична партія, керуючись марксистсько-лівітською теорією, розробила програму побудови соціалізму в нашій країні. Здійснюючи цю програму, радянський народ першим в історії людства побудував новий суспільний лад — соціалізм, назавжди ліквідував експлуататорські класи, змінивши експлуатацію людини людиною.

Наша Батьківщина, ліквідувавши вікову господарську і культурну відсталість, зробила гігантський стрибок вперед, перетворилася в могутню державу з високорозвинутим індустрією, соціалістичним сільським господарством і найпередовішою в світі радянською культурою.

В результаті перемоги соціалізму відбулися докорінні зміни в економіці СРСР, класовій структурі радянського суспільства, а також в галузі національних взаємовідносин. Знищення експлуататорських класів — винуватців і організаторів між-національної ворожнечи, наявність при владі робітничого класу, який є ворогом всякого поневолення і вірним носієм ідей інтернаціоналізму, взаємна допомога народів в усіх галузях господарського і громадського життя, розквіт культури народів СРСР, національної формою і соціалістичної змістом, — все це привело до того,

що в нашій країні налагодилось братерське співробітництво народів у системі єдиної союзової держави, остаточно утвердилась радянська ідеологія рівноправності рас і націй, ідеологія дружби і братерства народів.

З перемогою соціалізму одвічна дружба російського, українського та інших народів нашої країни перетворилася в могутню, непереможну силу, в одну з руйнівних сил розвитку радянського суспільства.

Комуністична партія розгромила арадників і капітулантів — троцькістів, бухаринів, буржуазних націоналістів та інших ворогів радянського народу, які намагалися звернути Радянську країну з ленинського шляху, підірвати єдність і дружбу народів соціалістичної Батьківщини, реставрувати капіталізм в СРСР.

В умовах Радянської влади на базі старих, буржуазних націй сформувались і успішно розвиваються під прапором пролетарського інтернаціоналізму нові, соціалістичні нації, які є дійсно загальнонародними і згуртованими націями, вільними від непримирених класових суперечностей, що роз'їдають буржуазні нації.

Робітничий клас і його Комуністична партія є тією силою, яка скріплює союз цих націй і верує в них.

Вирішальну роль у досягненні перемоги соціалізму в СРСР відіграв великий російський народ — провідна нація серед усіх рівноправних націй нашої багатовіральнової Радянської держави.

Радянський суспільний лад відкрив перед українським народом шлях до розвитку його державності, економіки і культури.

Комуністична партія розгорнула прапор, під яким почався розквіт сил українського народу, розквіт сил Радянської України. Комуністична партія і її Центральний Комітет, Уряд СРСР проявляли і проявляють постійно і безумовно піклування про розвиток народного господарства Радянської України.

Із зайняттю політику соціалістичної індустріалізації, радянський народ під керівництвом Комуністичної партії в короткий історичний строк створив потужну передову соціалістичну промисловість, яка стала вирішальною умовою перебування всього народного господарства на соціалістичних початках.

При величезній братерській допомозі російського народу в усіх національних республіках була створена високопродуктивна промисловість, яка дала змогу ліквідувати їх вичерпане господарське відсталість. На Україні були завоєвані створені і освоєні передовою сучасною технікою кольорова металургія, машинобудівна, тракторна, хімічна та інші найважливіші галузі промисловості. Збудовано такі промислові гіганти, як Харківський тракторний завод, Краматорський завод важкого машинобудування, металургійні комбінати «Азовсталь», «Запоріжсталь», Запорізький завод комбайнів, Горлівський хімічний завод, споруджено найбільшу в Європі Дніпровську гідроелектростанцію імені В. І. Леніна; повністю реконструйовані Долинський пугільний і Криворізький залізничний басейни.

За ці роки до повстання змінилися і розвіли такі великі промислові міста, як Київ, Харків, Сталіно, Ворошиловград та інші.

Успіх соціалістичної індустріалізації України був забезпечений завдяки трудовому піднесенню робітничого класу, який розгорнув соціалістичне змагання, завдяки допомозі РРФСР та інших радянських республік.

Успіхи соціалістичної індустріалізації підготували умови для проведення реконструкції сільського господарства. Завдяки піклуванню партії і уряду в нашій країні створено найбільш велике і механізоване сільське господарство в світі, яке довело вирішальні переваги не тільки перед дрібнотварним селянським господарством, але й перед великим капіталістичним сільськогосподарським виробництвом.

Радянська Україна поряд з іншими радянськими республіками стала республікою передового соціалістичного землеробства, однією з найбільш житливих Радянського Союзу.

Постійне проведення Комуністичною партією ленинсько-сталінської національної політики забезпечило перемогу культурної революції в нашій країні і бурхливе піднесення соціалістичної культури всіх народів СРСР.

Комуністична партія і Радянський уряд створили численні національні кадри нової, радянської інтелігенції, яка вийшла з народу, зв'язана з народом, віддає всі свої сили служінню народові, служінню великій справі будівництва комунізму.

Завдяки Радянській владі українська національна культура дістала небачені досі можливості для свого розвитку, стала справді народною, соціалістичною культурою.

Із зростання сили і могутності Союзу Радянських Соціалістичних Республік дало можливість перетворити в життя споконвічні сподівання українського народу про його національне воз'єднання. Мудра політика Комуністичної партії і Радянського уряду дозволила завершити об'єднання всіх українських територій. В 1939 р. підбуло воз'єднання Західної України з Радянською Україною, в 1940 році воз'єднані з Українським РСР Буковина та Ізмаїльська область, а в 1945 році — Закарпатська Україна. Цією воз'єднання всіх українських земель Радянська Україна стала однією з найбільш великих держав Європи. Українська РСР тепер налічує понад 40 млн. чоловік населення.

По пішому ряду основних економічних показників Радянська Україна далеко випередила такі великі капіталістичні країни Європи, як Франція, Італія та інші. Столиця України Київ, найдавніше місто Русі, є одним з найбільш адміністративних і культурних центрів нашої Батьківщини.

У воз'єднаних українських областях успішно розвивається соціалістична промисловість, завершено суцільну колективізацію, широко розгорнуто культурне будівництво. За роки Радянської влади змінилось обличчя стародавнього українського міста — Львова; в ньому збудовано великі промислові підприємства, відкрито 12 вузів, філіал Академії наук Української РСР, філіал Музею В. І. Леніна і багато інших наукових і культурних закладів. В ході соціалістичних перетворень

в західних областях завдав потімного удару по недобитих українських буржуазних націоналістів — найлітших порогів українського народу, які стали продавцями агентами іноземній буржуазії.

Завершення історичного процесу поз'єднання українського народу в єдиній Українській Радянській державі є вихідною перемогою ленінсько-сталінської національної політики Комуністичної партії — політики братерства і співробітництва народів СРСР.

20. Серйозною перевіркою життєвості і сили соціалістичного ладу і Радянської багатонаціональної держави була Велика Вітчизняна війна Радянського Союзу.

Всі народи Радянського Союзу на заклик партії одностайно піднялись в оборону своєї Батьківщини, виважаючи Вітчизняну війну проти німецько-фашистських загарбників спільною справою трудящих всіх національностей.

України належать до тих районів Радянського Союзу, які більше під інших потерпіли в роки навали німецького фашизму. Німецько-фашистські загарбники завдали народному господарству України збитків на суму понад 285 мільярдів карбованців. З допомогою найжорстокішого терору німецько-фашистські подолудки хотіли підкорити український народ, обернути його в рабів «німецько-фашистської раси лавів». Активними пособниками німецьких фашистів виступали українські буржуазні націоналісти.

Тільки завдяки братерській допомозі великого російського народу та інших народів СРСР Україна була виволена з-під фашистського ярма.

Український народ в період Вітчизняної війни разом з іншими народами СРСР самовідважно боровся проти німецько-фашистських загарбників та їх найзайців як на фронті, так і на окупованій ворогом території, де розгорнувся масовий партизанський рух, що насунув численних терорів. У важких і складних умовах підігнала діяли партійні і комсомольські організації.

В ході Вітчизняної війни витримала суворі випробування і ще більше загартувалася верушима дружба радянських народів.

В результаті розгрому німецького фашизму і японського імперіалізму в другій світовій війні утвердилися народно-демократичні держави, впері і зміцнів табір миру, демократії і соціалізму, очолюваний Радянським Союзом. Українська РСР, будучи одним із засновників Організації Об'єднаних Націй, де вона разом з Білоруською РСР і представниками великого Радянського Союзу, а також країни народної демократії послідовно відстоює справу миру, боротьбу за зміцнення співробітництва між народами всіх країн. Радянська Україна постійно зміцнює братерські зв'язки з країнами народної демократії. Після встановлення в Польщі ладу народної демократії і ліквідації панування буржуазії та шляхти, які панькували польських трудящих на їх слов'янських братів — росіян, українців та білорусів, — виникли і успішно розвиваються справді дружні відносини між польським народом і українським, білоруським, російським та іншими народами великого Радянського Союзу.

21. Після переможного закінчення Великої Вітчизняної війни народи Радянського Союзу, запановані і організовані Комуністичною партією, і небачено потужний стрив відбудували зруйноване народне господарство і рушили вперед всі галузі радянської економіки, техніки і культури.

Трудящі Радянської України під керівництвом Центрального Комітету Комуністичної партії України і Уряду УРСР, співрацюючи на братерську допомогу російського та інших народів нашої країни, повністю відбудували народне господарство республіки, багато в чому перевіршили довоєнний рівень і інші вносять свій значний вклад у справу будівництва комунізму.

Велика промисловість України в 1952 році випустила продукції в 17 раз більше, ніж промисловість дореволюційної України. Вироблення електрощів за цей час зросло більш ніж у 37 раз; продукція металобробної промисловості зросла майже в 69 раз; видобуток вугілля зріс більш як у 4 рази; виплавка чавуну — в 4,5 раза, сталі — майже в 5 раз. Радянська Україна є найважливішою вугільно-металургійною базою нашої країни. Добває з його потужною кам вугільною промисловістю, металургійною, хімічною і машинобудівною індустрією, а також інші промислові центри України займають важливе місце в промисловості великого Радянського Союзу.

Перетворюючи в життя рішення Партії і Уряду, трудящі України, як і всього Радянського Союзу, на базі досягнутих успіхів у розвитку нашої промисловості, яка є основою репов соціалістичної економіки, добиваються шругого піднесення виробництва предметів народного споживання.

Колосисте селівство України своєю самовідважно працею добилося небачених раніше врожаїв озимої пшениці, цукрових буряків та інших найважливіших сільськогосподарських культур. З радів українського колосистого селівства вишло багато повторів соціалістичних методів праці в усіх галузях сільськогосподарського виробництва.

Партія і Уряд безупинно добувають про осващення соціалістичного сільського господарства сучасною технікою. Тепер на ланах України працює 182 тис. тракторів (в пероводі на 15-сильні), або на 69 проц. більше, ніж до війни, 51 тис. зернових комбайнів, або на 65 проц. більше, ніж до війни, і десятки тисяч складних сільськогосподарських машин.

На основі безперерпного піднесення народного господарства зростає матеріальний добробут і культурний рівень широких трудящих мас. Розвивається українська соціалістична культура. На Україні працює близько 30 тис. шкіл, в яких навчається понад 6,5 мільйона дітей. В 1952/53 р. в республіці було 144 вузів, в яких навчається понад 177 тисяч студентів, що майже в 8 раз більше, ніж у 1914 році, і більше, ніж в будь-якій імперіалістичній країні Західної Європи; у 591 технікумі і спеціальних середніх учбових закладах навчалось близько 234 тис. учнів. На Україні працюють десятки тисяч культурно-освітніх закладів, клубів, бібліотек, палаців культури.

Створені за роки Радянської влади на Україні Академія наук, Академія архітектури і численна сітка науково-дослідних закладів об'єднують велику кількість учених України, які вносять свій гідний вклад у розвиток передової радянської науки.

Розвиток соціалістичної культури українського народу відбувається на ґрунті основі марксистсько-ленінської ідеології, в нерозривному творчому зв'язку і органічній взаємодії з культурою всіх братніх народів СРСР. Особливо благотворний вплив на розвиток української радянської культури справили соціалістична культура великого російського народу.

Всесвітньоісторичні успіхи Радянського Союзу і його складової частини — Української Радянської Соціалістичної Республіки викликають почуття глибокого захоплення і визнання всього прогресивного людства.

Мільйони трудящих капіталістичних країн, які стогнуть під ярмом найжорстокішої експлуатації, з почуттям великої гордості і надії стежать за успіхами боротьби народів СРСР, в тому числі українського народу, за побудову комунізму, за мир в усьому світі.

Успіхи комуністичного будівництва в СРСР показують народам всього світу, що тільки соціалізм забезпечує вільне і щасливе життя, розвиток і розквіт всіх народів і націй, справжню дружбу народів, їх співробітництво і взаємодопомогу.

Радянський Союз являє собою запальючий приклад країни, в якій уперше в історії людства розв'язано національне питання.

★

Знаменну історичну дату — 300-річчя возз'єднання України з Росією — всі народи Радянського Союзу зустрічають новими видатними успіхами в будівництві комунізму.

Під керівництвом Комуністичної партії радянські люди героїчно борються за здійснення програми дальшого розвитку нашої країни по шляху до комунізму, наміченої XIX з'їздом КПРС. Партія і уряд докладають всіх зусиль, щоб повною мірою задовольнити постійно зростаючі матеріальні і культурні потреби трудящих.

Вересневий Пленум ЦК КПРС памітив бойову програму дальшого розвитку соціалістичного сільського господарства і підвищення матеріального добробуту трудящих. Комуністична партія розгорнула боротьбу за круте піднесення сільського господарства, прискорений розвиток легкої і харчової промисловості з тим, щоб у найближчі 2—3 роки в достатку задовольнити зростаючі потреби населення нашої країни в продовольчих продуктах і забезпечити сировиною легку і харчову промисловість.

Вся діяльність нашої партії і Радянського уряду пройнята глибокою вірою

в народ, в творчі сили робітників і селян, які створюють всі блага життя і є справжніми творцями історії.

Радянська соціалістична держава є головним апаратом побудови комунізму. Комуністична партія беззаставно дбає про дальше зміцнення Радянської держави, її могутності і обороноздатності, про зміцнення союзу робітничого класу і колгоспного селянства, дружби і соціалістичного співробітництва народів СРСР.

Наш священний обов'язок полягає в тому, щоб забезпечити дальше зміцнення єдності і дружби народів Радянської країни, зміцнення Радянської багатонаціональної держави. При дружбі народів нашої країни нам не страшні ніякі нішу-трішки, ні зовнішні вороги.

Зазнали провалу і далі зазнаватимуть невдачі всі підступні спроби імперіалістів Заходу посіяти ворожнечу між народами СРСР, підірвати могутність нашої багатонаціональної соціалістичної держави. Але радянські люди знають, що, поки існує капіталістичне оточення, імперіалістичні держави і в дальшому зацідатимуть до нас шпигунів, диверсантів, намагатимуться використати для антирадянських цілей рештки розгромлених ворожих угруповань, активізувати буржуазно-націоналістичні елементи, оживити націоналістичні забобони в свідомості окремих людей і використати їх для підризу дружби народів СРСР.

Посилення діяльності проти підступів імперіалістичних хизаканів і їх агентури — буржуазних націоналістів усіх мастей та інших зрадників — одна з найважливіших умов успіхів і процвітання радянських соціалістичних республік і всієї нашої Великої Батьківщини.

Успіхи комуністичного будівництва в СРСР, торжество ідеології дружби народів завоюють народи всього світу на боротьбу за своє визволення від гніту капіталу і за дружбу, миролюбні відносини між усіма народами.

Хай живе і міцніє нерушима дружба народів СРСР — джерело сили і могутності нашої Великої Батьківщини!

Під прапором Маркса—Енгельса—Леніна—Сталіна, під керівництвом Комуністичної партії — вперед, до перемоги комунізму!

Газета «Правда» від 12 січня 1954 року

★

ПІД ПРАНОРОМ НЕРУШИМОЇ ДРУЖБИ

Народи Радянського Союзу готуються відзначити видатну історичну подію — тридцятиріччя воз'єднання України з Росією. Ця подія є великим святом не тільки українського і російського народів, але й усіх народів нашої країни.

В опублікованих нині днями «Тезах про 300-річчя воз'єднання України з Росією (1654—1954 рр.)», схвалених Центральним Комітетом Комуністичної партії Радянського Союзу, ясно розкривається величезне історичне значення проголошеного триста років тому, в січні 1654 року, на Переяславській Раді воз'єднання українського і російського народів в єдиній Російській державі.

Ця історичним актом була завершена тривала боротьба поволеного українського народу проти іноземних поневолювачів, за воз'єднання з єдиним нашим братнім російським народом, в якому український народ завжди бачив свого надійного захисника і союзника.

Воз'єднання України з Росією було закономірним результатом усієї попередньої історії двох великих братніх слов'янських народів. Воно було обумовлене багатобоким розвитком економічних, політичних і культурних зв'язків України з Росією і відповідало корінним інтересам і сподіванням обох народів. Воз'єднання справило ароматно продуктивних свід Росії і України, культурному взаємозбагаченню двох братніх народів.

Незважаючи на те, що на чолі Росії стояли тоді царі і поміщики, воз'єднання України з Росією мало величезне прогресивне значення для дальшого політичного, економічного і культурного розвитку українського і російського народів. Воно

зміцнило єдність цих народів у спільній боротьбі проти чужоземних поневолювачів, а також проти гніту російських і українських кріпосників, проти найлютішого ворога всіх народів Росії — царського самодержавства.

З розвитком капіталізму в Росії і виникненням нового класу — пролетаріату — трудящі всіх національностей нашої країни вперше в історії знайшли надійного керівника в боротьбі за соціальне і національне визволення. Створена на початку двадцятого століття справді робітничка, марксистська партія була тією керівною і спрямовуючою силою, яка вела робітничий клас і всіх трудящих до перемоги над царизмом, поміщиками і буржуазією, заповнювала і організовувала маси в боротьбі за соціалізм. З самого початку наша партія виступала як прапорносець ідеології пролетарського інтернаціоналізму і дружби народів.

Геніальний вождь і організатор партії В. І. Ленін уперше в історії марксизму впровадив теоретичну програму і політику партії в національному питанні, показав, що національне питання є складовою частиною загальної революційної боротьби робітничого класу за диктатуру пролетаріату. Ленін був натхненником політики рівноправності і дружби народів і керував здійсненням цієї політики на практиці.

Ленінські програми вказівки в національному питанні знайшли свій дальший творчий розвиток у працях великого продовжувача безсмертної справи Леніна — П. В. Сталіна і в рішеннях партії. Відстоюючи принципи пролетарського інтернаціоналізму, партія з усією силою підкреслювала необхідність єдності дій пролетаріатів усіх націй і згуртування їх навколо російського пролетаріату.

Під керівництвом Комуністичної партії, під прапором пролетарського інтернаціоналізму і братерської дружби народів перемогла Велика Жовтнева соціалістична революція в нашій країні. Український народ, який пройшов з великим російським народом довгий шлях спільної революційної боротьби, перший слідом за російськими братами став на шлях Жовтневої соціалістичної революції, поклавши початок новій і славної епохи своєї історії. При братерській допомозі російського народу він добився здійснення своєї вікової мрії — створення справді вільної, суверенної, національної держави, яка займала видатне місце в сім'ї радянських республік.

Разом з російським та іншими народами нашої країни українські робітники і селяни відстоювали Радянську республіку від зовнішніх ворогів, створювали й будували Союз Радянських Соціалістичних Республік, боролися за перетворення в життя розробленої Комуністичною партією програми побудови соціалізму в нашій країні. З перемогою соціалізму споконвічна дружба російського, українського та інших народів нашої країни перетворилася в могутню, непереборну силу.

Зростання могутності Союзу Радянських Соціалістичних Республік дало можливість перетворити в життя вікові сподівання українського народу про його національне воз'єднання. Після воз'єднання всіх українських земель Радянська Україна стала однією з найбільших держав Європи.

В суворі роки Великої Вітчизняної війни український народ разом з іншими народами СРСР самовіддано боровся проти німецько-фашистських загарбників та їх пайманців. В ході Вітчизняної війни ще більше загартувалась нерушима дружба радянських народів.

Після переможного закінчення Великої Вітчизняної війни трудящі Радянської України, спираючись на братерську допомогу російського та інших народів нашої країни, повністю відбудували господарство республіки, добилися видатних успіхів. Велика промисловість України в 1952 році випустила продукції в 17 раз більше, ніж у дореволюційний період. Вироблення електроенергії за цей час зросло більш як у 37 раз; продукція металообробної промисловості зроста майже в 69 раз; видобуток вугілля зріс більш як у 4 рази; випалка чаю — в 4,5 раза, сталі — майже в 5 раз, вугілля зріс більш як у 4 рази; випалка чаю — в 4,5 раза, сталі — майже в 5 раз, вугілля зріс більш як у 4 рази; випалка чаю — в 4,5 раза, сталі — майже в 5 раз.

Відбудовані і зміцнені колгоспи України, набагато зросла їх матеріально-технічна база. Тепер на полях України працюють 182 тисячі тракторів (у періоді на 15-сільні), 51 тисяча зернових комбайнів і десятки тисяч інших складних сільськогосподарських машин. Колгоспне селянство України своєю самовідданою працею добилося небачених раніше врожаїв пшениці, цукрових буряків та інших найважливіших сільськогосподарських культур.

Разом з усіма народами Радянського Союзу український народ успішно бореться за виконання п'ятого п'ятирічного плану, за дальше зміцнення могутності нашої соціалістичної держави. Бойовою програмою трудящих України, як і всієї країни, є історичні рішення XIX а'їзду КПРС, вересневого Пленуму Центрального Комітету Комуністичної партії, а також прийняті після цього рішення Партії і Уряду про дальший розвиток країни.

На базі безперервного підвищення народного господарства зростає матеріальний добробут широких народних мас, розвивається українська соціалістична культура, яка розвивається на основі марксистсько-ленінської ідеології, в нерозривному зв'язку з культурою всіх братніх народів СРСР.

Нерушима дружба народів Країни Рад — велике завоювання Комуністичної партії, її мудрої левінсько-сталінської національної політики. Поки існує ця дружба, нам не страшні ніякі вороги, ні внутрішні, ні зовнішні.

Назустріч знаменній даті — 300-річчю возз'єднання України з Росією — український, російський та інші народи нашої великої Батьківщини йдуть у тісному єднанні з Комуністичною партією і Радянським урядом. В усіх союзних республіках партійні, радянські і громадські організації розгорнули підготовку до святкування, роз'яснюють у масах історичне значення возз'єднання України з Росією. В день трьохсотріччя Перевіської Ради — 18 січня 1954 року — на підприємствах, в установах, учбових закладах, у колгоспах, радгоспах, МТС будуть прочитані лекції і доповіді, проведені бесіди про трьохсотріччя возз'єднання України з Росією, про левінсько-сталінську дружбу народів нашої країни. Цій важливій події в історії нашої Батьківщини і дальшому зміцненню дружби народів Радянського Союзу присвячуються номери газет і журналів, передачі по радіо.

Масово-політична робота в зв'язку з 300-річчям возз'єднання України з Росією триватиме з січня по травень цього року. Вищі учбові заклади і наукові установи готуються провести в цей період спеціальні сесії і ювілейні засідання. Президія Академії наук СРСР сіснить загальні збори академії, присвячені трьохсотріччю возз'єднання України з Росією, із запрошенням делегації від Академії наук Української РСР. У Києві відбудеться ювілейна сесія Академії наук Української РСР.

У травні на підприємствах, у колгоспах, радгоспах, МТС, в учбових закладах і установах будуть проведені урочисті збори трудящих.

Трьохсотріччя возз'єднання України з Росією, як велике національне свято народів СРСР, відзначатиметься по всьому Радянському Союзу в травні 1954 року. В травні в Москві відбудеться Ювілейна сесія Верховної Ради РРФСР, а в Києві — Ювілейна сесія Верховної Ради Української РСР. У столітніх інших союзних республік будуть проведені урочисті засідання.

Знамено історичну дату — 300-річчя возз'єднання України з Росією — народи Радянського Союзу зустрічають новими видатними успіхами в господарському і культурному будівництві, дальшим зміцненням своєї нерушимої братерської дружби.

Весь історичний досвід народів СРСР наочно свідчить про величезне значення їх дружби з великим російським народом, про непереборну силу братерського союзу і тісного співробітництва всіх народів нашої країни, які побудували під проводом Комуністичної партії соціалізм і нині швидко йдуть вперед, до торжества комунізму.

Передова газети «Правда» від 14 січня 1954 року

ЗАХОДИ
В ЗВ'ЯЗКУ З СВЯТКУВАННЯМ
300-РІЧЧЯ ВОЗЗ'ЄДНАННЯ
УКРАЇНИ З РОСІЄЮ

*У Центральному Комітеті КП України,
у Раді Міністрів УРСР, у Президії Верховної
Ради УРСР*

**ПРО УТВОРЕННЯ УРЯДОВОГО КОМІТЕТУ
ПО ПІДГОТОВЦІ І ПРОВЕДЕННЮ СВЯТКУВАННЯ
300-РІЧЧЯ ВОЗЗ'ЄДНАННЯ УКРАЇНИ З РОСІЄЮ**

Центральний Комітет КП України, Рада Міністрів УРСР і Президія Верховної Ради УРСР постановили:

Утворити Урядовий Комітет по підготовці і проведенню святкування 300-річчя возз'єднання України з Росією в такому складі: Кириченко О. І. (голова Комітету), Корогченко Д. С., Подгорний М. В. (заступники голови Комітету), Александров М. М., Бабарикін А. Л., Важап М. П., Баштик У. Д., Бегма В. А., Білецький О. І., Білогуров М. К., Бокшай І. А., Бондаренко О. А., Бубновський М. Д., Булакін І. М., Валігура І. Т., Василевська В. Л., Власюк П. А., Гайовий А. І., Галицький К. М., Голик О. З., Горшков С. Г., Гречуха М. С., Гришко Г. Б., Гришко М. С., Давидов О. Й., Дашкевич К. Ф., Дубовецький Ф. І., Заболотний В. І., Казанець І. П., Кальченко Н. Т., Касименко О. К., Кириленко А. П., Копак С. А., Козачук І. Ф., Козлашук П. С., Козицький П. О., Колодійченко М. С., Конев І. С., Корнійчук О. С., Крушельницький М. М., Кучер В. П., Литвин К. З., Литвиненко-Вольгемут М. І., Литовченко Г. П., Мар'яненко І. О., Москалець К. Ф., Назаренко І. Д., Овищенко Г. П., Орехов В. М., Осадчий К. М., Палладін О. В., Паторжянський І. С., Пашин М. А., Пінчук Г. П., Полянський Д. С., Попов М. М., Поповкін Б. М., Посмітний М. О., Поточялов А. Г., Прикордонний Д. М., Рильський М. Т., Ромашов М. Ф., Семівський В. К., Сенін І. С., Серета Я. І., Сидоренко О. П.,

Сявниці М. С., Стахурський М. М., Степченко Ф. П., Стефанів С. В., Строкач Т. А.,
Тітов В. М., Тячєва П. Г., Ужвий Н. М., Усов П. О., Федоров О. Ф., Філатов В. П.,
Фомєнко М. М., Хмелько М. І., Хобта О. С., Хохол О. М., Червопенко С. В.,
Чуйнов В. І., Шевель Г. Г., Цибенко К. О., Юра Г. П., Яблонська Т. Н.,
Якименко С. С.

Газета «Радянська Україна» від 7 січня 1954 року

★

У Президії Верховної Ради РРФСР
і Раді Міністрів РРФСР

ПРО УТВОРЕННЯ УРЯДОВОГО КОМІТЕТУ РРФСР ПО ПІДГОТОВЦІ І ПРОВЕДЕННЮ ЮВІЛЕЮ 300-РІЧЧЯ ВОЗЗ'ЄДНАННЯ УКРАЇНИ З РОСІЄЮ

Президія Верховної Ради РРФСР і Рада Міністрів РРФСР прийняли постанову про утворення Урядового Комітету РРФСР по підготовці і проведенню ювілею 300-річчя возз'єднання України з Росією.

Урядовий Комітет РРФСР по підготовці і проведенню ювілею 300-річчя возз'єднання України з Росією затверджений у такому складі: тт. Пузанов О. М. (голова), Михайлов М. О., Соловйов Л. М. (заступники голови), Акирков П. І., Альохін Д. І., Афанасьєв І. О., Беспалов М. М., Блінов І. П., Биков П. Б., Вахнів Н. Д., Васильєв Р. Г., Волков А. П., Герасимов О. М., Давидова В. О., Желтов О. С., Сфєрмов Л. М., Загафуров Ф. З., Зміїн І. М., Зуєва Т. М., Іванов В. І., Каїров І. А., Капітонов І. В., Кашєв І. А., Кисельов М. В., Клементьєв В. М., Ковалєвський Г. П., Козлов Ф. Р., Коршків М. Б., Корнєєв В. Н., Ладаєв П. Ф., Леженєков І. П., Лобанов П. П., Мадніна П. А., Маслов В. А., Медвідов М. М., Муратов З. І., Мухарєєв Д. П., Пєсменєв О. М., Пузанчиков М. І., Сафєров А. М., Сємокін М. О., Спиридонов А. М., Суєтін М. С., Сурков О. О., Тарасов М. П., Тарасова А. К., Тєєленко І. Д., Тлостанов К. Т., Тотоєв В. С., Філатов Н. А., Хахалов А. У., Хрепєников Т. М., Царьов М. І., Чадаєв Я. Є., Чутких О. С., Шалашов Б. С., Шапуров С. І., Шелєпін О. М., Шипова В. І., Ясков М. О.

Газета «Правда» від 28 лютого 1954 року

★

УКАЗ
ПРЕЗИДІЇ ВЕРХОВНОЇ РАДИ
УКРАЇНСЬКОЇ РСР

Про скликання Верховної Ради
Української РСР

На підзнаку знаменної історичної дати 300-річчя возз'єднання України з Росією Президія Верховної Ради Української РСР постановляє:

Скликати п'яту ювілейну сесію Верховної Ради Української Радянської Соціалістичної Республіки 22 травня 1954 року в м. Києві.

Голова Президії
Верховної Ради Української РСР
Д. КОРОТЧЕНКО

Секретар Президії
Верховної Ради Української РСР
В. НИЖНИК

м. Київ, 4 травня 1954 року.

★

УКАЗ
ПРЕЗИДІЇ ВЕРХОВНОЇ РАДИ
РРФСР

Про скликання Ювілейної сесії
Верховної Ради РРФСР

Президія Верховної Ради РРФСР постановляє:
Скликати Ювілейну сесію Верховної Ради РРФСР, присвячену 300-річчю возз'єднання України з Росією, 27 травня 1954 року в м. Москві.

Голова Президії Верховної Ради РРФСР
М. ТАРАСОВ

Секретар Президії Верховної Ради РРФСР
Г. ЗИМІН

Москва, 12 травня 1954 року.

★

У Раді Міністрів Союзу РСР

**ПРО СПОРУДЖЕННЯ В МІСТІ МОСКВИ
МОНУМЕНТА В ПАМ'ЯТЬ 300-РІЧЧЯ ВОЗЗ'ЄДНАННЯ
УКРАЇНИ З РОСІЄЮ**

Рада Міністрів Союзу РСР постановила спорудити в м. Москві на площі Київського вокзалу монумент в пам'ять 300-річчя возз'єднання України з Росією.

З метою залучення широких кіл архітекторів, скульпторів і художників до створення монумента Рада Міністрів СРСР доручила Міністерству культури СРСР і виконкомів Московської міської Ради депутатів трудящих провести конкурс на кращий проект монумента.

В художній композиції монумента повинна бути відображена видатна історична подія — возз'єднання України з Росією, що була завершенням багатовікової боротьби українського народу проти іноземних поневолювачів за возз'єднання з російським народом в єдиній Російській державі, повинні бути відображені братерський союз і нерушима вічна дружба українського і російського народів.

Газета «Правда» від 15 січня 1954 року

**УКАЗ
ПРЕЗИДІЇ ВЕРХОВНОЇ РАДИ
УКРАЇНСЬКОЇ РСР**

*Про перейменування міста Проскурова
в місто Хмельницький, Кам'янець-Подільської
області — в Хмельницьку область*

На ознаменування історичної події — 300-річчя возз'єднання України з Росією і відзначаючи заслуги перед українським і російським народами видатного державного діяча і полководця Богдана Хмельницького, Президія Верховної Ради Української РСР постановляє:

Перейменувати місто Проскурів у місто Хмельницький, а Кам'янець-Подільську область — в Хмельницьку область.

*Голова Президії
Верховної Ради Української РСР
Д. КОРОТЧЕНКО*

*Секретар Президії
Верховної Ради Української РСР
В. НИЖНИЙ*

м. Київ, 16 січня 1954 року.

У РАДИ МІНІСТРІВ УКРАЇНСЬКОЇ РСР

Рада Міністрів Української РСР постановила на ознаменування видатної історичної події — 300-річчя возз'єднання України з Росією — почати в 1954 році спорудження нового будинку Київського Державного університету імені Т. Г. Шевченка, гуртожитків для студентів і житлового будинку для професорсько-викладацького складу університету.

За постановою Ради Міністрів Української РСР на честь 300-річчя возз'єднання України з Росією при в'їзді в Київ буде споруджена Триумфальна арка, а в м. Переяславі-Хмельницькому буде встановлений монумент.

Газета «Радянська Україна» від 17 січня 1954 року

В УРЯДОВОМУ КОМІТЕТІ ПО ПІДГОТОВЦІ І ПРОВЕДЕННЮ СВЯТКУВАННЯ 300-РІЧЧЯ ВОЗЗ'ЄДНАННЯ УКРАЇНИ З РОСІЄЮ

Урядовий Комітет розглянув і затвердив план підготовки і проведення святкування видатної події в історії нашої Батьківщини — 300-річчя возз'єднання України з Росією.

Планом передбачається проведення в республіці ряду масово-політичних і культурно-освітніх заходів серед трудящих.

У зв'язку з 300-річчям возз'єднання України з Росією в травні 1954 року на підприємствах, в колгоспах, радгоспах, МТС, в учбових закладах і установах будуть проведені урочисті збори.

В травні, в день всенародного торжества в Києві відбудеться військовий парад і демонстрація трудящих.

На честь 300-річчя возз'єднання України з Росією в усіх початкових, неповних середніх та середніх школах і спеціальних училищах будуть проведені урочисті вечори, святкові ранки, а в травні в усіх районах і містах відбудуться зльоти юних піонерів.

Вищі учбові заклади і науково-дослідні установи проведуть наукові сесії і ювілейні збори, присвячені 300-річчю возз'єднання України з Росією.

В містах і селах республіки передбачається організація масових народних гулянь, спортивних змагань, виступів колективів художньої самодіяльності.

В історичних містах, зв'язаних з 300-річчям возз'єднання України з Росією, будуть установлені меморіальні дошки.

Планом передбачається здійснення ряду заходів по впорядкуванню міст Переяслава-Хмельницького і Чагірина.

На честь 300-річчя возз'єднання України з Росією буде випущений масовим тиражем нагрудний значок для продажу населенню.

Намічається також випустити поштові марни, присвячені 300-річчю возз'єднання України з Росією.

Газета «Радянська Україна» від 17 січня 1954 року

У МОСКОВСЬКІЙ РАДІ ДЕПУТАТІВ ТРУДЯЩИХ

На ознаменування 300-річчя возз'єднання України з Росією і відзначаючи заслуги перед російським і українським народами видатного державного діяча і полководця Богдана Хмельницького, виконавчий комітет Московської Ради депутатів трудящих вирішив перейменувати вулицю Маросейку в місті Москві у вулицю Богдана Хмельницького.

Газета «Правда» від 17 січня 1954 року

У МІНІСТЕРСТВІ КУЛЬТУРИ СРСР І СМІЛЦІ РАДЯНСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ СРСР

На ознаменування 300-річчя возз'єднання України з Росією Міністерство культури СРСР і Смілка радянських письменників СРСР намітали провести в травні 1954 року у м. Києві декаду російської літератури і мистецтва, а в м. Москві — виступи письменників і найкращих художніх колективів Радянської України, присвячені дружбі народів.

Міністерством культури СРСР буде створений кольоровий художній фільм, присвячений визвольній боротьбі українського народу під керівництвом Богдана Хмельницького за возз'єднання України з Росією.

Газета «Правда» від 20 січня 1954 року

У МІНІСТЕРСТВИ КУЛЬТУРИ УКРАЇНСЬКОЇ РСР,
СПІЛЦІ РАДЯНСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ,
СПІЛЦІ РАДЯНСЬКИХ ХУДОЖНИКІВ
І СПІЛЦІ РАДЯНСЬКИХ КОМПОЗИТОРІВ УКРАЇНИ

На ознаменування видатної події в історії нашої Батьківщини — 300-річчя возз'єднання України з Росією — Міністерство культури УРСР і Спілка радянських письменників намітили провести в травні 1954 року в місті Москві виступи кращих художніх колективів і письменників Радянської України, присвячені дружбі народів СРСР.

Міністерство культури і Спілка радянських художників України намітили в квітні 1954 року відкрити виставку образотворчого мистецтва і виставку народної художньої творчості.

Міністерство культури і Спілка радянських композиторів оголосили конкурси на створення кращої пісні на честь 300-річчя возз'єднання України з Росією.

В січні 1954 року Міністерство культури проведе огляд і радіофестиваль художньої самодіяльності республіки, присвячений цій знаменній даті.

Міністерством культури будуть створені кольорові фільми: документальний фільм про возз'єднання України з Росією, фільм про художню самодіяльність на честь 300-річчя возз'єднання України з Росією і фільм про святкування 300-річчя возз'єднання України з Росією.

Видавництвами республіки підготовляються до випуску книги, брошури, ювілейні збірники, альбоми, літературні альманахи, планати, репродукції картин, присвячені 300-річчю возз'єднання України з Росією і нерушимій дружбі народів СРСР.

В музеях будуть створені спеціальні експозиції, а в бібліотеках організовані виставки, присвячені цій знаменній даті.

Міністерством культури в травні 1954 року буде проведений республіканський кінофестиваль, присвячений дружбі народів Радянського Союзу.

Газета «Радянська Україна» від 20 січня 1954 року

В АКАДЕМІЇ НАУК СОЮЗУ РСР

У зв'язку з минаючим у 1954 році 300-річчям видатної події в історії нашої Батьківщини — возз'єднання України з Росією Президія Академії наук СРСР намітила провести ряд заходів.

У квітні 1954 року відбудуться загальні збори Академії наук СРСР, присвячені 300-річчю возз'єднання України з Росією. В роботі загальних зборів візьмуть участь українські вчені і наукові працівники академії наук з інших союзних республік. Будуть проведені також ювілейні наукові сесії відділу історичних наук, відділу економічних, філософських і правових наук та відділу мови і літератури Академії наук СРСР.

ФАРФОРОВА ВАЗА

Подарунок великому російському народові від українського народу

До 300-річчя возз'єднання України з Росією Академія наук СРСР разом з Академією наук УРСР випустить збірник документів «Возз'єднання України з Росією» і ювілейні збірники наукових праць.

Газета «Правда» від 20 січня 1954 року

В АКАДЕМІЇ МЕДИЧНИХ НАУК СРСР

Президія Академії медичних наук СРСР обговорила питання про заходи в зв'язку з 300-річчям возз'єднання України з Росією.

На ознаменування цієї дати Президія вирішила провести в травні 1954 року урочисте засідання з участю вчених рад інститутів Академії. На засіданні будуть заслухані доповіді про досягнення медичної науки на Україні, про співдружність російських і українських учених. Лекційному бюро при Президії Академії доручено організувати науково-популярні доповіді для медичної громадськості Москви про видатних учених-медиків України. Вирішено випустити спеціальний номер «Вестника Академії медичних наук СРСР», присвячений 300-річчю возз'єднання України з Росією. У фундаментальній бібліотеці Академії буде організована виставка.

Газета «Радянська Україна» від 24 січня 1954 року

В АКАДЕМІЇ НАУК І В АКАДЕМІЇ АРХІТЕКТУРИ УКРАЇНСЬКОЇ РСР

В зв'язку з видатною подією в історії нашої Батьківщини—300-річчям возз'єднання України з Росією, Президія Академії наук і Президія Академії архітектури УРСР намітили провести в квітні 1954 року сесії Академії наук і Академії архітектури УРСР, присвячені 300-річчю возз'єднання України з Росією. Будуть також проведені наукові сесії відділів Академії наук УРСР.

До 300-річчя возз'єднання України з Росією Академія наук і Академія архітектури УРСР підготовляють до видання ювілейні збірники наукових робіт і документів.

Газета «Радянська Україна» від 23 січня 1954 року

НА ЧЕСТЬ
ВСЕНАРОДНОГО
СВЯТА

СОЦІАЛІСТИЧНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ НА ЧЕСТЬ
300-РІЧЧЯ ВОЗЗ'ЄДНАННЯ УКРАЇНИ З РОСІЄЮ

У Центральному Комітеті КП України

ПРО СОЦІАЛІСТИЧНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ КОЛГОСПУ ІМЕНІ С. М. БУДЬОННОГО
І ОРДЕНА ЛЕНІНА МТС ІМЕНІ Т. Г. ШЕВЧЕНКА,
БЕРЕЗІВСЬКОГО РАЙОНУ, ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ,
НА ЧЕСТЬ 300-РІЧЧЯ ВОЗЗ'ЄДНАННЯ УКРАЇНИ З РОСІЄЮ

Трудящі Радянської України разом з усім радянським народом з надзвичайним трудовим піднесенням зустрічають 300-річчя возз'єднання України з Росією — велике свято всіх народів Радянського Союзу.

Колгоспники, працівники МТС і радгоспів сповнені бажання ознаменувати цю видатну історичну подію новими трудовими успіхами в боротьбі за виконання наміченої вересневим Пленумом ЦК КПРС програми крутого піднесення сільського господарства і підвищення матеріального добробуту радянського народу.

В ці дні колектив механізаторів найстарішої в країні машинно-тракторної станції імені Т. Г. Шевченка і колгоспники сільськогосподарської артілі імені С. М. Будьонного, колгоспники і колгоспниці всіх 13 колгоспів зони діяльності Шевченківської МТС, Березівського району, Одеської області, виступили з патріотичним почином, взявши на себе соціалістичні зобов'язання по вирощуванню високого врожаю всіх сільськогосподарських культур і розвитку громадського тваринництва в 1954 році.

Важливою особливістю почину колгоспників колгоспу імені С. М. Будьонного і МТС імені Т. Г. Шевченка є те, що вони не тільки обіцяють досягти високих показників, але кожне зобов'язання, не гаючи часу, підкріплюють практичними

ділами по їх виконанню. Механізатори МТС імені Т. Г. Шевченка, колгоспники артілі імені С. М. Будьонного і всіх колгоспів зони діяльності цієї МТС спільно намітали конкретні шляхи — як у кожній рілльничій і тракторній бригаді, ланці, на кожній тваринницькій фермі, в кожному колгоспі добитись нових великих успіхів, що забезпечать виконання завдань, поставлених вересневим Пленумом ЦК КПРС перед радянським народом.

Зробивши правильні висновки з критики хиб у розвитку сільського господарства, на якій показав вересневий Пленум ЦК КПРС, механізатори МТС імені Т. Г. Шевченка і колгоспники колгоспу імені С. М. Будьонного в своїх зобов'язаннях приділили особливу увагу перетворенню тваринництва в передову галузь колгоспного господарства; зміцненню кормової бази; збільшенню поголів'я корів і підвищенню їх молочної продуктивності; механізації трудомістких процесів на тваринницьких фермах; будівництву кормоцехів і кормокухонь у кожному колгоспі; дальшому розвитку свинарства, вічарства і птиківництва; впровадженню квадратно-гіаждового способу сіяння і посадки різних культур; подоланню відставання у вирощуванні картоплі й овочів; дальшому підвищенню врожайності зернових і технічних культур; кращому використанню техніки, досягнень науки і передового досвіду, всіх резервів колгоспного виробництва; всебічному розвитку громадського господарства і на цій основі підвищенню матеріального добробуту колгоспників.

Коллектив механізаторів і спеціалістів МТС імені Т. Г. Шевченка своїми зобов'язаннями показав, що він розуміє свою зростаючу відповідальність за весь хід сирови в колгоспах, за дальше зміцнення кожного колгоспу в зоні діяльності МТС і всебічно практично забезпечує піднесення всіх колгоспів. Глибоко усвідомлюючи і високо цінуючи вирішальну роль МТС у дальшому розвитку колгоспного виробництва, колгоспники всіх 13 колгоспів, що входять в зону діяльності МТС імені Т. Г. Шевченка, виробили свої зобов'язання і приступили до їх здійснення в тісній співдружності з механізаторами. Запоруку всіх своїх успіхів у змаганні вони бачать у постійній творчій співдружності тракторних бригад з рілльничими бригадами і тваринницькими бригадами колгоспів.

Беручи на себе високі соціалістичні зобов'язання, ініціатори змагання із знаним справу врахували особливості степової зони республіки, а також специфіку своїх колгоспів, що дало їм можливість глибше виявити резерви. Так, наприклад, беручи зобов'язання по зміцненню кормової бази, вони звернули особливу увагу на сіяння і вирощування кукурудзи, кормових і столових наунів, суданин та інших культур, які дають в цих умовах високій врожай. Вони правильно використувували наявні можливості для розвитку вічарства. Всемірно дбаючи про розвиток багатогалузевого господарства, колгоспники колгоспу імені С. М. Будьонного діялись вперед, наприклад, закладають великий виноградник на 100 гектарів, що забезпечує значне дальше зростання грошових доходів у колгоспі і підвищення добробуту колгоспників.

Вступаючи в змагання, колгоспники і механізатори правильно роблять упор на систематичну і ділову перевірку виконання взятих зобов'язань протягом всього року а тим, щоб була можливість своєчасно виявляти і усувати хиб. Партийній організації Березівського району, МТС імені Т. Г. Шевченка, колгоспів, широко розгорнувши масово-політичну роботу, залучили до справи розроблення і обговорення зобов'язань всіх колгоспників, механізаторів, спеціалістів, і також жіт масовою і глибокою буде тут повсякденна перевірка виконання цих зобов'язань.

Це дуже важливо тому, що в практиці організації і проведення змагання до цього часу нерідко мали місце випадки формально-бюрократичного ставлення до цієї найважливішої справи. Часто бувало так, що зобов'язання брались насліх, не розкривались при цьому наявні можливості і резерви, протягом року зобов'язання ніким не перевірялись, часто виявлялись невиконаними і тим самим глушались творча ініціатива колгоспників.

ЦК КП України постановив:

1. Схвалити патріотичний почин колективу машинно-тракторної ставії імені Т. Г. Шевченка і колгоспу імені С. М. Будьонного. Соціалістичні зобов'язання, взяті цими колективами, опублікувати в пресі.

2. Зобов'язати обкоми, райкоми, партійні організації МТС, колгоспів і радгоспів ознайомити всіх трудівників сільського господарства з соціалістичними зобов'язаннями МТС імені Т. Г. Шевченка і колгоспу імені С. М. Будьонного і розгорнути широку масово-політичну роботу по залученню всіх колгоспників, робітників МТС і радгоспів, спеціалістів сільського господарства в соціалістичне змагання на честь 300-річчя воз'єднання України а Росією, за найкраще виконання рішень вересневого Пленуму ЦК КПРС, за високий врожай всіх сільськогосподарських культур і круте піднесення тваринництва в 1954 році.

3. Обкомам, райкомам партії, першій партійній організації МТС, колгоспів і радгоспів, за прикладом ініціаторів змагання, організувати обговорення і прийняття соціалістичних зобов'язань так, щоб колгоспники кожної ланки, бригади, ферми, механізатори кожної тракторної бригади, спеціалісти, всі працівники МТС і радгоспів взяли участь в цій роботі, могли проявити творчу ініціативу, активно розкривали наявні резерви, сміливо критикували хиб, замічали конкретні шляхи кращого виконання зобов'язань, які беруться, не гаючи часу розгортали підготовку до успішного проведення весняних польових робіт, забезпечували краще проведення змінлив худоби.

4. ЦК КП України застеріг проти формального канцелярського підходу до живої справи організації соціалістичного змагання мас. Необхідно добитись, щоб при обговоренні і прийнятті зобов'язань не допускався шаблон, щоб із знаннями справи враховувались різні умови і конкретні вимоги в боротьбі за врожай, за піднесення колгоспів у різних зонах — степових, лісостепових, подільських, гірських районах республіки. Серйозну увагу слід приділяти тому, щоб взяті зобов'язання

систематично перевірялись, щоб у ході змагання всі його учасники оволодівали передовим досвідом і відстаючі бригади, колгоспи, МТС, райони швидше підтягувались до рівня передовців.

Партійним і комсомольським організаціям очолити соціалістичне змагання колгоспників, працівників МТС і радгоспів, добитись того, щоб всі комуністи і комсомольці з честю здійснювали авангардну роль у змаганні між колгоспними, машинно-тракторними станціями, районами і областями, очолювали трудову і творчу активність мас, особистим прикладом піднімали їх на боротьбу за успішне виконання історичних рішень пересевного Пленуму ЦК КПРС.

5. Вважати одним з найважливіших завдань республіканських, обласних і районних газет всебічне висвітлення ходу соціалістичного змагання на честь 300-річчя возз'єднання України з Росією, за найкраще виконання рішень пересевного Пленуму ЦК КПРС, за високий врожай всіх сільськогосподарських культур і круте піднесення тваринництва в 1954 році.

Зобов'язати редакції газет широко пропагувати досвід передовців, добиваючись того, щоб їх досягнення ставали надбанням кожного трудівника, а допущені хиби піддавались громадській критиці і часно усувались.

ЦК КП України висловив тверду впевненість у тому, що колгоспники, колгоспниці, працівники МТС і радгоспів, спеціалісти сільського господарства, розгорнувши всенародне соціалістичне змагання на честь 300-річчя возз'єднання України з Росією, не пошкодують сил та енергії, щоб Радянська Україна внесла гідний вклад у виконання історичних рішень пересевного Пленуму ЦК Комуністичної партії Радянського Союзу — у велику справу дальшого піднесення сільського господарства і підвищення матеріального добробуту радянського народу.

Газета «Радянська Україна» від 16 січня 1954 року

У Центральному Комітеті КП України

ПРО СОЦІАЛІСТИЧНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ КОЛЕКТИВУ ХАРКІВСЬКОГО ОРДЕНА ЛЕНІНА І ОРДЕНА ТРУДОВОГО ЧЕРВОНОГО ПРАПОРА ТРАКТОРНОГО ЗАВОДУ ІМЕНІ ОРДЖОНІКІДЗЕ

Коллектив Харківського ордена Леніна і ордена Трудового Червоного Прапора тракторного заводу імені Орджонікідзе, на ознаменування 300-річчя возз'єднання України з Росією, виступив з патріотичним початком, взявши на себе соціалістичні зобов'язання по достроковому виконанню виробничого плану, значному збільшенню збору продукції з наявних виробничих площ, підвищенню продуктивності праці робітників і зменшенню собівартості продукції.

Особливістю почину трудящих Харківського тракторного заводу є те, що вони, одвочасно з зобов'язаннями по значному поліпшенню всіх техніко-економічних

показників у роботі заводу, взяли шефство над 11 колгоспами і 2 МТС Чугуївського району і зобов'язались подати їм соціалістичну допомогу в боротьбі за якнайшвидший розвиток усіх галузей сільського господарства.

Вступивши у змагання, харківські тракторобудівники звернули особливу увагу на широке впровадження господарського розрахунку в пехах, ділянках і бригадах заводу, організацію масового технічного навчання робітників і поширення передових методів праці новаторів виробництва.

ЦК КП України постановив:

1. Схвалити патріотичний почин колективу Харківського ордена Леніна і ордена Трудового Червоного Прапора тракторного заводу імені Орджонікідзе. Опублікувати соціалістичні зобов'язання цього колективу в пресі.

2. Зобов'язати обкоми, міськомки, райкоми партії, первинні партійні організації всіх промислових підприємств, будов і транспорту організувати обговорення соціалістичних зобов'язань Харківського тракторного заводу і широко розгорнути соціалістичне змагання на честь 300-річчя возз'єднання України з Росією, за успішне виконання виробничих планів 1954 року. Добитись, щоб всі комуністи і комсомольці здійснювали авангардну роль у змаганні і очолювали трудову і творчу активність трудящих.

Серйозну увагу звернути на те, щоб взяті зобов'язання систематично перевірялись, щоб у ході змагання всі учасники оволодівали передовим досвідом, а відстаючі пехи, ділянки і бригади підтягувались до рівня передових.

3. Зобов'язати редакції республіканських, обласних і міських газет всебічно висвітлювати хід соціалістичного змагання на честь 300-річчя возз'єднання України з Росією, за успішне виконання завдань по дальшому піднесенню соціалістичної промисловості і сільського господарства.

ЦК КП України висловив тверду впевненість в тому, що трудящі всіх галузей промисловості Радянської України, розгорнувши всенародне соціалістичне змагання на честь 300-річчя возз'єднання України з Росією, докладуть всіх сил для виконання завдань, поставлених нашою рідною Комуністичною партією, і внесуть свій гідний вклад у всенародну справу будівництва комунізму в нашій країні.

Газета «Радянська Україна» від 17 січня 1954 року

У ПРЕЗІДІЇ УКРАЇНСЬКОЇ РЕСПУБЛІКАНСЬКОЇ РАДИ ПРОФСПЛОК

Президія Української республіканської ради профспілок прийняла постанову «Про соціалістичні зобов'язання колективу ордена Леніна МТС імені Т. Г. Шевченка, Березівського району, Одеської області, на честь 300-річчя возз'єднання України з Росією».

Постанова зобов'язує обласні ради профспілок, республіканські, обласні, заводські і робітничі комітети профспілки сільського господарства і заготівель обговорити соціалістичні зобов'язання механізаторів МТС і радгоспів, розгорнути масово-роз'яснювальну роботу по залученню всіх механізаторів і спеціалістів МТС і радгоспів у змагання на честь 300-річчя возз'єднання України з Росією.

Постанова закликає всіх робітників і службовців МТС та радгоспів добиватись високих урожаїв всіх сільськогосподарських культур, боротися за високу продуктивність тваринництва, найповніше використання тракторів і сільськогосподарських машин. Профспілковим організаціям і керівникам МТС та радгоспів пропонується створити необхідні умови для виконання трудящими соціалістичних зобов'язань; систематично перевірити і обговорювати на зборах, виробничих нарадах виконання соціалістичних зобов'язань, вивчати і поширювати досвід передових колективів; широко висвітлювати хід виконання зобов'язань, залучаючи до цієї роботи клуби, червоні кутки, місцеве радіомовлення.

Президія Української республіканської ради профспілок розглянула одночасно питання про почин колективу Харківського ордена Леніна і ордена Трудового Червоного Прапора тракторного заводу імені Орджонікідзе. В прийнятій постанові Президія закликала робітників, інженерно-технічних працівників і службовців підприємств України підтримати почин тракторобудівників і активно включитись у соціалістичне змагання на честь 300-річчя возз'єднання України з Росією.

★

ПРО ПЕРЕДАЧУ КРИМСЬКОЇ ОБЛАСТІ ІЗ СКЛАДУ
РРФСР ДО СКЛАДУ УКРАЇНСЬКОЇ РСР

У К А З
ПРЕЗИДІЇ ВЕРХОВНОЇ РАДИ
СРСР

*Про передачу Кримської області
із складу РРФСР до складу УРСР*

Враховуючи спільність економіки, територіальну близькість і тісні господарські й культурні зв'язки між Кримською областю і Українською РСР, Президія Верховної Ради Союзу Радянських Соціалістичних Республік постановляє:

Затвердити спільне подання Президії Верховної Ради РРФСР і Президії Верховної Ради УРСР про передачу Кримської області із складу Російської Радянської Федеративної Соціалістичної Республіки до складу Української Радянської Соціалістичної Республіки.

*Голова Президії Верховної Ради СРСР
Б. ВОРОШИЛОВ*

*Секретар Президії Верховної Ради СРСР
М. ПЕГОВ*

Москва, Кремль. 19 лютого 1954 року.

★

У ПРЕЗИДІИ ВЕРХОВНОЇ РАДИ СРСР

19 лютого 1954 року під головуванням тов. Ворошилова К. С. відбулося засідання Президії Верховної Ради СРСР, присвячене розгляду спільного подання Президії Верховної Ради РРФСР і Президії Верховної Ради УРСР про передачу Кримської області із складу РРФСР до складу Української РСР.

На засіданні Президії від РРФСР були присутні Голова Президії Верховної Ради РРФСР тов. Тарасов М. П., заступник Голови Ради Міністрів РРФСР тов. Маслов В. О., Секретар Президії Верховної Ради РРФСР тов. Зимін І. М. і від Української РСР — Голова Президії Верховної Ради УРСР тов. Коротченко Д. С., перший заступник Голови Ради Міністрів УРСР тов. Гречуха М. С., Секретар Президії Верховної Ради УРСР тов. Нижник В. С.

На засіданні Президії були присутні також перший заступник голови виконавчого Кримської обласної Ради депутатів трудящих тов. Дядін П. Н. і голови виконавчих Сімферопольської міської Ради тов. Катков Н. Н. і Севастопольської міської Ради тов. Сосницький С. Ф.

Голова Президії Верховної Ради РРФСР тов. Тарасов М. П., який виступив на засіданні, зробив повідомлення про те, що Президія Верховної Ради РРФСР і Рада Міністрів РРФСР, враховуючи територіальну близькість Криму до України, спільність їх економіки і наявність тісних господарських і культурних зв'язків, вважали доцільним передати Кримську область до складу Української РСР. Передача Кримської області до складу Української РСР, сказав тов. Тарасов, сприятиме дальшому зміцненню братерських зв'язків між українським і російським народами і відповідатиме загальним інтересам Радянської держави. Тов. Тарасов оголосив постанову Президії Верховної Ради РРФСР про передачу Кримської області до складу УРСР, внесена на затвердження Президії Верховної Ради СРСР.

Голова Президії Верховної Ради УРСР тов. Коротченко Д. С., який виступив потім, повідомив, що Президія Верховної Ради УРСР і Рада Міністрів УРСР обговорили подання Президії Верховної Ради РРФСР у питанні про передачу Кримської

області із складу РРФСР до складу Української РСР і вважають, що ця пропозиція є дружнім актом, який свідчить про безмежне довіря і любов російського народу до українського народу. Рішення про передачу Криму до складу УРСР буде зустрінуто з вдячністю і схваленням усім українським народом. Тов. Коротченко зачитав постанову, в якій Президія Верховної Ради УРСР виражає сердечну вдячність Президії Верховної Ради РРФСР за цей великодушний благородний акт братнього російського народу і запевнив, що з боку Українського уряду буде приділена належна увага дальшому розвитку народного господарства Криму.

В обговоренні спільного подання Президії Верховної Ради РРФСР і Президії Верховної Ради УРСР взяли участь член Президії Верховної Ради СРСР тов. Шверник М. М., заступники Голови Президії Верховної Ради СРСР тов. Рашідов Ш. і тов. Куусінен О. В., які у своїх промовах підтвердили доцільність передачі Криму до складу Української РСР і відмітили величезне значення цього акту в справі дальшого зміцнення братерської дружби народів нашої країни.

Товариші Шверник, Рашідов, Куусінен запропонували затвердити спільне подання Президії Верховної Ради РРФСР і Президії Верховної Ради УРСР про передачу Кримської області до складу Української РСР.

Після закінчення обговорення Президія Верховної Ради СРСР одноставно затвердила Указ про передачу Кримської області із складу РРФСР до складу УРСР.

Наприкінці в промовою виступив Голова Президії Верховної Ради СРСР тов. Ворошилов К. С., який відзначив, що передача Кримської області із складу РРФСР до складу УРСР є значущим актом великого державного значення, який свідчить про дальше зміцнення єдності і нерушимої дружби російського й українського народів у великій, могутній братерській сім'ї народів СРСР. Передача Кримської області в РРФСР до складу Української РСР відповідає інтересам російського і українського народів, загальним державним інтересам Союзу Радянських Соціалістичних Республік.

Промова тов. ТАРАСОВА М. П.

Товариші! На розгляд Президії Верховної Ради Союзу РСР внесене питання про передачу Кримської області з Російської Федерації до складу Української РСР.

Кримська область, як відомо, займає весь Кримський півострів і територіально примикає до Української республіки, будучи немовби природним продовженням південних степів України. Економіка Кримської області тісно зв'язана з економікою Української республіки.

З географічних і економічних міркувань передача Кримської області до складу братньої Української республіки є доцільною і відповідає загальним інтересам Радянської держави.

Український народ завжди зв'язав свою долю з російським народом. Протягом багатьох століть вони разом боролися проти спільних ворогів — царизму, кріпосників і капіталістів, а також проти іноземних загарбників.

З перемогою Великої Жовтневої соціалістичної революції ще більше зміцніла багатотисячна дружба українського і російського народів, ще більше зміцніла господарська і культурна зв'язки між Кримом і Україною.

Питання про передачу Кримської області до складу Української республіки розглядається в дні, коли народи Радянського Союзу відзначають знаменну подію — тригоцотріччя возз'єднання України з Росією, — що відіграла величезну прогресивну роль в політичному, економічному і культурному розвитку українського і російського народів.

Передача Кримської області до складу Української республіки відповідає інтересам зміцнення дружби народів великого Радянського Союзу, буде сприяти дальшому зміцненню братерських зв'язків між українським і російським народами, ще більшому розвитку Радянської України, розвитку якої наша партія і уряд приділяють завжди велику увагу.

Президія Верховної Ради РРФСР з участю представників виконкомів Кримської області і Севастопольської міської Рад депутатів трудящих розглянула пропозицію Ради Міністрів РРФСР про передачу Кримської області до складу Української РСР.

Враховуючи спільність економіки, територіальну близькість і тісні господарські й культурні зв'язки між Кримською областю і Українською РСР, а також маючи на увазі угоду Президії Верховної Ради Української республіки, Президія Верховної Ради РРФСР вважає доцільним передати Кримську область до складу Української Радянської Соціалістичної Республіки.

Пробимо Президію Верховної Ради СРСР затвердити наше подання в цьому питанні.

Промова тов. КОРОТЧЕНКА Д. С.

Товариші!

Президія Верховної Ради Української РСР повністю поділяє пропозицію про передачу Кримської області із складу Російської Радянської Соціалістичної Республіки до складу Української РСР, яка тут викладена Головою Президії Верховної Ради РРФСР тов. Тарасовим, і висловлює сердечну вдячність Президії Верховної Ради Російської Радянської Соціалістичної Республіки за великодушний, благородний акт братнього російського народу.

Передача Криму Українській РСР, враховуючи спільність економічного розвитку, територіальну близькість і міцніші господарські і культурні зв'язки між Українською республікою і Кримською областю, ділом доцільна і є дружнім актом, який свідчить про безмежне довіря і любов російського народу до українського народу.

Український народ добре знає, що бути в братерській дружбі з великим російським народом, з усіма народами нашої країни — значить побідовно йти по шляху, означеному Комуністичною партією, по шляху вільного і щасливого життя, по шляху до комунізму.

Трудящі Радянської України твердо пам'ятають і в ніх не забудуть того, що тільки завдяки дружбі, допомозі і підтримці братнього російського народу й інших народів нашої Батьківщини, завдяки постійному піклуванню Центрального Комітету Комуністичної партії Радянського Союзу і Радянського уряду український народ добився величезних успіхів у піднесенні економіки, в розквіті культури — національної формою, соціалістичної змістом. Нині український народ, разом з іншими народами Радянського Союзу, успішно бореться за виконання п'ятого п'ятирічного плану, за дальше зростання могутності нашої соціалістичної держави.

Одним з яскравих проявів нерозривної дружби народів СРСР є 300-річчя возз'єднання України з Росією, що відзначається в цьому році, як велике національне свято українського, російського і всіх народів Радянського Союзу.

Президія Верховної Ради Української РСР просить Президію Верховної Ради СРСР затвердити спільне подання Президії Верховної Ради Російської Радянської Соціалістичної Республіки і Президії Верховної Ради Української Радянської Соціалістичної Республіки про передачу Криму із складу РРФСР до складу УРСР. Це рішення з включенням і схваленням буде зустрінуте всім українським народом.

Дозвольте мені завершити вас, що з боку Українського уряду буде приділена належна увага дальшому розвитку народного господарства Криму і підвищенню матеріального та культурного добробуту трудящих Кримської області.

Промова тов. ШВЕРНИКА М. М.

Товариші члени Президії, пропозиція про передачу Кримської області із складу Російської Радянської Федеративної Соціалістичної Республіки до складу Української Радянської Соціалістичної Республіки має велике історичне значення, є свідченням братерської дружби між народами двох великих соціалістичних республік.

В народному господарстві СРСР Кримська область відіграє значну роль як район чорної металургії, виноградарства, виробства, консервної і рибної промисловості, тваринництва, як край, що вирощує високоякісну шпешину. Кримська область межує з територією Української РСР. Цей факт обумовив розвиток спільних культурних і господарських зв'язків Кримської області і Радянської України.

Передача дуже великої області, багатой сировинними ресурсами, з розвинутою великою промисловістю, діями природними лікувальними факторами може бути здійснена тільки в умовах нашої соціалістичної країни, яка завжди визнавала

від світу капіталістів і поміщиків, в країні, де на першому плані стоїть піклування про людину і її матеріальні і культурні потреби.

Безсумнівно, що цей важливий історичний акт буде служити справі дальшого безперервного господарського розвитку Кримської області в складі Української РСР. Кримська область буде розвиватися у все більших розмірах економічно, розширюючи виробування цінних культур — винограду, тютюну, овочів, збільшуючи продуктивність громадського тваринництва.

Слід вказати і на той факт, що Крим є здравницею світового значення. В його численних санаторіях і будинках відпочинку лікується і відпочиває величезне число трудящих. Безсумнівно, що і далі Крим лишиться першокласною всеосяжною здравницею.

Передача Кримської області до складу Української РСР буде зустрінута нашим народом з великим схваленням, бо він бачить у цьому прояв мудрого керівництва і постійного піклування Комуністичної партії і Радянського уряду про дальший розвиток і процвітання нашої соціалістичної Батьківщини.

Нерушима і вічна дружба українського і російського народів буде запорукою дальшого економічного зміцнення Радянського Союзу, який розвивається по шляху комунізму.

Ні повністю підтримую пропозицію про передачу Кримської області до складу Української Радянської Соціалістичної Республіки.

Промова тов. РАШІДОВА Ш.

Товариші! Передача Кримської області до складу Радянської України відповідає загальним інтересам нашої великої Батьківщини. Цей важливий державний акт сприяє розвитку економіки України і Криму, ще більше зміцнить нерушиму дружбу українського і російського народів.

Наша партія згуртувала всі народи Радянського Союзу в єдину дружню сім'ю, на всіх етапах своєї героїчної боротьби вона берегла і зміцнювала дружбу народів СРСР і перетворила її в могутню, нездолану силу, на якій ґрунтується могутність нашої Радянської держави. Наша партія вчить, що, поки ці дружба живе і здравує, нам не страшні ні внутрішні, ні зовнішні вороги.

Передача Кримської області до складу Української РСР відбувається в знаменні дні, коли весь радянський народ відзначає 300-річчя воз'єднання України з Росією, і буде новим яскравим проявом мудрої національної політики Комуністичної партії, спрямованої на всемірний розвиток і процвітання творчих і духовних сил усіх народів нашої країни. Це можливо тільки в нашій країні, де нема національного розбрату і національних суверенностей, де життя всіх радянських людей протікає в

обстановці мирної творчої праці в ім'я миру і щастя всього людства, де піклування про людину є найвищим законом Радянського уряду і Комуністичної партії.

Я палко підтримую спільне подання Президії Верховної Ради РРФСР і Президії Верховної Ради Української РСР про передачу Кримської області до складу Української Радянської Соціалістичної Республіки.

Промова тов. КУЗІНЕЦА О. В.

Товариші! Спільне подання Президії Верховної Ради РРФСР і Президії Верховної Ради Української РСР заслуговує особливо великої уваги в принципіальному відношенні, а саме в тому відношенні, що воно є номіном і непераним свідченням про високу достоїнства здійсненої у нашій країні соціалістичної демократії, денітської політики нерушимої дружби народів.

Тільки в нашій соціалістичній країні можливо, що великий народ — такий, як російський народ, — без усіляких вагань великодушно передає ішову братньому народові одну із своїх найцінніших областей. Тільки в нашій Радянській країні можливо, що такі найважливіші питання про територіальне вхідження окремих областей і районів до складу тієї або іншої республіки розв'язуються між братніми республіками без усіляких труднощів, дружно і погоджено, керуючись виключно міркуваннями доцільності для економічного і культурного розвитку, керуючись загальними інтересами Радянської держави та інтересами дальшого зміцнення дружби і довір'я між братніми народами.

Значить, з цієї принципіальної точки зору можна тільки вітати спільне подання Президії Верховної Ради РРФСР і Президії Верховної Ради Української РСР про передачу Кримської області до складу Української РСР. А з точки зору практичної і політичної доцільності це подання цілком обґрунтоване.

Тому я цілком підтримую внесену тут пропозицію, щоб Президія Верховної Ради СРСР затвердила спільне подання Президії Верховної Ради РРФСР і Президії Верховної Ради Української РСР.

Промова тов. ВОРОШИЛОВА Б. С.

Товариші!

Рішення Президії Верховної Ради Союзу РСР про спільному поданню Президії Верховної Ради РРФСР і Верховної Ради Української РСР про передачу Кримської області в Російської Радянської Федеративної Соціалістичної Республіки до складу Української Радянської Соціалістичної Республіки є свідченням дальшого зміцнення єдності і нерушимої дружби російського і українського народів у великій, могутній братерській сім'ї народів Союзу Радянських Соціалістичних Республік.

Цей знаменний акт великого державного значення ще раз підтверджує, що відносини між сувереними союзними соціалістичними республіками в СРСР

основані на справжній рівноправності і дійсному розумінні і поважанні взаємних інтересів, спримованих на продиїтання всіх союзних республік.

В історії не було і не могло бути подібних відносин між державами. В минулому, і особливо при капіталізі, в самій основі відносин між державами закладено прагнення до територіальних загарбань, прагнення сильних держав поживитися за рахунок територій слабких країн.

Тільки в умовах Союзу Радянських Соціалістичних Республік можливе подібне справедливе розв'язання всіх територіальних питань між союзними республіками, розв'язання, основане на господарсько-економічній доцільності при повному взаєморозумінні, дружбі і братерському співробітництві їх народів.

Передача Кримської області до складу України і є конкретним проявом дружби між народами вашої країни, дружби, яку викувувала на протязі всієї своєї п'ятдесятирічної історії Комуністична партія Радянського Союзу.

Кримська область щодо свого історичного розвитку, щодо свого територіального положення і економічного становлення має важливе значення для всієї Радянської держави. І в далекому і ведалекому минулому вороги не раз намагались відібрати у Росії Кримський півострів, використати його для грабежу і розорення російських і українських земель, створити там воєнну базу для нападу на Росію і Україну. Але російський і український народи в сильній боротьбі кожного разу жорсткою били зухвалих загарбників і викидали їх геть з меж Криму, який був і завжди лишатся радянською твердиною на Чорному морі.

Україна і Крим тісно зв'язані соціально економічних інтересів і територіальною близькістю, Господарсьмі і культурні зв'язки між ними після Великої Жовтневої соціалістичної революції особливо зросли і поглибилися.

Передача Кримської області до складу Української РСР безсумнівно ще більше зміцнить ці традиційні зв'язки.

Товариші! Цей дружній акт відбувається в дні, коли радянські люди урочисто відзначають видатну історичну дату — трьохсотріччя возз'єднання України з Росією, це велике національне свято не тільки українського і російського народів, але також і всіх народів Радянського Союзу.

Дружба народів СРСР — одна з найбільших основ нашої багатонаціональної соціалістичної держави, джерело її нездоланної сили, розвитку і могутності. Ми знаємо і радіємо з того, що російський, український і всі інші братні народи нашої неосяжної країни, нервовані вашою славною Комуністичною партією, і далі будуть розвивати і зміцнювати свою братерську нерушиму дружбу.

Хай же міцніє і процвітає наша любима велика Батьківщина — Союз Радянських Соціалістичних Республік!

Газети «Правда» від 27 лютого 1954 року

★

ЗАКОН

Про передачу Кримської області із складу РРФСР до складу Української РСР

Верховна Рада Союзу Радянських Соціалістичних Республік постановляє:

1. Затвердити Указ Президії Верховної Ради СРСР від 19 лютого 1954 року про передачу Кримської області із складу Російської Радянської Федеративної Соціалістичної Республіки до складу Української Радянської Соціалістичної Республіки.

2. Внести відповідні зміни в статті 22 і 23 Конституції СРСР.

*Голова Президії Верховної Ради СРСР
Б. ВОРОШИЛОВ*

*Секретар Президії Верховної Ради СРСР
М. ЛІСГОВ*

Москва, Кремль. 26 лютого 1954 року.

★

**ПРО ЗАТВЕРДЖЕННЯ УКАЗУ ПРЕЗИДІ ВЕРХОВНОЇ РАДИ СРСР ПРО
ПЕРЕДАЧУ КРИМСЬКОЇ ОБЛАСТІ ІЗ СКЛАДУ РРФСР ДО СКЛАДУ
УКРАЇНСЬКОЇ РСР**

*Доповідь Секретаря Президії Верховної Ради СРСР депутата
М. М. Пегова на першій сесії Верховної Ради СРСР
четвертого скликання 26 квітня 1954 року*

Товариші депутати! Президія Верховних Рад РРФСР і Української РСР ввійшла в Президію Верховної Ради СРСР із спільним поданням про передачу Кримської області із складу Російської Радянської Федеративної Соціалістичної Республіки до складу Української Радянської Соціалістичної Республіки.

Президія Верховної Ради СРСР розглянула це подання і 19 лютого 1954 року прийняла Указ про передачу Кримської області із складу РРФСР до складу Української РСР.

Згідно з Конституцією СРСР затвердження змін кордонів між союзними республіками належить до відання Верховної Ради СРСР. Керуючись цим, Президія Верховної Ради СРСР вносить Указ про передачу Кримської області до складу Української РСР на затвердження Верховної Ради СРСР.

Товариші депутати! Приймаючи рішення про передачу Кримської області із складу РРФСР до складу УРСР, Президія Верховної Ради СРСР враховувала спільність економіки, територіальну близькість і тісні господарські та культурні зв'язки між Кримською областю та Українською РСР.

Як відомо, Кримська область не має спільного кордону з іншими областями РРФСР, а безпосередньо примикає до Української республіки, є продовженням південних степів України, ставлячи разом з ними єдину територію цього району. Географічне положення Криму значною мірою зумовлює схожість економіки Кримської області з економікою південних районів України. В безпосередньому зв'язку з економічним розвитком України зростає і міцніє господарство Кримської області, яке дістає додаткові можливості для свого розвитку при включенні Кримської області до складу Української РСР.

Таким чином, з територіальних та економічних міркувань передача Кримської області до складу Української республіки є цілком доцільною.

Передача Кримської області Російською Федерацією до складу Української РСР є свідченням безмежного довір'я і любові російського народу до українського

народу, яочим доказом братерських відносин, які склалися між народами нашої країни. (О п л е с к и).

Такий дружній акт може бути здійснений тільки в умовах нашої соціалістичної Батьківщини, в умовах нерушимої єдності і дружби народів СРСР. Комуністична партія агрутувала всі народи нашої країни в єдину, нерозривну сім'ю, де нема і не може бути місця будь-яким територіальним домаганням, бажанню покинутися за рахунок іншого, де всі питання, в тому числі й територіальні, розв'язуються в душі справжньої рівноправності, взаємного довір'я і братерського співробітництва.

Конституцією СРСР встановлено, що «Територія союзних республік не може бути змінювана без їх згоди». В цьому положенні Конституції виражена суверенність радянських соціалістичних республік, їх державна самостійність.

Добровільна і безоплатна передача Криму із складу Російської Федерації до складу України має справді історичне значення, уособлюючи собою новий, соціалістичний підхід до розв'язання територіальних питань.

Товариші депутати! Рішення про передачу Кримської області з РРФСР до складу Української РСР відповідає інтересам російського та українського народів і загальним державним інтересам Радянського Союзу. Це рішення, прийняте в знаменні дні 300-річчя возз'єднання України з Росією, свідчить про дальше зміцнення єдності і нерушимої дружби російського та українського народів у великій братній сім'ї народів нашої соціалістичної Вітчизни. (О п л е с к и).

Весь історичний досвід народів СРСР яочно свідчить про величезне значення їх дружби, про непереборну силу братерського союзу і товариського співробітництва всіх народів нашої країни, які побудували під проводом Комуністичної партії соціалізм і нині вшестево йдуть вперед, до торжества комунізму.

Вносячи на затвердження Верховної Ради СРСР Указ про передачу Кримської області із складу Російської Федерації до складу Української республіки, Президія Верховної Ради СРСР висловлює певність в тому, що цей Указ зустрінє одностайне схвалення депутатів Верховної Ради СРСР. (О п л е с к и).

**ВИСТУП НА СЕСІЇ ДЕПУТАТІВ У ЗВ'ЯЗКУ ІЗ ЗАТВЕРДЖЕННЯМ
УКАЗУ ПРЕЗИДІЇ ВЕРХОВНОЇ РАДИ СРСР ПРО ПЕРЕДАЧУ КРИМСЬКОЇ
ОБЛАСТІ ІЗ СКЛАДУ РРФСР ДО СКЛАДУ УКРАЇНСЬКОЇ РСР**

Промова депутата М. П. ТАРАСОВА

Товариші депутати! На наше затвердження внесений Указ Президії Верховної Ради СРСР від 19 лютого 1954 року про передачу Кримської області із складу Російської Радянської Федеративної Соціалістичної Республіки до складу Української Радянської Соціалістичної Республіки. Цей Указ, який має велике політичне і економічне значення, прийнятий Президією Верховної Ради СРСР за спільним поданням Президії Верховної Ради РРФСР і Президії Верховної Ради УРСР.

Пропозиція Президії Верховної Ради і Ради Міністрів РРФСР про передачу Кримської області із складу РРФСР до складу Української РСР виходила з інтересів ще більшого зміцнення тісних господарських і культурних зв'язків між Кримською областю і Українською республікою, що виникли на основі близькості їх економіки і територіальної близькості, з інтересів дальшого розвитку Радянської України, в ім'я дружби, яка зв'язує український народ з російським народом. Ця велика, перушима дружба обох народів зародила і зміцніла в жорсткій боротьбі з ворогами рідної землі і штримала найсуровіші випробування. Протим боротьбу між росіями і українцями пліч-о-пліч боролися проти іноземних загарбників, які не раз намагалися віддати у Росії Крим як великий плацдарм для грабежу обширних слов'янських земель.

Російські і українські народи першими підняли прапор революційної боротьби проти спільного ворога — царизму і капіталізму. Багато незабутніх сторінок писаво в історію боротьби російського і українського народів за встановлення і зміцнення влади Рад, за честь, свободу, незалежність нашої Батьківщини.

Після Великої Жовтневої соціалістичної революції і спільній боротьбі за помпунім багатокілово дружба братніх українського і російського народів, так само як усіх народів багатонаціональної Радянської держави, стала ще більш міцною і монолітною.

Завдяки цілуванню Комуністичної партії і Радянського Уряду за роки соціалістичного будівництва Кримська область перетворилася в область з високо-розвинутою промисловістю і сільським господарством і займала належне їй місце в народному господарстві Радянського Союзу. За своїм територіальним положенням Кримська область має важливе значення для нашої держави. Радянські люди люблять Крим. З усіх кінців несеяного Радянського Союзу приїжджають у Крим сотні тисяч трудящих для того, щоб добре відпочити і поправити своє здоров'я. Крим по праву називають всеозоною здоров'я.

Товариші депутати! Тільки в нашій країні, тільки в умовах виняткової морально-політичної єдності радянського суспільства і дружби народів можливе здійснення такого державного акту, як добровільна передача цілої області з розвинутою промисловістю, багаті на сировинні ресурси і цінні природні лікувальні фактори, із складу однієї радянської республіки до складу іншої братньої республіки.

Добровільна передача величезної багаті області із складу однієї держави до складу іншої немислима в умовах капіталізму, де діє вочий закон загарбання і грабежу територій більш слабких країн. Добровільна передача мислима тільки в країні соціалізму, де нема національної рози і ворожнечі між народами, де непорушним законом є взаємна повага, братерська допомога і співробітництво.

Передачу Кримської області із складу Російської Федерації до складу Української РСР радянські люди розглядають, як прояв дружби і безмежного довіри російського народу до українського народу. (О п л е с и в).

Питання про передачу Кримської області з РРФСР до складу Української республіки обговорюється в дні, коли по всій Радянській країні швидко відзначається слава історична дата — триохотріччя воз'єднання України з Росією, відзначається як велике національне свято не тільки російського і українського народів, але й усіх народів великого Радянського Союзу.

Передача Кримської області до складу Української республіки обумовлюється загальнодержавними інтересами, відповідає інтересам усіх народів багатонаціональної Радянської держави. Це сприятиме зміцненню економічної могутності Радянської України та її політичного престижу.

Можна з певністю сказати, що Радою Міністрів і Президією Верховної Ради Української РСР буде приділена достатня увага дальшому господарському і культурному розвитку Кримської області, піднесенню матеріального і культурного добробуту трудящих Криму, який був, є і буде радянською твердинею на Чорному морі.

Затвердження Верховною Радою СРСР Указу про передачу Кримської області із складу РРФСР до складу Української республіки буде яскравим свідченням того, що відносини між суверенними союзними республіками в СРСР ґрунтуються на справинні рівноправності і дійсному розумінні та поважанні власних інтересів союзних республік, спрямованих на провітання і зміцнення могутності нашої великої соціалістичної Батьківщини — Союзу Радянських Соціалістичних Республік. (О п л е с и в).

Нема сумніву в тому, що весь радянський народ зустрінє одноставним схваленням Закон Верховної Ради СРСР про передачу Кримської області із складу Російської Федеративної Соціалістичної Республіки до складу братньої Української Радянської Соціалістичної Республіки. (Т р а в а л і о п л е с и в).

Промова депутата П. Р. ТИЧИНИ

Товариші депутати! Велику радість і глибоку схвальованість переживаю ми всі ці дні на сесії Верховної Ради СРСР при обговоренні поданого Урядом на затвердження Верховної Ради СРСР Державного бюджету СРСР на 1954 рік — бюджету, в якому з усією ясністю і повною відображене розділ нашої країни, могутне віднесення всіх галузей народного господарства і культури.

Туж радість і схвальованість ми переживаємо і сьогодні, при затвердженні Указів Президії Верховної Ради СРСР, докрема при затвердженні Указу про передачу Кримської області із складу РРФСР до складу УРСР.

Товариші депутати! Кожен із тих, хто виступав тут, говорив про те, як широко розгорнуто зараз по всіх братніх республіках підготовка до святкування 300-річчя воз'єднання України з Росією. Це свято є національним торжеством не тільки українського і російського народів, але й усіх народів Радянського Союзу.

Що може бути більш радісного, ніж говорити про дружбу українського і великого російського народів, про дружбу всіх народів нашої багатонаціональної Батьківщини! Нерозривна дружба наша — це величезно завоювання радянського народу, яке він здобув під керівництвом Комуністичної партії. Створена братніми народами, дружба ця основана на справжній рівноправності, співробітництві і спільному прагненні побудувати комунізм.

Наша слава Комуністична партія виховувала і виховує всі народи в душі нерушимі друзі, бо священна дружба народів — основа могутності нашої багатонаціональної держави, непереможності радянського народу, джерело процвітання соціалістичних республік.

Що може бути більш високого, ніж берегти і розвивати багатотисячлітні священні традиції цієї могутньої братерської дружби!

Ми безмірно щастя великому російському народові, який врятував Україну від поглинання її султанською Туреччиною і польською шляхтою. Особливу ніжність відчували ми до Жуковського і Брюллова, які сприяли вихованню Тараса Шевченка з російської залізничності. Ми з благоговинням ставимось до Чернишевського, Добролюбова, Некрасова, разом з якими наш безсмертний Кобзар виступав проти царизму, поміщиків і капіталістів.

Під керівництвом Комуністичної партії, разом з російським і іншими народами нашої країни український народ у Велику Жовтєву соціалістичну революцію завоював собі свободу.

У Велику Вітчизняну війну український народ відстояв свою свободу в боротьбі з озвірилим фашизмом тільки завдяки допомозі великого російського народу і всіх народів нашої Батьківщини.

Український народ, як і всі братні народи, знає і глибоко розуміє, що всі його успіхи в господарському і культурному будівництві, в створенні своєї державності є результатом мурашій денієнсько-сталінської національної політики нашої Партії, результат перозривної і все міцніючої дружби народів нашої Батьківщини.

І ось новий прояв дружби з боку російського брата — передача Кримської області Україні. Цей знаменний акт великого державного значення, — як сказав Голова Президії Верховної Ради СРСР товариш Ворошилов, — це раз підтверджує, що відносина між суверенними союзними соціалістичними республіками в СРСР ґрунтуються на справжній рівноправності і дієвому розумінні і поважанні взаємних інтересів, спрямованих на провітання всіх союзних республік.

Передача Кримської області Україні ще більше зміцнює дружбу двох наших братніх народів.

Куди і в якій капіталістичній країні можливий був такий великодушний акт, як передача великим народом однієї з найкращих своїх областей іншому народові, причому передача безкорислива, від усієї душі, з доброї волі? Такий дружній акт став можливим тільки в нашій країні, де нема і не може бути ворожбачі і національ-

них негод між народами нашої Вітчизни, де в основі відносин між радянськими людьми лежить дружба народів.

Для українського народу — велика честь включити до складу своєї республіки Кримську область — землю, на якій вели героїчну боротьбу відважні сини російського народу, сини всіх братніх народів нашої Вітчизни з іноземними загарбниками. В сім'ї братніх народів, на чолі з великим російським народом Радянська Україна — невід'ємна і складова частина Радянського Союзу — є республікою передової індустрії, високорозвинутого сільського господарства, квітучої української радянської соціалістичної культури.

У своєму Державному Гімні український народ співає:

Живи, Україно, прерасла і сильна...
В Радянським Союзі ти частина швидка,
Між річками річка, між сільським і міським,
Під сонцем свобода, як ніби, розвієла!

Хай же вічно нам світить сонце священної денієнсько-сталінської дружби народів нашої Вітчизни!

Хай живе і процвітає дружба українського народу з великим народом російським!

Слава великій Комуністичній партії Радянського Союзу — патроншикови і організаторові всіх наших перемог. (Т р и в а л і о п л е с к и).

Товариші депутати! Вношу пропозицію Указ Президії Верховної Ради СРСР про передачу Кримської області із складу Російської Радянської Федеративної Соціалістичної Республіки до складу Української Радянської Соціалістичної Республіки затвердити. (Т р и в а л і о п л е с к и).

Промова депутата М. О. ІСНОВА

Товариші депутати! Президія Верховної Ради СРСР, враховуючи спільність економіки, територіальну близькість і тісні господарські та культурні зв'язки між Кримською областю і Українською республікою, прийняла Указ про передачу Кримської області із складу РРФСР до складу Української РСР.

Внесений на затвердження даної сесії Указ Президії Верховної Ради СРСР є історичним актом великого державного значення, який відповідає інтересам російського і українського народів, загальним інтересам Радянської держави. Передача Кримської області до складу Української республіки є яскравим виявом безмежного взаємного довіря і любові російського і українського народів, вона сприятиме дальшому зміцненню нерушимої братерської дружби між російським і українським народами, між усіма народами Радянського Союзу.

Для Радянської держави Кримська область має важливе значення. Вороги нашої Батьківщини не раз намагались загарбати Кримський півострів і використати його для розбійницьких нападів на російські та українські землі. Але ці

намагання ворогів загарбати Крим завжди розбивалися об стійкість і мужність, які проявлялись російським, українським та іншими народами нашої країни в спільній боротьбі за незалежність нашої Батьківщини.

За своїм економічним становищем Кримська область займає видне місце в народному господарстві нашої країни, як область розвинутої металургійної, харчової промисловості і виноградарства. Як відомо, Крим є першокласною здравницею світового значення.

Передача Кримської області до складу Української РСР, з якою ця область зв'язана територіальною близькістю і спільністю економічних та культурних інтересів, ще більше зміцнить ці зв'язки, які історично склалися і особливо зросли після Великої Жовтневої соціалістичної революції.

Тільки в умовах Радянської соціалістичної держави, вільної від національної розні і національних суперечностей, в умовах розвитку соціалістичної демократії, дружби і рівноправності всіх народів нашої країни можливе таке справедливе розв'язання таких найважливіших державних питань. Дружба всіх соціалістичних націй нашої країни є рушійною силою радянського суспільства, джерелом могутності нашої багатонаціональної держави. Нерушимою дружбою народів Радянського Союзу знаменує собою торжество мудрої національної політики нашої Комуністичної партії, торжество радянської ідеології рівноправності рас і націй, ідеології дружби і братерства народів.

Під керівництвом Комуністичної партії і Радянського Уряду всі народи нашої країни в єдиній братній сім'ї самовіддано працюють в ім'я процвітання своєї соціалістичної Батьківщини, в ім'я побудови комунізму.

Верховна Рада Союзу Радянських Соціалістичних Республік розглядає питання про затвердження Указу Президії Верховної Ради СРСР про передачу Кримської області із складу Російської Федерації до складу Української республіки в знаменні дні, коли вся наша країна відзначає 300-річчя возз'єднання України з Росією, як велике національне свято російського і українського народів і всіх народів Радянського Союзу. Возз'єднання України з Росією є видатною історичною подією. Воно мало величезне прогресивне значення для подальшого політичного, економічного і культурного розвитку українського і російського народів.

Велика нерозривна дружба українського і російського народів розвивалася в міцніша у спільній боротьбі проти спільних ворогів, поневолювачів трудового народу, а також проти іноземних загарбників, які посягали на російські та українські землі. Братерський союз і дружба російського та українського народів і всіх народів нашої країни міцніли і загартовувалися у Великій Жовтневій соціалістичній революції, у вогні громадянської війни, у спільній творчій праці в процесі соціалістичного будівництва, в історичних битвах Великої Вітчизняної війни проти німецько-фашистських загарбників.

Історичний акт передачі Кримської області до складу Української Радянської Соціалістичної Республіки зустрінутий одностайним схваленням всього

радянського народу. В цьому акті трудящі нашої країни бачать новий ясний прояв ленінсько-сталінської національної політики Комуністичної партії і Радянського Уряду.

Товариші депутати! Вашою пропозицією затвердити Указ Президії Верховної Ради СРСР про передачу Кримської області із складу РРФСР до складу Української РСР. Нема сумніву в тому, що цей найважливіший державний акт сприятиме дальшому зміцненню нерушимої дружби всіх народів нашої країни, які усвідомлюють вперед, по шляху будівництва комунізму. (Т р и в а л і о п л е с к и).

Промова депутата М. П. БАЖАНІ

Товариші депутати! З величезною радістю і вдячністю сприйняв весь український народ Указ Президії Верховної Ради СРСР про передачу Кримської області із складу Російської Федерації до складу Української Радянської Соціалістичної Республіки. Український народ глибоко цінить безмежне довір'я і любов російського народу до народу українського, довір'я і любов, які утверджувалися на протязі століть спільного життя і боротьби і які знову так некрою виражені в акті передачі Україні однієї з найцінніших і найкрасивіших областей Росії.

У цьому благородному акті відобразилися нові, небували в старій історії, можливі тільки в соціалістичному суспільстві, справді братерські взаємовідносини між народами, створені в нашій Радянській державі мудрим ученням і мудрою політикою Комуністичної партії. Обговорюваний зараз Указ Президії Верховної Ради СРСР буде ще однією незабутньою сторінкою, вписаною в історію віковичної дружби російського і українського народів.

Сердечно спасибі говорять народ український братньому російському народові і завдячують йому, що докладе всіх зусиль до того, щоб перекрасити кримська земля і далі розвивалася і процвітала на благо нашої Батьківщини! (О п л е с к и).

Тисяч господарські і культурні зв'язки між Україною і Кримом, які зародилися ще в старовину і які немірно поглибилися в умовах соціалістичного ладу, тепер ще більше зміцнюються, сприяючи дальшому розвитку економіки і культури Кримської області.

Бережно і любовно берегтиме український народ славні історичні традиції Криму. Російські воїни викрали себе невправною славою на кримській землі, очиняючи її від розбійницьких гнізд, з яких в минулому не раз зривалися хвиляки, які нападали на російські і українські міста і села. Не раз намагалися вороги оволодіти Кримом для своїх кривавих загарбницьких цілей. Російська зброя була виставлена проти ворогів, і пагорби навколо Севастополя бачили їх загинілих і їх ганьбу. Місто російської слави, місто відважних російських воїнів-мореходів — Севастополь був, є і буде символом немеринучих героїчних традицій і для російської людини, і для українця, і для всіх радянських людей. (О п л е с к и).

Та земля, яку осіває Пушкін, на якій жив Чехов, про яку писали Леся Українка і Кобилянська, — вона буде землею квітучої культури російської і української, що має, як і культури всіх братніх народів, запорукою свого дальшого, те більш пишного розвитку нерушимий благотворний зв'язок і єдність з великою культурою російського народу.

Не може бути сумніву, що Крим — область високосортового виноградарства, садівництва, найцінніших сільськогосподарських культур — внесе свій гідний вклад у всенародну справу створення в нашій країні достатку, в справу все повнішого задоволення постійно зростаючих матеріальних і культурних потреб соціалістичного суспільства. Крим внесе цей вклад, як внесе його і вся Радянська Україна — невід'ємна складова частина нашої могутньої соціалістичної Батьківщини.

Піклування Радянської держави про щастя, благополуччя і здоров'я своїх громадян яскраво проявляється в розвитку Криму як оздоровчого і світового значення. Тут відбудовано все, зруйноване війною. Тут швидко ростуть нові курорти, палаци санаторіїв, лікарень, будинків відпочинку.

В затвердженому Верховною Радою СРСР Державному бюджеті на 1954 рік передбачається збільшення асигнувань на утримання і розширення сітки будинків відпочинку і санаторіїв. Значні кошти з них асигнувань підуть на дальший розвиток курортів і лікувальних закладів Криму.

Товариші депутати! Видаючи акт передачі Кримської області із складу Російської Федерації до складу Української РСР стався у дні, коли народи нашої країни відзначають, як своє світле всенародне свято, 300-річчя возз'єднання України з Росією. Це — свято дружби всіх вільних радянських народів, згуртованих Комуністичною партією в одну велику і непереможну сім'ю. Це — свято почуття найглибшої любові до російського народу, почуття, якого сповнені серця всіх народів-братів. Своім дружнім актом передачі Криму до складу України російський народ ще більш притрасив наше велике національне гордіство.

Український народ радується і дякує своєму великому братові. І ми просимо Верховну Раду СРСР затвердити історичний акт — Указ Президії Верховної Ради СРСР про передачу Кримської області із складу Російської Радянської Федеративної Соціалістичної Республіки до складу Української Радянської Соціалістичної Республіки. (Оплески).

★

РЕСПУБЛІКАНСЬКИЙ ОГЛЯД ХУДОЖНОЇ САМОДІЯЛЬНОСТІ

В дружній сім'ї братніх народів нашої великої країни швидко розвієла Радянська Україна. Перемога соціалістичного ладу, торжество ленінсько-сталінської національної політики, нерушима дружба всіх народів СРСР забезпечили небувале піднесення промисловості, сільського господарства республіки, зростання добробуту народу, розквіт культури — національної форми, соціалістичної змістом.

Завдяки постійному піклуванню Комуністичної партії і Радянського уряду про всебічне задоволення постійно зростаючих матеріальних і культурних запитів радянських людей, український народ добився величезних успіхів у галузі народної освіти, розвитку науки, літератури і мистецтва. В містах і селах республіки створені десятки тисяч палаців культури, клубів. У них працюють 77 тисяч драматичних, хорівих, музичних, танцювальних гуртків, ансамблів.

Про широкий розмах народної творчості свідчить те, що з 1947 по 1954 рік кількість учасників художньої самодіяльності в містах і селах України зросла в три рази.

В своїх піснях, коломийках, думах український народ славить Комуністичну партію і велику Радянську Батьківщину, успіхи в комуністичному будівництві, оспівує радянських людей з їх благородними моральними якостями, високими духовними запитами, боротьбу за мир в усьому світі. Натхнена великими ідеями марксизму-ленінізму, творчість українського народу стала могутньою зброєю в його боротьбі за дальший розвиток Соціалістичної Батьківщини, за комунізм.

Історичній даті в житті українського і російського народів і всіх народів нашої Соціалістичної Батьківщини — 300-річчя возз'єднання України з Росією був присвячений і Республіканський огляд художньої самодіяльності, що відкрився 25 січня в Київському Державному ордене Леніна академічному театрі опери та балету імені Т. Г. Шевченка.

З усіх кімнат Радянської України з'їхалися в Київ більше чотирьох тисяч талановитих представників народної творчості — самодіяльні поети, композитори, співаки, танцюристи, музиканти, акробати, читці-декламатори.

ПРИБУТТЯ В СТОЛИЦЮ РАДЯНСЬКОЇ УКРАЇНИ ДЕЛЕГАЦІ ВЕЛИКОГО РОСІЙСЬКОГО НАРОДУ

адісні, незабутні дні переживає український народ. З усіх кінців великої Радянської Батьківщини на святкування 300-річчя поз'єднання України з Росією в Київ приїжджають посланці народів братніх союзних республік.

Ніколи ще на Україні не було стільки гостей, як цієї весни. Як рідних і близьких тепло і привітно прийняли трудящі столиці України делегації киргизького і білоруського, естонського і грузинського, карело-фіньського і азербайджанського, литовського і молдавського, узбецького і таджицького, казахського і вірменського, латвійського і туркменського народів. Ці ширі, задушевні зустрічі були пройняті великою любов'ю трудящих України до народів-братів.

21 травня український народ з великою гостинністю і теплотою, з серцевою радістю і безмежною любов'ю приймає на своїй землі посланців великого братнього російського народу.

Три сторіччя пліч-о-пліч ідуть російський і український народи. На протязі віків в сумісній боротьбі проти спільних ворогів—царизму, поміщиків і капіталістів, проти іноземних поневолювачів — братерська дружба трудящих України і Росії свято зберігалася обома народами, безперервно зростала, міцніла і загартовувалася.

Президія Верховної Ради СРСР, Рада Міністрів СРСР і Центральний Комітет Комуністичної партії Радянського Союзу висловлюють тверду впевненість в тому, що робітники, колгоспники, інтелігенція Радянської України покажуть нові високі зразки самовідданої праці і творчої ініціативи в боротьбі за здійснення завдань, поставлених партією і урядом у справі дальшого розвитку важкої індустрії, крутого піднесення сільського господарства і виробництва предметів народного споживання, всеуспішного підвищення добробуту народу.

Бажаємо славному українському народові нових успіхів у великій всенародній боротьбі за торжество комунізму!

Хай живе і процвітає Українська Радянська Соціалістична Республіка!

Хай живе нерушимим дружбою українського, російського, всіх народів нашої країни — вірна і надійна запорука їх національної незалежності і свободи, процвітання і щастя!

Хай живе наша велика Батьківщина — Союз Радянських Соціалістичних Республік — могутній оплот миру в усьому світі!

Під керівництвом Комуністичної партії вперед, до перемоги комунізму!

*Президія
Верховної Ради
СРСР*

*Рада
Міністрів
СРСР*

*Центральний Комітет
Комуністичної партії
Радянського Союзу*

*Це повідомлення виклакає бурхливу, догодо не стихаючу овацію.
Голова Верховної Ради Української РСР тов. П. Г. Тичина оголошує текст
Указів Президії Верховної Ради Союзу РСР про нагородження Української РСР
і міста Києва орденами Леніна. З великою увагою слухають депутати і гості
тексти Указів. Всі встають. В залі гримить бурхлива, догодо не стихаюча
овація.*

УКАЗ
ПРЕЗИДІЇ ВЕРХОВНОЇ РАДИ СРСР

ПРО НАГОРОДЖЕННЯ
УКРАЇНСЬКОЇ РАДЯНСЬКОЇ СОЦІАЛІСТИЧНОЇ РЕСПУБЛІКИ
ОРДЕНОМ ЛЕНІНА

На ознаменування 300-річчя воз'єднання України з Росією і відзначаючи видатні успіхи українського народу в державному, господарському і культурному будівництві, нагородити Українську Радянську Соціалістичну Республіку орденом Леніна.

*Голова Президії Верховної Ради СРСР
К. ВОРОШИЛОВ
Секретар Президії Верховної Ради СРСР
М. ПЕГОВ*

Москва, Кремль. 22 травня 1954 року.

УКАЗ
ПРЕЗИДІЇ ВЕРХОВНОЇ РАДИ СРСР

ПРО НАГОРОДЖЕННЯ МІСТА КИЄВА
ОРДЕНОМ ЛЕНІНА

У зв'язку з 300-річчям воз'єднання України з Росією і відзначаючи велике значення Києва в історії російського, українського і білоруського народів, нагородити місто Київ — столицю Української Радянської Соціалістичної Республіки — орденом Леніна.

*Голова Президії Верховної Ради СРСР
К. ВОРОШИЛОВ
Секретар Президії Верховної Ради СРСР
М. ПЕГОВ*

Москва, Кремль. 22 травня 1954 року.

★

ПРО 300-РІЧЧЯ ВОЗЗ'ЄДНАННЯ УКРАЇНИ З РОСІЄЮ

Доповідь першого секретаря ЦК КП України
тов. О. І. Кириченка

Товариші депутати, наші дорогі гості!

Ми зібралися сьогодні в столиці Радянської України — Києві, древньому місті Русі, щоб урочисто відзначити 300-річчя возз'єднання України з Росією. Вся Радянська країна відзначає цей славний ювілей, як велике національне свято українського, російського і всіх народів нашої Батьківщини.

Дозвольте за дорученням Центрального Комітету Комуністичної партії України, Уряду Української Радянської Соціалістичної Республіки, Верховної Ради Української РСР, від імені всього українського народу сердечно і вালко привітати наших дорогих гостей — делегацію великого російського народу (бурхливі оплески, всі встають, вигук: «Слава великому російському народові», «Ура»), делегації всіх братніх радянських республік (бурхливі оплески, всі встають), посланців славної столиці нашої Вітчизни — Москви (бурхливі оплески), міста-героя Ленінграда (бурхливі оплески), які прибули на нашу Ювілейну сесію, щоб поділитися з українським народом радістю великого свята. (Оплески).

Центральний Комітет Комуністичної партії України, Уряд Української РСР, Верховна Рада УРСР валько вітають і сердечно поздоровляють робітників, колгоспників, інтелігенцію, всіх трудящих Радянської України з великим і радісним святом — 300-річчям возз'єднання України з Росією. (Бурхливі оплески).

Разом з нами 300-річчя возз'єднання України з Росією відзначають трудящі країни народної демократії, все прогресивне людство, що бореться за мир, демократію і соціалізм.

На нашій Ювілейній сесії присутня делегація Польського Сейму. (Бурхливі оплески, всі встають). В особі представників Польського Сейму ми валько вітаємо героїчний польський народ і від усієї душі бажаємо йому перемог на шляху будівництва нового життя. (Оплески).

Наш валький привіт делегації Товариства об'єднаних українців Канади, що прибула до нас на свято і присуття на сесії. (Бурхливі оплески, всі встають).

Товариші! Вся велика багатонаціональна сім'я братніх народів Радянського Союзу відзначає 300-річчя возз'єднання України з Росією. Це радісне свято широко розділося по містах і селах нашої неославної Батьківщини. Чим пояснюється, що святкування 300-річчя возз'єднання України з Росією набрало всенародного характеру в усіх братніх республіках?

Це пояснюється тим, що народи нашої Батьківщини глибоко усвідомлюють велику життєву силу нерушимої братерської дружби вільних і рівноправних народів. На своєму життєвому досвіді радянські люди переконалися, що дружба народів є однією з найважливіших основ нашої багатонаціональної соціалістичної держави, запорукою свободи і незалежності народів СРСР.

Дружба народів, яка склалася і зміцніла в ході великої боротьби під керівництвом Комуністичної партії за перемогу соціалізму, є головною умовою успіхів усіх братніх радянських республік, одним з могутніх джерел сили і непереможності Союзу Радянських Соціалістичних Республік.

Товариші! Історія України — це героїчна історія багатовікової боротьби народних мас проти соціального рабства і національного поневолення, проти іноземних загарбників, за возз'єднання з єдинопровним російським народом. Здавна були спільними історичні шляхи і доля російського і українського народів, «таких близьких і мовою, і місцем проживання і характером, і історією» (Ленін).

Переяславська Рада, яка проголосила в січні 1654 року возз'єднання України з Росією, навально утвердила нерушиме єднання двох великих слов'янських народів — народу українського з народом російським. Крім цього проіс український народ сердечну братерську любов до російського народу і вірність дружби з ним. Ця священна дружба і союз скріплені кров'ю, густо пролітою українцями і росіянами в боротьбі за свою свободу і незалежність.

Вся історія розвитку нашої країни переконливо показала, що возз'єднання двох найбільших слов'янських народів — російського і українського — в єдиній Російській державі виявилось історично прогресивним, єдино правильним шляхом і відіграло важливу роль у житті не тільки цих великих народів, але і всіх народів нашої країни. Возз'єднання України з Росією диктувалося спільністю інтересів у боротьбі проти іноземних загарбників, проти поміщиків і напівфеодалів, спільністю інтересів економічного і культурного розвитку. Життя повністю підтвердило правильність цього шляху, добровільно обраного українським народом.

Висновки братерства російського і українського народів міцніли в боях за перемогу Великої Жовтневої соціалістичної революції. Російський пролетаріат під керівництвом героїчної Комуністичної партії очолив і здійснив перемогу

соціалістичну революцію. Український народ перший слідом за російським народом став на шлях Великої Жовтневої соціалістичної революції, на шлях будівництва соціалізму.

Комуністична партія розгорнула прапор, під яким розквітла Радянська Україна, як і всі радянські республіки.

Тільки завдяки нерушній дружбі російського, українського і всіх народів Радянського Союзу Україна змогла визволитися від гітлерівських загарбників і здобути свої вільні сподівання про воз'єднання українського народу в єдиній Українській державі.

Український народ на чолі з Комуністичною партією України — складовою частиною КПРС — перетворив Україну в республіку потужної індустрії, великого соціалістичного сільського господарства, передової, національної формою, соціалістичної змістом, культури.

Трудячі України ніколи не забудуть, що в розквіті Радянської України міцною опорою була дружба з усіма народами Радянського Союзу і, насамперед, з нашим братом — російським народом.

Дружба українського і російського народів випробувана і загартована на вікових шляхах історії!

Ніколи і ніякі сили не похитнуть цієї дружби — вона міцна і незламна, як трагічна скеля!

1

В свіданні віків сягає історичне коріння священної дружби російського, українського і білоруського народів. Ці народи ведуть своє походження з єдиного кореня — древньоруської народності, яка створила могутню древньоруську державу — Київську Русь.

В процесі дальшого розвитку з єдиної древньоруської народності утворились три братні народності — російська, українська і білоруська. Ці народи зберегли і провесли крізь віки свідомість єдності походження, близькості мови і культури, спільності своєї долі, прагнення до свободи і незалежності, до дружби і єднання.

Серед трьох східнослов'янських народів головна історична роль завжди належала російському народові. У тривалій самовідданій боротьбі проти татаро-монгольських та інших поневолювачів він з частю відстояв свою національну незалежність і створив наприкінці XV — на початку XVI століття могутню централізовану державу в столицю в Москві.

З глибокої віщі їде слава Москви, яка піднесла прапор об'єднання російських земель. Москва була основою її ініціатором створення централізованої держави на Русі, що стала притягальним центром і опорою для братніх народів у боротьбі проти іноземних поневолювачів, оплотом усього слов'янства.

Український і білоруський народи, які в той час були відірвані від Північно-Східної Русі і страждали під іноземним гнітом, знайшли в Російській державі надійну підтримку і допомогу.

Територіям був шлях нашого народу. Багато населених земель шматувало українську землю. В XIV—XV століттях Україну грабували литовські, польські, угорські феодалі, султанська Туреччина і її васал — Кримське ханство.

В XVI столітті більшу частину території України поневолили польські феодалі. Це була жахлива трагедія в житті нашого народу.

Шляхта наклала на український народ жорстоне, нелюдське ярмо кріпацтва. Вона встановила на Україні дике, жахливе свавілля. В цьому їй великою допомогою українські феодалі.

Селянство, міська біднота, козацькі ниви були позбавлені всіх прав, зазнавали нещадної експлуатації. Польські пани не вважали українських селян за людей, грубо топтали їх гідність, образливо називали «бидлом», палювали українців, по-звірячому катували їх, несли розмареним замізом, садили на палі, четвертували.

Польські пани з допомогою єзуїтів та інших чорних агентів Ватикану — одвічного ворога слов'янських народів — запроваджували церковну унію, глумилися з віри і звичаїв українського народу.

Українська мова і культура піддавались парузі. Проводилась політика насильницького ополучення. Шляхта намагалась духовно поневодити український народ, позбавити його зв'язків з російським народом.

Страждання трудящих мас не було меж.

А скільки мук зазнав український народ від розбійницьких наскоків татар! Тисячі жінок, чоловіків, дітей вони гнали в полон, продавали в неволю.

Та мужній і волелюбний український народ не скорився. Селянські маси, міська біднота вели непримириму боротьбу проти іноземних поневолювачів і феодалізо-кріпацького гніту. В цій боротьбі виникло козацтво, центром якого наприкінці XVI століття стала Запорозька Січ, що відіграла прогресивну роль в історії українського народу.

Український народ багато раз відімався на героїчну боротьбу за свою свободу, незалежність, за воз'єднання з Росією. Воз'єднатися з російським народом було запевненою мрією українського народу, його негасимим прагненням, його одностайною волею.

Селянсько-козацькі повстання проти панування польської шляхти і місцевих експлуататорів одно за одним потрясли Україну і Білорусію; найбільшими з них були повстання наприкінці XVI і в першій половині XVII століття від проводом Наливайка, Тараса Трясила, Косинського, Сулими, Павлюка, Остришова, Гуни та інших народних вождів.

Великий вплив на розвиток боротьби українського народу мало селянське повстання в Росії, очолюване Болотніковим (1606—1607 рр.). Українське селянство взяло активну участь в цьому повстанні.

Славні перемоги російського народу під керівництвом Мініна і Пожарського у війні проти польських інтервентів на початку XVII століття стали для українського народу новим запальючим прикладом боротьби проти іноземного поневолення.

Розгром польських загарбників у 1612 році підірвав сили шляхетської Польщі і ширі сервія повсюди національно-визвольної боротьби українського народу і його возз'єднання з російським народом.

У 1620 році в Москву прибули посланці Війська Запорозького. А за ширі посланством йшов ще ряд інших посольств з України. Всі вони висловлювали щире прагнення українського народу возз'єднатися з російським народом.

Незламна віра у возз'єднання з російським народом ніколи не покидала народні маси України. Із зброєю в руках український народ вів нещадну боротьбу проти гніту польської шляхти та її помічників — українських феодалів, проти турецьких і татарських загарбників, прокладаючи шлях до возз'єднання з братнім російським народом.

II

Все наростаюча боротьба українського народу проти гніту польської шляхти, проти її розгнущаного саввіла на Україні виплила у всенародну визвольну війну 1648—1654 років. Цей героїчний безсмертний подвиг українського народу золотими буквами записаний на скривжках історії.

Народне повстання охопило всю Україну. В березні 1648 року гетьман Потоцький писав польському королю, що він намагається придушити повстання селян, яке до того вже розгорілось, що не було жодного села, жодного міста, в якому б не лунали заклики до бунту і де б не замірились на життя і майно своїх панів і орендарів.

Головною і вирішальною силою у визвольній війні було селянство, що взяло на себе весь тягар боротьби. Разом з селянством у війні брали участь козачество, міське населення і козацька старшина. В рядах народно-визвольної армії за свободу українського народу боролись доєсні козаци, селяни і городяни Росії.

Героїчну боротьбу українського народу очолював видатний державний діяч і полководець Зиновій-Богдан Хмельницький. Вся політична, військова і дипломатична діяльність Богдана Хмельницького і його славних соратників була спрямована на успішне завершення боротьби проти польської шляхти, на возз'єднання з російським народом. Хмельницький бун виразником прагнень широких народних мас і виводив їх волю.

В період визвольної війни під керівництвом Богдана Хмельницького на Україні були створені великі збройні сили. Український народ висував із свого середовища видатних військових керівників — Криволоса, Нечая, Богуня та інших широко відомих борців за народну справу.

Завдяки небаченому героїзму, мужності народних мас і талановитому воєнному керівництву Богдана Хмельницького українські народно-визвольні сили

здобули над польсько-шляхетськими військами ряд перемог, визволили від порота більшу частину України. Під Жовтими Водами і Корсунем були повністю розгромлені зосереджені на Україні основні військові сили шляхетської Польщі. Коронний гетьман Потоцький і польський гетьман Калиновський потрапили в полон. Нечуваної поразки зазнала шляхетська армія і під Пелявцями, а потім під Зборовом і Батогом.

У визвольній війні український народ діставав постійну економічну, воєну, дипломатичну допомогу та моральну підтримку Російської держави і широким мас Росії. Російський уряд підтримував політичні зв'язки з Україною і при переговорах з іноземними державами захищав її інтереси.

Визвольна і разом з тим антифеодална війна українського народу знайшла широкій відгук і співчуття в народних масах Білорусії, Литви, Польщі, Молдавії, Валахії. Повстання білоруських селян, які змагалися від гніту польської шляхти і литовських феодалів, охопило майже всю Білорусію.

Національно-визвольна війна українського народу знаходила співчуття і підтримку пригноблених мас Польщі, посилювала збройну боротьбу польського селянства проти шляхти. Керівник відомого повстання польських селян Костя Наверський мав тісний зв'язок з Богданом Хмельницьким. Польські селяни говорили: «Ех, дав би нам бог сюди Хмельницького — навчали б ми цих панів, як хлопів шарпати».

Протягом усієї історії трудящі маси України ніколи не ворогували з трудящими масами Польщі — їх завжди об'єднувала спільна боротьба проти спільних гнобителів. Тільки експлуататорські класи України і Польщі та їх прислужники — українські і польські буржуазні націоналісти намагалися протиставити український народ польському народові, а польський народ — українському, порівняти їх і посіяти ворожнечу між ними.

Прогресивні ділячі України і Польщі, виражаючи інтереси своїх народів, прагнули до того, щоб установити між українським і польським народами дружбу, закликали трудящі маси до боротьби проти гнобителів. Великий син України Тарас Григорович Шевченко, виражаючи ставлення трудового народу України до польського народу, писав:

...Друже, брате,
Пестіть ксьондзи, магнати
Нас порізали, розсели,
...
Подай же руку козакові!
І серце чистеє подай!

Український народ вів війну проти магнатів, католицького духовенства, борючись проти соціального гніту польських і українських феодалів-кріпосників. Війська Богдана Хмельницького здобули великі перемоги. Проте ворог був ще дуже сильним; війна велась у надзвичайно складних умовах. Користуючись тяжким становищем України, на її землі наважали татарські хани. Українському народові

довелось боротися проти молдавських і валаських феодалів, які виступили на боці польської шляхти. Найманими військами, гримми і спорядженням допомагала панській Польщі королівська Франція.

Шляхетська Польща збирала сили для кривавого придушення народного повстання на Україні.

В цей тяжкий для України час, коли вирішувалась доля її народу, йому подав міцну руку допомоги російський брат. У жовтні 1653 року Земський Собор дав згоду на прийняття України до складу Росії і на оголошення війни проти шляхетської Польщі за визволення України і Білорусії.

Звістка про рішення Земського Собору швидко облетіла всю Україну. В містах, селах, містечках населення раділо і з великими почестями зустрічало російських послів, виходило до них з хлібом-сіллю, дзвонили в дзвони, салютували — назвали з гармат і рушниць. Народній радості не було меж.

8 (18) січня 1654 року в Переяславі була скликана Рада, в якій взяли участь козак, селяни, купці, священники, представники багатьох міст, різних соціальних груп населення всіх українських земель, визволених з-під польсько-шляхетського ярма.

Богдан Хмельницький, звертаючись до Ради, закликав воз'єднатися з Росією, а великим російським народом. Він висловив те, про що думав і чого так палко бажав український народ. Рада зустріла заклик Богдана Хмельницького з величезним піднесенням і одностайним палким схваленням: «вси единогласно... щоб есмь овеки вси едино были».

Історична Переяславська Рада всенародно проголосила воз'єднання України з Росією, що означувало собою поворотний етап в житті українського народу. В російському народі український народ знайшов вірного друга і героїчного союзника в боротьбі проти зовнішніх ворогів, проти соціального і національного гноблення.

В містах і селах України на всій визволеній території народ від усього серця склав присягу на вічну дружбу і союз з Росією. (О п л е с к и).

Рішення Переяславської Ради — це скріплення широго братнього єднання двох народів, вияв їх взаємної волі йти спільним шляхом. Значення цього акту тим значенніше, що питання про воз'єднання вирішив сам народ. Цим актом визнавалась дальша історична доля двох великих народів, закріплювались навіки їх союз і дружба.

Визначаючи 300-річчя воз'єднання України з Росією, український народ складає шану своїм мудрим предкам, своїм славному синові Богдану Хмельницькому. (О п л е с к и).

Пам'ять про Хмельницького живе в народних піснях і думах, в літописах, у творах літератури і мистецтва. Союзний Радянський уряд увічнив його ім'я, встановивши бойовий орден Богдана Хмельницького, яким в роки Великої Вітчизняної війни були нагороджені тисячі росіян, українців і синів усіх народів

нашої Батьківщини. Місто Переяслав перейменоване в Переяслав-Хмельницький, місто Проскурів — у Хмельницький і Кам'янець-Подільська область — в Хмельницьку область. Ім'я Богдана Хмельницького шанують трудящі всієї нашої Вітчизни.

Товариші! Ми вступаємо в четверте століття після Переяславської Ради. Світ потрапив на війни, вивалили і сходили з історичної арени цілі держави, а дружба між українським і російським народами розвивалась і міцніла. Братня дружба між двома великими народами-побратимами виросла в могутню і нездолану силу. Воля була, єй буде запорукою дальших величезних успіхів і перемог наших народів. (Б у р х л и в і о л е с к и).

З'єднавшись з Росією в рамках єдиної Російської держави, Україна знайшла порятуюн від поневолення шляхетською Польщею і загарбання султанською Туреччиною.

Воз'єднання України з Росією уможливило сили російського і українського народів в їх спільній боротьбі проти зовнішніх і внутрішніх ворогів, сприяло продуктивним сил Росії і України, а також взаємобогаченню культур двох братніх народів.

Воз'єднання України з Росією ще більше зміцнило позиції Російської держави на міжнародній арені. Державні кордони Росії відсунулись далеко на південь. Це посилювало боротьбу проти агресивних намірів султанської Туреччини.

Російська армія разом з українськими козацькими полками давала відсіч турецько-татарським загарбникам. В усіх війнах російський і український народи турецько-татарським загарбникам, своєю волею і незалежністю. Разом боролись вони і проти шведських інтервентів. Російські збройні сили з участю українських загонів наголову розгромили шведську армію під Полтавою.

Український народ завжди зберігав непохитну вірність дружбі з російським народом і нещадно розправлявся з усіма, хто посягав на святість цієї дружби. Коли на бік шведських загарбників перейшов Мазепа, український народ навіть прокляв цього їду, сватського вичужника і одностайно виступив проти шведських загарбників і запродавця Мазепи.

Спільними силами російський, український та інші народи Росії відбили і турецько-татарську, і польську, і шведську, і наполеонівську навали.

Дуже важливе значення для дальшої долі українського народу мало те, що він об'єднав свої сили з російським і всіма народами для боротьби проти самодержавно-кріпосницького і капіталістичного гніту.

Широкий відгук, співчуття і підтримку українського селянства знайшли антифеодалітні повстання в Росії, очолювані Степаном Разінін і Омеляном Пугачовим. Багато українців брали безпосередню участь в цих повстаннях.

В 1768 році на Правобережній Україні, яка ще лишалась під гнітом панської Польщі, вибухнуло грізне повстання проти феодально-кріпосницького і національного гноблення, що увійшло в історію під назвою Коліївщини. Ширився народно-визвольний рух на західноукраїнських землях. У цій боротьбі з надр

українського селянства в XVIII—XIX століттях вийшли такі народні вожді, як Максим Залізняк, Олекса Довбуш, Устим Кармалюк, Лус'ян Кобилиця та інші.

Антифеодальні повстання селян розхитували кріпосницький лад і агрунтували народи Росії і України на боротьбу проти спільних ворогів.

Товариші! Незважаючи на те, що царизм проводив жорстоку колоніальну політику, на українських землях, які входили до складу Росії, значно підвищився економічний і культурний розвиток, пік на землях, які ще лишалися під гнітом панадських і австро-угорських загарбників. Передові ідеї, що виникали і складалися в середовищі російського народу, плідно впливали на розвиток передових ідей на Україні.

Ломосов, Новиков, Радішев та інші видатні представники російського народу своєю творчістю, громадсько-політичною діяльністю збагачували українську культуру глибоким змістом. Боротьба українського народу за свободу і національну незалежність, його культура, побут, значно знайшли відображення в творчості багатьох російських письменників, композиторів, художників.

Поруч з ним видатні діячі України — такі, як Скворода, Квітка-Основ'яненко, Шевченко та інші, вносили значний вклад у розвиток культури російського народу і всіх народів Росії. Прогресивні російська і українська культура розвивалися в єдності і спільній боротьбі проти реакційних сил Росії і України, проти царизму і поміщиків.

Росія, як вказував Володимир Ілліч Ленін, пережила три періоди визвольного руху — дворянський, різночинний і пролетарський. Цей рух за своїм характером був загальноросійський.

Першим поколінням російських революціонерів були декабристи. Продовжуючи революційні традиції Радішева, вони виступили проти царизму. У збройному повстанні декабристів, що вибухло в Петербурзі і на Україні, взяли участь кращі сини російського і українського народів.

Царизм не зміг жорстокими репресіями і кривавим терором придушити революційний рух. Свідом за декабристами на боротьбу проти самодержавства і кріпосництва виступили смілоді штурмани майбутньої бурі, великі революційно-демократи Бєлієвський, Герцен, Чернишевський, Добролюбов.

Під безпосереднім впливом російської революційної думки, в тісному єднанні з російськими революційними демократами вели боротьбу і революційні демократи України. Найвидатнішим серед них був великий Кобзар українського народу Тарас Григорович Шевченко. Рішуче підстоюючи свільність революційної боротьби російського і українського народів, він закликав до збройного повстання, до визволення від найдавнішого кріпосництва. На мужливий заклик російських революційних демократів — «к товаришам зовіте Русь!» відгукнувся Шевченко полум'яними словами:

...Добра не жда,
Не жди сподіваної волі —
Вона заснула: цар Микола

І присягав. А щоб забути
Харенку вольо, треба царю,
Промалюв обух стільця,
Та добре виготувати союзу —
Та й заходиться вже будяти.

(Оплески)

Кращі сини російського народу завжди визнавали право України на національну незалежність і разом з передовими діячами українського народу боролися проти реакційної політики паншювання народів Росії одного на одного, яку проводили російські і українські поміщики, буржуазія та їх агентура — великодержавні шовіністи і українські буржуазні націоналісти.

Видатний російський поет-декабрист Ріжев, висловлюючи братерські почуття передових російських людей і всього російського народу до України, писав:

Мне ад — Україну преть, а вольо,
Ее свободной вадеть — рай!

Разом з російськими та українськими революціонерами проти царизму виступали польські революціонери-демократи, кращі представники польського народу, серед них — видатний польський поет Адам Міцкевич. Великий російський письменник О. М. Горький говорив:

«Шевченко, Пушкін, Міцкевич — люди, які відлюють дух народу з найбільшою красою, силою і повнотою».

Український народ і його кращі сини високо оцінювали історичне значення дружби в російським народом. У відповідь на спроби націоналістів принизити історичну роль російського народу в житті України великий український письменник Іван Франко говорив:

«...більшита половина русинів-українців живе в Росії,...

Народ московський утворив велику державу, до котрої так чи інак звертаються очі усієї Слов'янинця... та держава обіймає з двох боків і Галицьку Русь... народ московський утворив життя духовне, літературне і наукове, котре такою тисячними потоками невастанно впливає і на Україну, і на нас. Віковічна дружба російського і українського народів, їх братерство відображені в народних білинах і піснях, в безсмертних творах Пушкіна, Шевченка, Горького, Івана Франка та багатьох інших геніальних синів російського і українського народів. Ця дружба і братерство народів складалася і міцніла протягом віків, як дружба і братерство єдинокровних народів, які споріднилися душем, спільністю життєвих інтересів.

Хто не пам'ятає чудесних слів гоголівського Тараса Бульби, який висловив народні думи про силу бойового товариства на нашій землі:

«Ось у який час подали ми, товариші, руку на братерство! — вигукував Тарас Бульба говорючи про небезпечку навали ворогів на рідну землю. — ...Нема уя святіших від товариства!.. Бувала й по інших землях товариші,

але таких, як у Руській землі, не було таких товаришів... Нехай же знають, вони всі, що так значить в Руській землі товариство! (О п л е с к и).

І справи, силу бойового товариства братніх народів не раз відчували на собі ворога, які посилали на нашу Батьківщину.

III

Товариші! Особливо повно і яскраво проявилась дружба народів у період, коли в Росії на арену історичної боротьби вступив робітничий клас на чолі із своїм бойовим авангардом — партією більшовиків. Великий засновник нашої партії Володимир Ілліч Ленін, розробляючи геніальну програму перемоги соціалістичної революції, надавав виняткового значення правильному розв'язанню національного питання, встановленню справді братерських взаємовідносин і тісного співробітництва народів Росії в їх спільній боротьбі за своє визволення, за будівництво комуністичного суспільства.

Ленін виробив історичну програму і політику Комуністичної партії в національному питанні, що стало могутньою зброєю в боротьбі за диктатуру пролетаріату. З самого початку Ленін будував нашу партію, як єдину пролетарську партію, що об'єднує в своїх рядах революційних робітників усіх національностей Росії.

Велику увагу Ленін приділяв аргументацію російського і українського народів. (О п л е с к и). Володимир Ілліч вчив: «При єдиній дії пролетарів великоруських і українських віляна Україна *можлива*, без такої єдності про неї не може бути й мови» (Твори, т. 20, стор. 14). Ленін рішуче викривав царську політику національного гноблення України. В той же час він нещадно бичував українських буржуазних націоналістів, що прагнули відірвати українських трудящих від боротьби проти гнобителів, відірвати їх від російських трудящих і всіх народів країни, прищепити їм почуття ворожнечі до російського і всіх інших народів.

Керована генієм Леніна, Комуністична партія високо підняла прапор пролетарського інтернаціоналізму і дружби народів. Партія невтомно кувала бойову єдність трудящих Росії, виховувала їх в дусі інтернаціональної солідарності, піднімала маси на боротьбу проти царизму.

Робітничий клас України, що формувалася як з українського, так і з російського населення, був частиною великої армії російського пролетаріату, одним з найбільших її бойових загонів.

Революція 1905—1907 рр. була першою бойовою перевіркою міцності пролетарської солідарності робітничого класу Росії. Пролетаріат України взяв активну участь у масових страйках протесту проти розстрілу робітників Петербурга, в Жовтневому загальноросійському політичному страйку. Героїчне Грудневе повстання московського пролетаріату було підтримане збройними виступами і страйками в Харкові, Катеринославі, на Донбасі. Багато українців було серед матросів повсталого броненосця «Потьомкін».

Революційна боротьба робітничого класу і селянства України стала частиною загальноросійської революційної боротьби. Український народ, як і всі народи Росії, мав надійного, перевіреного в революційних битвах керівника і вождя — Комуністичну партію — «розум, честь і совість нашої епохи» (Ленін).

Поширення впливу марксистсько-ленінської партії на пролетаріат, а також на селянство і передову інтелігенцію відіграло вирішальну роль у поглибленні і зміцненні багатоголивної дружби між українським і російським народами, у зближенні всіх народів Росії.

Під впливом розгортання революційного руху зміцнювались також культурні зв'язки між народами Росії. Животою основою цих зв'язків став ленінізм — найвище досягнення російської і світової культури.

Більшовицькі організації на Україні і країні діячі української культури викривали націоналістичну і шовіністичну пропаганду, свято зберігали традиції дружби і взаємовпливу двох братніх культур, поширювали досягнення передової російської літератури, її революційні ідеї.

Величезний вплив на розвиток української культури, особливо на розвиток української літератури, як у дореволюційній, так і в післяреволюційній період, мала творчість видатного російського письменника — основоположника пролетарської літератури О. М. Горького.

Весь історичний досвід єдиних революційних дій з великоруським робітничим класом підтверджував мудрість політики Комуністичної партії, спрямованої на об'єднання народів Росії навколо великого російського народу і його робітничого класу.

IV

Товариші! Під керівництвом Комуністичної партії робітничий клас Росії в союзі з трудящим селянством у 1917 році здійснив Велику Жовтневу соціалістичну революцію, повалив владу імперіалістичної буржуазії і поміщиків. В результаті Великої Жовтневої соціалістичної революції в нашій країні встановлена диктатура пролетаріату, створена перша в світі держава робітників і селян, яка проголосила політичну мир і дружбу народів, рівність і суверенність усіх народів Росії. Російський народ перший прорвав фронт світового імперіалізму, відкрив усім народам Росії шлях переможної боротьби за соціалізм.

Український народ першим пішов слідом за російським народом, став на шлях соціалістичної революції і почав нову, славу епохи в своїй історії.

В результаті перемоги соціалістичної революції в грудні 1917 року Перший Всеукраїнський з'їзд Рад проголосив Україну Радянською соціалістичною державою.

Будуючи свою молоду Радянську державу, український народ завжди пам'ятав вказівку Леніна про те, що найтісніший союз великоруських і українських

300 лет воссоединения Украины с Россией
Документы и материалы о праздновании

Госполитиздат УССР
(На украинском языке)

Редактор Ф. Сарана

Художник *И. Хотимок*

Художник редактор Ю Яхнис

Технический редактор Г Дерез'янюк

Корректоры Л. Гриценко, А. Протофьяконова

Пізнано до друку 30.XII 1955 р.
Формат 84 × 106¹/₂ мм. Фіз.-друч. арш. 72,98 + 31 вкладка.
Ум.-друч. арш. 77,39. Обл.-вид. арш. 83,63 + 31 вкладка.
Тираж 5000. СФ 12691. Зам. 131.

Ціна 0 ер. 29 кр.

Державне видавництво політичної літератури УРСР.
Київ, Володимирська 42

Книжково-журнальна фабрика
Головного Міністерства культури УРСР.
Київ, вул. Горького, 24.

робітників, союз між трудящим Центральної Росії і України є однією з запоруку міцності і новохитості Радянської влади.

Найлютіші вороги українського народу, його свободи і незалежності — українським буржуазні націоналісти докладали всіх зусиль, щоб розколоти єдиний революційний фронт українського народу з великим російським народом і всіма народами Росії.

Не маючи ніякої підтримки в народі, націоналісти пішли на прямий зговір з іноземними загарбниками. Центральна рада на чолі з продажними авантюристами Грушевським, Петлюрою, Винниченком у 1918 році заклікала на Україну німецьку найпервішню армію. Згодом петлюрівська Директорія злилася з англо-французькими і американськими імперіалістами.

Контрреволюційні діячі завжди з денікінською чорносотенною армією, служили тій самій шпалці, яку триста літ тому били славіні полки Богдана Хмельницького; вони служили б кому завгодно, щоб тільки відірвати Україну від Росії, звести Українську Радянську державу і встановити владу поміщиків і капіталістів.

Трудячі України лишалися вірними революції. Націоналістична контрреволюція безсила була ввестись розбрат між народами революційної Росії.

«Між українським і російським народами нема і не може бути конфлікту, — писав П. В. Сталін у ті дні. — Український і російський народи, як і інші народи Росії, складаються з робітників і селян, з солдатів і матросів. Всі вони разом боролися проти царизму і керенщини, проти поміщиків і капіталістів, проти війни і імперіалізму. Всі вони разом проливали кров за землю і мир, за свободу і соціалізм. В боротьбі з поміщиками й капіталістами всі вони — брати й товариші. В боротьбі за свої кровні інтереси у них нема і не може бути конфлікту».

Захищаючи свою молоду Радянську республіку, трудячі України вигнали австро-німецьких загарбників і їх націоналістичних найманців. У боротьбі проти імперіалістичних загарбників український народ спирався на дружню підтримку народів нашої країни, піднятих Комуністичною партією на розгром ворогів. Об'єднаними зусиллями трудячі нашої Вітчизни розгромили англо-американських і французьких інтервентів, Денікіна, білополиців, Врангеля, петлюрівсько-махновські банди та інших запродавців, що пішли на службу до імперіалістів США і Англати.

Український народ, як і всі народи нашої Батьківщини, в роки іноземної воєнної інтервенції і громадянської війни мужньо і героїчно захищав свою рідну Радянську владу. Імена героїв громадянської війни Щорса, Пархоменка, Боженка та багатьох інших стали національною гордістю українського народу і всіх народів нашої Батьківщини.

Для перемоги над об'єднаними силами контрреволюції, для будівництва і зміцнення Української Радянської держави величезне значення мало створення

в липні 1918 року Комуністичної партії України — складової частини Комуністичної партії Радянського Союзу.

Для допомоги молодій Радянській Україні у зміцненні її державності, в боротьбі проти внутрішньої і зовнішньої контрреволюції, в налагодженні політичного, господарського і культурного життя трудящих Комуністична партія послала на Україну своїх найвидатіших діячів — вірних учнів і соратників В. І. Леніна. Безпосередню участь П. В. Сталіна, В. М. Молотова, Я. М. Свердлов, Ф. Е. Дзержинського, М. В. Фрунзе, М. С. Хрушова, К. Е. Ворошилова, Л. М. Кагановича в роботі державних і партійних органів України, в керівництві військами на Українських фронтах і партизанським рухом була неопіємним допомогою українському народові в успішному розв'язанні найскладніших завдань будівництва Української Радянської соціалістичної держави. (Б у р л я і о д л е с к и).

Миватимуть століття, а в пам'яті українського народу, в серцях нових поколінь ніщо житиме свідомість того, що своїм вілним життям, добробутом і розквітом соціалістичної культури вони зобов'язані єдистві революційних дій своїх батьків з героїчним російським народом, їх вірності рідній Комуністичній партії. (О п л е с к и).

Левієвська дружба народів, що виникла на основі перемоги Великої Жовтневої соціалістичної революції і скріплена кров'ю в період громадянської війни, при переході до мирного будівництва вилася в могутній рух за об'єднання всіх народів нашої країни в єдину братню сім'ю.

Новий дуже важливий етап в розвитку дружби між народами нашої країни почався з утворенням Союзу Радянських Соціалістичних Республік. Об'єднання радянських республік не тільки зміцнило їх співробітництво в економічному, політичному і воєнному житті, а й становило новий, вищий ступінь у дружбі народів нашої країни, стало аразком розв'язання національного питання для всіх великих і малих народів світу.

V

Товариші! Після переможного завершення громадянської війни перед Комуністичною партією, перед радянським народом поставили великі, історичної ваги завдання — якнайшвидше ліквідувати економічну відсталість країни, перетворити її в аграрної в могутню індустріальну державу.

В розв'язанні цих завдань народи Радянського Союзу могли розраховувати тільки на власні сили. Висноуючи вказівки Леніна про соціалістичну індустріалізацію, його геніальний кооперативний алап, трудячі Країни Рад від керівництвом Комуністичної партії, її Центрального Комітету, на чолі з продовжувачем справи Леніна — Йосифом Віссаріоновичем Сталіним у найкоротший строк перетворили Радянський Союз в могутню індустріально-агросоціалістичну державу.

Політику соціалістичної індустріалізації країни Комуністична партія проводила рішуче, переборюючи численні труднощі і запеклий опір троцькістів, бухаринців, буржуазних націоналістів та інших ворогів радянського народу, які намагалися звернути партію і країну в лівієвський шлях на шлях реставрації капіталізму.

Здійснюючи програму індустріалізації, Комуністична партія забезпечила швидке зростання в усіх національних республіках соціалістичної економіки і культури, зростання і розвиток продуктивних сил.

Чи не ясно, що ми не змогли б здобути такі успіхи в будівництві соціалізму, коли б не було дружби народів СРСР, їх братерської взаємодопомоги і співробітництва.

В суарії радянських республік Україна за роки довоєних п'ятирічок була перетворена в могутню індустріально-когоспільську республіку. На Україні збудовані такі велетні соціалістичної індустрії, як Харківський тракторний завод, Ново-Краматорський завод важкого машинобудування, Харківський турбогенераторний завод, металургійні заводи «Азовсталь» і «Запоріжсталь», Дніпровська гідроелектростанція імені Леніна та інші. Реконструйовані Донецький вугільний і Криворізький залізорудний басейни. Розквітли великі промислові центри — Харків, Київ, Сталіно, Ворошиловград, Дніпропетровськ, Запоріжжя, багато робітничих селищ виростили у великі міста.

На основі індустріалізації країни Комуністична партія здійснила колективізацію сільського господарства. Це була перемога, яка своїми результатами дорівнює революційному переворотові в 1917 році. Колективне сільське господарство, озброєне передовою технікою, довело свою виробничу перевагу не тільки перед дрібнотоварним, але і перед великим капіталістичним сільськогосподарським виробництвом.

Радянська Україна стала республікою передового соціалістичного землеробства.

Послідовне здійснення Комуністичною партією лівієвсько-сталінської національної політики забезпечило перемогу культурної революції в нашій країні і бурхливий розвиток національної форми, соціалістичної змістом культура народів СРСР.

Зміцнення могутності і зростання міжнародного авторитету Радянського Союзу дали можливість перетворити в життя багатопліччє сподівання українського народу про національне воз'єднання. Завдяки мудрій зовнішній політиці Комуністичної партії і Радянського уряду було завершено об'єднання всіх українських земель, покладено край ніковому роз'єднанню українського народу.

З перемогою соціалізму дружба народів СРСР виростила в одну з рушійних сил розвитку радянського суспільства.

Борючись за зміцнення дружби з російським і всіма народами нашої Батьківщини, за побудову комунізму в нашій країні, український народ, керований

Комуністичною партією, нещадно громив своїх найдовіших ворогів, підліх зрадників, агентів іноземних загарбників — українських буржуазних націоналістів.

Вислуджуючись перед українськими поміщиками і капіталістами, перед іноземними імперіалістами, буржуазні націоналісти завжди зраджували інтереси українського народу. Націоналістичні «істориків» грубо фальсифікували історію України, заперечували спільність походження братніх російського і українського народів, перекручували суть народно-визвольної боротьби українського народу, прогресивне значення воз'єднання України з Росією, приписували історичну роль Богдану Хмельницького.

Буржуазні націоналісти винадали реакційну «теорію» «єдиного потоку», безбуржуазності української нації, вони намагалися зв'язати «національним обрусенням» робітників і селян України з експлуататорами — українськими поміщиками і фабрикантами — безбородьками, лизогубами, терепешками, харитовенками та іншими.

Український народ і його передові діячі нещадно викривали фальш і лицемерність націоналістичних «теорій», показували антинародну суть націоналізму.

Український письменник В. Стефанюк у 1927 році говорив співробітникам лівієвської націоналістичної газети «Діло»: «Яке щастя, що наш музик не слухав вас, а має свій розум, твердий, як той п'ястук, що підкладає під голову замість подушки. Хто вам казав, що наше село підписується під вашими програмами?.. Воно чує поном через усі перелазки, що за вашими нібито масними словами кованість бажали звайти спільну мову з польськими панями. Воно знає, що, як довго існуватиме панська Польща, наш селянин не одержить від неї землі, а без землі йому — камиль на шпо і просто у воду. Землі йому не дасть і не продасть ніщо, а він мушить сам собі її плати. Революція на великій Україні показала нам, коли і як не робитись... Та єдина Україна, яка існує у світі, створена не нашими з'єднанні і не нашими статтями. Але ми, мушники, не боїмося більшовиків, бо всі ми більшовики в душі...» (Опелески).

Український народ під керівництвом Комуністичної партії розгромив українських буржуазних націоналістів. Мерзениці недобити шибі погани знайшли собі притулок на американських смітниках. Тепер вони приїті долларним лавцюгом до своїх хазяїв, сьорбають юшчу в смердючих заокєанських тавернях і спанчать щось про «собору України». Вони — як той черв'як: поченили його на гачок, а він думає, що рибачить. (См і х. Опелески).

Товариші! Соціалістичний лад, породжений Жовтневюю революцією, дав народам нашої країни незлодану силу.

Велика Вітчизняна війна Радянського Союзу проти німецько-фашистських загарбників була випробуванням могутності соціалістичної держави і радянського ладу, неухотності дружби і сталюї єдності наших народів, суворим випробуванням стійкості і героїзму наших людей.

В роки тяжких воєнних випробувань особливо яскраво проявилась сила дружби і братерства народів СРСР.

В період Вітчизняної війни на долю України припало винятково тяжке випробування. Вся її територія була окупована і зазнала страхотливих спустошень. Фашисти майже повністю знищили промисловість нашої республіки. Неймовірно великих руйнувань зазнала і сільське господарство. Гітлерівські вироки по-варварському знищували культуру українського народу. Мільйони людей були замучені і вбиті фашистськими розбійниками.

Сини всіх народів Радянського Союзу боролися за визволення України.

На фронті і в тилу український народ, як і всі народи нашої Батьківщини, показав небачений героїзм, виняткову доблесть і непереможну моральну стійкість. Український народ пишається тим, що в славіній плеяді Героїв Радянського Союзу є 4 938 синів і дочок українського народу. Близько півтора мільйона українців — учасників Великої Вітчизняної війни — нагороджено орденами і медалями СРСР.

Невмирущою славою відкрили себе партизани України. За доблесть і мужність, проявлені в боротьбі проти фашистів, уряд нагородив понад 40 тисяч українських партизанів, і великій групі партизанів присвоєно звання Героїв Радянського Союзу.

Високий патріотизм і безмежна відданість своїй соціалістичній Батьківщині проявили комуністи і комсомольці, які йшли в перших рядах борців проти окупантів.

Український народ славить Комуністичну партію, що поємувала єдність фронту і тилу, єдність наших воєнних і трудових аусадь.

Робітниця, колгоспниця й інтелігенція України безмежно вдячні славіаним воїнам — солдатам і матросам, офіцерам, полководцям Радянської Армії, які проявили героїзм у боротьбі за визволення української землі від фашистських окупантів.

Український народ з почуттям глибокої поваги шанує пам'ять видатних полководців Ватутіна, Черняховського, генералів, офіцерів і солдатів, які віддали своє життя в боротьбі за честь і свободу нашої Вітчизни.

★

В результаті розгрому фашистських загарбників від системи капіталізму відпав ряд країн Європи і Азії, в яких утвердився народно-демократичний лад. Тепер по всьому західному кордону України розташовані дружини Радянському Союзної держави — Польща, Чехословаччина, Угорщина, Румунія. Український народ встановив братерські відносини з народами демократичних країн.

Після возз'ядання всіх українських земель Радянська Україна є однією з найбільших держав Європи. Територією України більша від Франції і майже

вдвоє більша від Італії, та й значно багатша цих країн. Українська РСР тепер налічує понад 42 мільйони чоловік населення.

Суверенна Українська Радянська держава вийшла на міжнародну арену. Наша республіка є одним із засновників Організації Об'єднаних Націй. У цій організації разом з Білоруською РСР і представниками всього Радянського Союзу Україна бере активну участь у боротьбі за мир і вносить значний вклад у справу зміцнення міжнародної безпеки.

Великі успіхи Радянської України в справі комуністичного будівництва. Ці успіхи є результатом героїчної праці українського народу під керівництвом Комуністичної партії України.

З 1938 по 1949 рік Центральний Комітет Комуністичної партії України очолював учень великого Леніна товариш М. С. Хрущов. (Б у р х л и в і о п л е с к и в). Його діяльність на Україні тісно зв'язана з успішним розвитком індустрії Української РСР, піднесенням сільського господарства, поз'яданням українських земель в єдиній Українській Радянській державі, керівництвом воєнними операціями і партизанською боротьбою на Україні в період Великої Вітчизняної війни, вихованням партійних, радянських, господарських кадрів, української народної інтелігенції і мобілізацією трудящих республіки на відбудову зруйнованого фашистськими загарбниками господарства, піднесенням науки і культури. (Б у р х л и в і о п л е с к и в).

VI

Товариші! Народи Радянського Союзу в небачено короткий строк ліквідували наслідки війни, відбудували і рушили вперед усі галузі радянської економіки, науки і культури.

Повністю відбудована і значно розширена на основі сучасної техніки промисловість республіки. Створено ряд нових галузей промисловості — автомобільну, газову, буровугільну, промисловість будівельних матеріалів, налагоджено виробництво засобів зв'язку, оптичних приладів.

Перевиконано план четвертої п'ятирічки, успішно здійснюється завдання п'ятого п'ятирічного плану.

Велика промисловість республіки дає продукції майже в чотири рази більше, ніж давала вся велика промисловість парької Росії в 1913 році. (Б у р х л и в і о п л е с к и в).

Добас знову став найбільшим і наймеханізованішим вугільним басейном Радянського Союзу. Вже в 1950 році видобток вугілля в Донбасі перевершив довоєнний рівень. Гирини Донбасу дають країні вугілля в чотири рази більше, ніж видобувалося його в 1913 році.

Збудовані потужні підприємства буровугільної промисловості в Черкаській і Кіровоградській областях.

Металургічна промисловість республіки відбудована й переустаткована на основі найвищих досягнень науки і техніки. В минулому році порівняно з 1913 роком виробити чавуну, сталі, прокату збільшилося майже в 5 раз. Одна тільки завод «Запорізька» виплавляє тепер чавуну більше, ніж виплавляли всі металургійні заводи України в 1913 році. У цьому році в республіці буде виплавлено чавуну стільки, скільки його давала напередодні Великої Вітчизняної війни вся металургічна промисловість СРСР.

Значних успіхів досягла машинобудівна промисловість, яка стала однією з провідних галузей народного господарства республіки. Продукція металобробної промисловості збільшилася майже в 70 раз проти дореволюційного рівня.

Відбудоване і розширене енергетичне господарство України. В минулому році в Україні вироблено електроенергії в 42 рази більше, ніж виробляли її всі електростанції України до революції.

На рік раніше передбаченого строку стане до ладу Каховська ГЕС.

Успіхи в розвитку важкої промисловості на Україні, як і в усьому Радянському Союзі, створили умови для дальшого швидкого розвитку легкої і харчової промисловості, для різкого збільшення виробництва предметів народного споживання. Збагачується новими підприємствами республіканська, місцева і кооперативна промисловість.

Великі соціалістичні перетворення відбулися в західних областях. Здійснилося індустріалізація Львова та інших міст західних областей. Значно розширені і технічно оснащені нафтова, газова, лісова та інші галузі промисловості. Заново перероблена машинобудівна і вугільна промисловість. Вирости надри робітників, інженерно-технічних працівників з місцевого населення.

Своїми успіхами промисловості Радянської України зобов'язана світовому почини, новаторству, творчій ініціативі і самовідданій праці наших славних шахтарів, гірників, металургів, машинобудівників, енергетиків, залізничників, робітників легкої, харчової і всіх інших галузей промисловості.

Героїчний робітничий клас Радянської України, зміцнюючи союз з колгоспним селянством, поможить свої успіхи, доб'ється дальшого могутнього піднесення важкої індустрії і бурхливого розвитку всіх галузей легкої і харчової промисловості.

Товариші! Невпинно розвивається соціалістичне сільське господарство Радянської України. Уже в 1950 році був перевершений довоєнний рівень урожайності і валового збору озимої пшениці, цукрових буряків та інших найважливіших сільськогосподарських культур. Посівні площі озимої пшениці у нас тепер на 6 млн. гектарів і технічних культур — у два в порівнянні з 1913 роком. Серйозні успіхи досягнуті в розвитку тваринництва і підвищенні його продуктивності. По всіх категоріях господарств ми маємо великої рогатої худоби на 4 млн. голів, корів — на 1,4 млн., свиней — на 8 млн. і овець та кіз — на 4 млн. голів більше порівняно з дореволюційним періодом.

Колгоспи, машинно-тракторні і спеціалізовані станції, радгоспи республіки, обробні сучасною складною технікою і передовою агрономічною наукою, здуть вперёд по шляху крутого піднесення сільського господарства. На полях України працює тракторів на 60 процентів і комбайнів на 65 процентів більше, ніж до війни. Проведена велика робота по укрупненню дрібних колгоспів і по зміцненню колгоспів першими кадрами і спеціалістами сільського господарства.

Рік у рік зростає громадське багатство колгоспів, підвищуються матеріальні добробут і культура колгоспників.

Наша республіка щороку з често виконує свої зобов'язання перед державою. Україна дає Батьківщині шовци, м'ясо, цукру, сала та інших сільськогосподарських продуктів значно більше, ніж до війни.

Великим досягненням в розвитку сільського господарства є завершення сучасної колективізації в західних областях. Трудащі селяни цих областей твердо і безповоротно стали на шлях колгоспного життя.

Комуністична партія підтримала славний почин п'ятидесятиріччя, який зародився на Україні і вплинув в масовий рух за високої врожаї, за підвищення продуктивності всіх галузей сільського господарства.

Іменим зорями сяють імена багатьох тисяч передовиків сільського господарства — чудових майстрів високих урожаїв, знатних механізаторів, тваринників, вихованців Комуністичною партією. 1 100 передовиків сільського господарства удостоєні звання Героїв Соціалістичної Праці і 62 тисячі — нагороджені орденами і медалями СРСР.

Високі врожаї сільськогосподарських культур і висока продуктивність тваринництва делали надбанням не тільки окремих заводів, бригад і тваринницьких ферм, але й багатьох колгоспів і цілих районів республіки.

Проте в розвитку сільського господарства у нас ще є серйозні недоліки. В постановках червоного і лютийно-березневого Пленумів ЦК КПРС, у дальших рішеннях партії і уряду накреслені життєво важливі, невідкладні завдання крутого піднесення сільського господарства і вказані шляхи здійснення цих завдань.

Славне колгоспне селянство Радянської України, працівники МТС і радгоспів, спеціалісти сільського господарства зараз з величезним подвигами і трудовим піднесенням працюють над збільшенням виробництва зерна, цукрових буряків, овець, картоплі, продуктів тваринництва.

На відзначення великого свята — 300-річчя воз'єднання України з Росією — учасники Всеросійської наради передовиків сільського господарства висловили на соціалістичне змагання колгоспників, колгоспниць, працівників МТС і спеціалістів сільського господарства Радянської України. Цей захват російських братів трудівників сільського господарства республіки прийняли з великим піднесенням і наполегливо борються за виконання своїх зобов'язань у змаганні.

Під керівництвом партійних організацій колгоспне селянство, працівники машинно-тракторних станцій і радгоспів республіки виправляють хибі і недоліки,

на які вказали вересневий і лютий-березневий Пленуми ЦК КПРС, приводять в дію резерви соціалістичного землеробства і тваринництва. Працівники сільського господарства вживають рішучих заходів, щоб підняти відстаючі райони і колгоспи до рівня передових і добитись такого загального підвищення врожайності позів і продуктивності тваринництва, щоб процвітати всі без винятку колгоспи, щоб усі колгоспники стали забезпеченими, заможними людьми; щоб у нашій країні був повний достаток всіх продуктів харчування, всіх видів сировини для легкої промисловості.

Успішно провіяли весняну сібу, трудівники колгоспного села, механізатори і працівники радгоспів ведуть напружену роботу по догляду за посівами і готуються до збирання врожаю.

Товариші! В розвитку всіх галузей народного господарства Україна досягла аваншних успіхів. У них, як і в успіхах всієї нашої Батьківщини, ласкраво відображене шкідливування Комуністичної партії про те, щоб радянським людям жилося все краще і краше.

Соціалістична держава забезпечує розвиток мирної економіки і на цій основі підвищення добробуту радянських людей і рівня народного споживання. В нашій країні неухально зростає реальна заробітна плата робітників і службовців. Рік у рік зменшується роздрібні ціни на промислові і продовольчі товари; арстають пенсії по соціальному страхуванню, допомога багатодітним матерям, поліпшується медична допомога. В результаті заходів по економічному заохоченню колгоспів і колгоспників, а також заходів у галузі податкової політики доходи колгоспів і колгоспників республіки зросли в минулому році більш як на 2 млрд. карбованців.

Невпинно зростають витрати на освіту, охорону здоров'я, культуру та інші соціально-культурні потреби. В минулому році тільки по республіканському бюджету вони досягли 12,5 млрд. карбованців — майже 70 процентів загальної суми бюджетних асигнувань. До Жовтневої революції на Україні витрати на народну освіту становили на рік в середньому 65 копійок на душу населення. А тепер ці витрати становлять 170 карбованців на душу населення.

Відбудовані міста і села, що були спустошені і спалені ворогом. Проведена велика робота по дальшому розвитку міського господарства і поліпшенню комунально-побутового обслуговування населення.

Ще кращою, ніж до війни, стала столиця Радянської України — Київ. Завершується відбудова Хрещатика. Скоро виступять корпуси нових будинків Державного університету імені Т. Г. Шевченка і Триумфальна арка, що будуть споруджені на честь 300-річчя воз'єднання України з Росією. Будуватиметься багато нових жилих будинків.

Значно підвищилась матеріальний добробут і культурний рівень робітників, колгоспників, інтелігенції, всіх трудящих республіки.

На Україні працює широка сітка медично-санітарних закладів. Населення обслуговується численні кадри медичних працівників. Порівняно з 1913 роком тепер

на Україні лікарів у 40 раз і середнього медичного персоналу в 6 раз більше. На території України є близько 600 санаторіїв і будинків відпочинку, де щороку відпочивають сотні тисяч трудящих.

В республіці широким фронтом ведеться промислове, житлове і культурне будівництво. Зараз будується понад 270 підприємств легкої, харчової і міської промисловості, в тому числі великий текстильний комбінат в Херсоні, кам'яно-посуконний комбінат у Чернівцях.

Небаченого розвитку досягла соціалістична культура Радянської України. Одним з ласкравих свідчень цього є успіхи в галузі народної освіти. В УРСР працює близько 31 тис. шкіл, в яких вчиться 6,6 млн. дітей і молоді. Кількість учнів семирічних шкіл збільшилась у 57 раз, середніх — у 21 раз порівняно з 1913 роком. Якщо до Великої Жовтневої соціалістичної революції три чверті населення України було неписьменним, то тепер Україна є республікою суцільної письменності.

Корінні зміни сталися і в західних областях. Тут створена широка сітка шкіл народної освіти, багато вищих учбових закладів. Вперше в історії Закарпатської України в Ужгороді відкритий університет. У Львові організований філіал Академії наук Української РСР. Виростає численна народна інтелігенція — вчителі, лікарі, інженери, агрономи з міського населення.

Для молоді Радянської України відкритий широкий доступ до вищої освіти. В республіці працюють 147 вузів проти 49 вищих учбових закладів, що були на Україні до революції. У вузах разом з заочниками, в технікумах і середніх спеціальних учбових закладах навчається 565 тис. чоловік. Розмах вищої і середньої освіти на Україні набагато перевищує все досягнуте в цій галузі в найближчих буржуазних країнах.

Важливим результатом культурної революції є створення на Україні нової, радянської інтелігенції, численної армії національних кадрів.

Вчені, письменники, художники, архітектори, композитори, інженери, техніки, вчителі, агрономи, лікарі, вся наша народна інтелігенція об'єднала спільними інтересами з робітниками і селянами, вносить свій достойний вклад у справу комуністичного будівництва.

За роки Радянської влади на Україні створені Академія наук, Академія архітектури, 475 науково-дослідних закладів. Тепер в республіці вчених і десяти раз більше, ніж їх було в усій колишній царській Росії.

Соріозних успіхів добились українська радянська література і мистецтво. Українські письменники, композитори, художники, актори дали багато значних творів, проіяятих ідеями радянського патріотизму і дружби народів. Ряд творів письменників, композиторів, художників, спектаклів удостоєно Сталінської премії, імена багатьох діячів української культури широко відомі за межами республіки.

Розвиток соціалістичної культури українського народу відбувається на ґрунті основі марксизму-ленінізму, в нерозривному творчому взаємозв'язку з

культурою всіх братніх народів СРСР. Особливо благотворний вплив на розвиток української радянської культури робить культура великого російського народу.

Визначальною подією в житті українського народу була декада російської літератури і мистецтва в Києві, проведена в зв'язку з 300-річчям воз'єднання України з Росією. Перебування видатних письменників і творчих колективів Москви в столиці Радянської України — Києві з особливою силою продемонструвало міцні, нерозривні і глибокі братерські зв'язки російської літератури і мистецтва з українською літературою і мистецтвом, їх благотворний вплив на розвиток української радянської культури.

Радянський лад відкрив усьому народові широкий доступ до скарбів культури і мистецтва. Україна вкрилася густою сіткою бібліотек, читалень, клубів, музеїв, палаців культури, кінотеатрів та інших культурних закладів. Бурхливо розвивається народна творчість, художня самодіяльність.

Значним показником зростання культури і духовних скарбів українського народу є видання літератури. Тільки за післявоєнні роки в республіці було видано понад 16 тисяч назв книг загальним тиражем близько півмільярда примірників.

На Україні є більше тисячі республіканських, обласних, районних, міських і багатотиражних газет і журналів загальним тиражем близько семи мільйонів примірників. Крім того, трудящі республіки передплачують 3,5 мільйона примірників газет і журналів, що видаються в Москві.

Український народ має широкі можливості читати рідною мовою твори російських письменників. Великими тиражами видаються українською мовою твори Пушкіна, Гоголя, Герцена, Чернишевського, Лермонтова, Толстого, Горького, Маяковського та інших класиків, а також книги сучасних російських письменників. Рік у рік збільшується видання творів класиків української літератури — Тараса Шевченка, Івана Франка, Михайла Коцюбинського, Лесі Українки, Панаса Мирного та інших.

Звичайно більше, ніж до пішки, перекладається на українську мову творів письменників братніх республік. Українці мають також змогу читати українською мовою твори письменників країн народної демократії.

Видатні діячі російського народу і всіх народів нашої Батьківщини завжди з увагою і любов'ю ставилися і ставляться до української літератури, мистецтва, люблять і люблять народні пісні, українську мову. Найтаалановитіший поет нашої радянської епохи Маяковський писав про українську мову:

Разучите
шту мову
на знаменях,
лексиконогах алах,—
ети мови
випідчили и просто:
«Чуєш, сурми заграли,
час расписать настав...»

Гоголь говорив, що українські мисні — це «народна історія, жива, яскрава, сповнена барв, істин, яка розкриває все життя народу».

Таких успіхів в культурному будівництві, яких досягла Україна і всі республіки Радянського Союзу, не знала жодна епоха, жодна капіталістична країна.

Перемога соціалізму зробила корінний переворот не тільки в економіці, але й у свідомості людей. «За нашим уявленням, — говорив В. І. Ленін, — держава сильна свідомістю мас. Вона сильна тоді, коли маси все знають, про все можуть судити і йдуть на все свідомо».

Соціалістична свідомість трудящих виросла в одну з найважливіших сил нашого розвитку. Ідеологія марксизму-ленінізму стала ідеологією всього нашого народу.

★

Товариші! Нанепередні великого національного свята — 300-річчя воз'єднання України з Росією — російський народ ще раз проявив свою величезну любов і дружбу до українського народу: Російська Федерація передала Україні Кримську область. Передача до складу України Кримської області є новим яскравим виявом нерушимої дружби народів Радянського Союзу, торжества національної політики Комуністичної партії. (О п л е с к и).

Все величне і прекрасне, що здійснене і завойоване, все те, чим багата Україна, що радує її людей, — досягнуте трудящими України під керівництвом Комуністичної партії, в дружбі з братнім російським і всіма народами нашої Вітчизни. В братерстві народів Союзу Радянських Соціалістичних Республік — наша сила, наша міць, запорука дальшого економічного і культурного розвитку Радянської України. (О п л е с к и).

В боротьбі за дальший розвиток нашої Батьківщини, за перемогу комунізму український народ, разом з усіма народами Радянського Союзу, йде тісно згуртованим навколо славної Комуністичної партії, навколо Радянського уряду. Як ніколи міцна і нерушима єдність Комуністичної партії, Радянського уряду і народу. (О п л е с к и).

У світовій історії не було іншої партії, яка б так вміло, так віддано і чесно, з такою енергією служила своєму народові, як наша Комуністична партія. (О п л е с к и). Всією своєю багатогранною і благородною діяльністю Комуністична партія заполонала гарячу любов і глибоку повагу всіх народів Радянського Союзу, всього прогресивного людства. (О п л е с к и).

Перетворюючи в життя історичні рішення XIX з'їзду КПРС, партія під керівництвом Центрального Комітету забезпечила дальший могутній розвиток усіх галузей народного господарства, організувала радянський народ на успішне виконання нового п'ятирічного плану, на круте піднесення сільського господарства, на збільшення виробництва товарів широкого споживання, створення достатку продовольства в країні.

Мудра політика Партії і Уряду високо підняла міжнародний авторитет Радянського Союзу, як оплоту миру, демократії і соціалізму. На досвіді Радянського Союзу народи всього світу переконались, що соціалізм — це свобода і незалежність, це життя без експлуатації і національного гноблення. Соціалізм — це мир і щасливе життя трудящих людей. (Оплески).

Третина населення земної кулі — близько 800 мільйонів чоловік — стала під прапор демократії і соціалізму. Боротьба народів за мир вже привела до деякої розрядки міжнародної напруженості. Масовий рух трудящих капіталістичних країн, національно-визвольна боротьба в колоніях піднялись на новий, вищий етап. Народи навчилися розпізнавати злочинні махінації агресорів, спрямовані на ліквідацію міжнародного співробітництва, на підготовку нової війни. Табір миру, демократії і соціалізму виріс у непереможну силу.

Табір капіталізму переживає все глибші потрясіння. Реакційні сили намагаються зберегти позиції капіталізму, притримує історією на загибель. Всупереч інтересам більшості людства, вороги миру на чолі з імперіалістами США тримають курс на підготовку нової війни, в першу чергу проти СРСР, Китайської Народної Республіки і всіх країн народної демократії, хочуть зупинити переможний поступ історії. Та марні ці намагання! Воєни приречені на провал.

Ми далекі від того, щоб недооцінювати сили ворога, але, як говорить прислів'я: «Хто в морі бував, той наловив не боїться». Нам не страшні ніякі погрози! Радянський народ, доблесні воїни Радянської Армії і Флоту зуміють постояти за честь, свободу і незалежність нашої Батьківщини. (Бурхливі оплески).

У світі немає таких сил, які могли б зупинити поступальний рух Союзу Радянських Соціалістичних Республік. Партія і Уряд міцно тримають кермо нашого корабля, зміло направляють його до великої мети — комунізму. (Бурхливі оплески).

Народ російський і народ український у спільній боротьбі вирили себе немирухою славою. В огні і бурях громадянської війни, на фронтах Великої Вітчизняної війни, в маршовому будівництві зміцнили і гартувалися дружба українського народу з народом російським, з усіма народами Радянського Союзу.

За честь Вітчизни, її свободу і незалежність, за велику справу комунізму український народ піде разом з російським народом, з усіма народами нашої Батьківщини в огонь і воду.

Український народ пишається тим, що Україна є невід'ємною частиною Радянського Союзу — Батьківщини соціалізму, борни за щастя трудящих усього світу.

Товариші! Робітники, колгоспники, інтелігенція, весь український народ з величезною радістю і піднесенням зустріє звістку про нагородження Радянської України і столиці нашої республіки міста Києва високою урядовою нагородою — орденом Леніна. (Бурхливі оплески).

На високу нагороду український народ відповідь повинні, ще більшими успіхами в господарському і культурному будівництві. Комуністична партія України,

Центральний Комітет Компартії України будуть ще тісніше агурувати український народ навколо Центрального Комітету КПРС, мобілізують трудящих республіки на завоювання нових успіхів на шляху до комунізму.

Товариші! Дозвольте від імені українського народу, Центрального Комітету Комуністичної партії України, уряду Української Радянської Соціалістичної Республіки передати щире, сердечне вітання нашому братові, нашому випробуваному і вірному другові народу російському, з яким український народ пліч-о-пліч пройшов славіний шлях багатовікової героїчної боротьби і перемог, який завжди допомагає українському народові в битвах з ворогами і в творчій праці. (Бурхливі оплески. Всі встають).

Народ український свято шанує і береже дружбу з російським і всіма іншими народами нашої соціалістичної Батьківщини, зміцнює її і заповідає своїм синам і дочкам, прийдешнім поколінням, як найдорожчий скарб берегти, у ніх не продовжувати і зміцнювати співзвоні і нездолене братерство наших народів.

Дозвольте зазначити Центрального Комітету КПРС, Радянський уряд, російський народ і всі народи нашої Батьківщини, що український народ, Центральный Комітет КП України, уряд Української РСР, як вірною око, будуть берегти і зміцнювати дружбу народів на славу Вітчизни, на страх ворогам. (Бурхливі оплески).

Народ український, Центральный Комітет Комуністичної партії України, уряд УРСР шлють сердечне вітання і глибоку подяку Комуністичній партії Радянського Союзу і її Центральному Комітету, які висунули нерушиму ленінсько-сталінському дружбу народів і агурували всі народи нашої країни в єдину братню сім'ю. (Бурхливі оплески). Ми шире влячці Центральному Комітету КПРС і Союзному урядові за постійну увагу, допомогу і невтомне підшування про розвиток Радянської України, про розвиток матеріальних і духовних сил українського народу. Наша сердечна подяка Президії Верховної Ради СРСР, Раді Міністрів СРСР і Центральному Комітету КПРС за привітання з нагоди 300-річчя воз'єднання України з Росією. (Бурхливі оплески).

Дорогі наші гості — представники братніх радянських республік! Український народ, Центральный Комітет Комуністичної партії України, уряд Радянської України просять вас передати народам Білорусії, Узбекистану, Казахстану, Грузії, Азербайджану, Литви, Молдавії, Латвії, Киргизії, Таджикистану, Вірменії, Туркменії, Естонії, Карело-Фінської республіки, народам автономних радянських республік гаряче привітання з нагоди 300-річчя воз'єднання України з Росією і сердечну подяку за шире дружбу і безкорисливу допомогу трудящим Радянської України в розвитку народного господарства і культури. (Бурхливі оплески. Всі встають).

Будемо й далі зміцнювати свячену дружбу радянських народів — основу сили і могутності нашої великої Батьківщини!

В цей урочистий день український народ шле привіт своїм синам і дочкам,

то знегодами долі відірвані від матері-Вітчизни — Радянської України, живуть в капіталістичних країнах і оберегли вірність інтересам свого народу, мужньо борються за мир, демократію і соціалізм (Бурхливі оплески), проти паліїв війни і їх агентів — найлютіших ворогів українського народу — українських буржуазних націоналістів.

З нашого древнього міста Києва ми шлемо братерський привіт українського народу великому китайському народові, народам Польщі, Чехословаччини, Болгарії, Угорщини, Румунії, Албанії, Німецької Демократичної Республіки, Монгольської Народної Республіки, Корейської Народної-Демократичної Республіки. (Бурхливі оплески).

Будемо і далі зміцнювати табір миру, демократії і соціалізму!

Наш братерський привіт усім народам, які борються за мир, демократію і соціалізм! (Бурхливі оплески).

Від усього серця український народ разом з російським народом урочисто повторює сьогодні наказані трста років тому великі слова — «чтоб есмн вовека все едило были». **Навіки разом!** (Бурхливі оплески). **Навіки вместе!** (Бурхливі оплески).

Хай живе наша велика Батьківщина — Союз Радянських Соціалістичних Республік! (Бурхливі оплески). Всі встають).

Слава великому російському народові! (Оплески).

Хай живе братерська і незламна дружба українського і російського народів! (Оплески).

Пусть живет и крепнет дружба народов нашей страны! (Тривалі оплески).

Хай живе Центральний Комітет Комуністичної партії Радянського Союзу і Радянський уряд! (Бурхливі оплески).

Слава Комуністичній партії Радянського Союзу — спрямоуючій і керівній силі радянського народу в боротьбі за побудову комунізму! (Бурхливі оплески).

Під прапором Маркса — Енгельса — Леніна — Сталіна — вперед, до перемоги комунізму! (Бурхливі, тривалі оплески). Всі встають).

★

Депутат тов. П. К. Щербак вносить пропозицію послати Президій Верховної Ради Союзу РСР, Раді Міністрів Союзу РСР та Центральному Комітетові Комуністичної партії Радянського Союзу привітального листа від українського народу. Текст привітального листа зачитує депутат тов. М. М. Крушевський.

**Президій Верховної Ради Союзу РСР
Раді Міністрів Союзу РСР
Центральному Комітетові Комуністичної партії
Радянського Союзу**

Ювілейна сесія Верховної Ради Української РСР, присвячена великому торжеству — 300-річчю воз'єднання України з Росією, від дня робітників, колгоспників, інтелігенції і всіх трудящих Української Радянської Соціалістичної Республіки сердечно дякує Верховній Раді Союзу РСР, Раді Міністрів Союзу РСР, Центральному Комітетові Комуністичної партії Радянського Союзу за теплі слова привітання українському народові з нагоди великого національного свята українського, російського і всіх братніх народів СРСР і висловлює Президій Верховної Ради Союзу РСР, Раді Міністрів СРСР, Центральному Комітетові Комуністичної партії Радянського Союзу галуку любові і безмежну відданість.

Віками боровся український народ проти іноземних поневолювачів — польської шляхти, турецько-татарських орд, а воз'єднання з братнім російським народом. В цій боротьбі український народ завжди бачив в російському народі вірного свого союзника і надійного захисника.

Триста років тому на славній Переяславській Раді український народ прийняв історичне рішення про воз'єднання України з Росією.

Об'єднання двох братніх народів помножило їх силу в боротьбі проти спільних ворогів — царського самодержавства, поміщиків і капіталістів, великодержавних шовіністів та українських націоналістів, проти всіх іноземних загарбників, які зазіхали на наші землі.

Закарпатська область	440
Запорізька область	440
Київська область	440
Торжества в Переяслав-Хмельницькому	440
Закладка монумента і відкриття меморіальної дошки на честь 300-річчя возз'єднання України з Росією у Переяслав-Хмельницькому	440
Відкриття делегацією Союзу Польської Народної Республіки міста Переяслав-Хмельницький	440
Даря російського народу Переяславу-Хмельницькому	440
Кіровоградська область	440
Кривапапа область	440
Торжества у місті-герої Севастополі	440
Львівська область	440
Парад і демонстрація трудящих у Львові	440
Миколаївська область	440
Одеська область	440
Торжества у місті-герої	440
Полтавська область	440
Ровенська область	440
Севільська область	440
Севільська область	440
Сумська область	440
Тернопільська область	440
Харківська область	440
Парад і демонстрація трудящих у Харкові	440
Херсонська область	440
Хмельницька область	440
Черкаська область	440
Чернівецька область	440
Чернівецька область	440

Золото піонерів, присвячені 300-річчю возз'єднання України з Росією

Золоті піонери Києва	440
Республіканський збір піонерів у Києві	440
Подарунки українському народові на ознаменування 300-річчя возз'єднання України з Росією	440
Подарунки українському народові від трудящих братніх союзних республік	440
Подарунки українському народові від видатного російського майстра сільськогосподарських інструментів	440
Подарунки польським вченим Академії наук Української РСР	440
Подарунки в Чехословаччину	440

Самтитування в Російській Федерації

Прибуття в Москву делегації Української РСР	574
Нижня військовий гарнізон міста Москви № 5 від 28 травня 1954 року	574

Ювілейна сесія Верховної Ради РРФСР, присвячена 300-річчю возз'єднання України з Росією 29 травня 1954 року

Вступне слово Голови Верховної Ради РРФСР тов. Л. М. Соловйова при відкритті Ювілейної сесії	506
Тест приймального листа від Президії Верховної Ради СРСР, Ради Міністрів СРСР та Центрального Комітету Комуністичної партії Радянського Союзу	507
Указ Президії Верховної Ради СРСР. Про нагородження Російської Радянської Федеративної Соціалістичної Республіки орденом Леніна	509
Про 300-річчя возз'єднання України з Росією. Доповідь Голови Ради Міністрів РРФСР тов. О. М. Пушкіна	510
Тест приймального листа від Ювілейної сесії Верховної Ради РРФСР Президії Верховної Ради СРСР, Ради Міністрів СРСР та Центральному Комітету Комуністичної партії Радянського Союзу	531
Промова першого секретаря ЦК КП України тов. О. І. Корженка	534
Промова секретаря ЦК КП Білорусії тов. Т. С. Горбунова	540
Промова керівника делегації Союзу Польської Народної Республіки тов. Н. А. Мухоморова	542
Промова першого заступника Голови Ради Міністрів Казахської РСР тов. М. Вейсбаєва	546
Промова заступника Голови Ради Міністрів Грузинської РСР тов. Г. Д. Дикашвілі	548
Промова Голови Президії Верховної Ради Литовської РСР тов. М. Ібрагімова	550
Промова Голови Президії Верховної Ради Латвійської РСР тов. К. М. Озолінь	553
Промова секретаря ЦК КП Молдавії тов. Д. С. Гладкого	555
Промова Голови Президії Верховної Ради Радянської РСР тов. Т. Кулатова	557
Промова Голови Президії Верховної Ради Киргизької РСР тов. Д. Раєулова	563
Промова Голови Президії Верховної Ради Таджикиської РСР тов. Н. С. Зар'яна	565
Промова Голови Ради Міністрів Туркменської РСР тов. А. Сараяна	567
Промова представника делегації Вірменської РСР тов. Е. К. Пусева	569
Промова Голови Президії Верховної Ради Естонської РСР тов. О. В. Куусінен	571
Промова заступника Голови Президії Верховної Ради Карело-Фінської РСР тов. О. В. Куусінен	571
Промова Голови Президії Верховної сесії Верховної Ради РРФСР і російського народу	573
Тест приймального листа від Ювілейної сесії Верховної Ради РРФСР і російського народу Верховної Ради Української РСР тов. Л. М. Соловйова при відкритті Ювілейної сесії	578
Промова Голови Верховної Ради РРФСР тов. Л. М. Соловйова при відкритті Ювілейної сесії	579
Концерт для учнівців Ювілейної сесії Верховної Ради РРФСР у Великому театрі	579
Привітання російському народові, одержані в нагоду 300-річчя возз'єднання України з Росією	582
Від Білоруської РСР	584
Від Узбейської РСР	593
Від Казахської РСР	595
Від Грузинської РСР	598
Від Азербайджанської РСР	600
Від Литовської РСР	601
Від Молдавської РСР	601
Від Латвійської РСР	603

Від Киргизької РСР	80
Від Таджикицької РСР	80
Від Вірменської РСР	80
Від Туркменської РСР	80
Від Естонської РСР	80
Від Карело-Фінської РСР	80
Повідомлення про приєднання російському народові в зв'язку з 300-річчям возз'єднання України з Росією	80

Торжества в столиці Радянського Союзу

Парад і демонстрація представників трудящих на Красній площі в Москві на честь 300-річчя возз'єднання України з Росією	81
Промова Маршала Радянського Союзу М. О. Булганина	81
Урочиста закладка монумента в пам'ять 300-річчя возз'єднання України з Росією	82
Парад у Кремлі на честь 300-річчя возз'єднання України з Росією	82
Народні гуляння в столиці	82
Від Тихого океану до Балтики	83
Подарунки російському народові на ознаменування 300-річчя возз'єднання України з Росією	83

Святкування в союзних республіках

Білоруська РСР	83
Узбецька РСР	84
Казахська РСР	85
Грузинська РСР	85
Азербайджанська РСР	85
Литовська РСР	82
Молдавська РСР	83
Латвійська РСР	84
Киргизька РСР	85
Таджицька РСР	85
Вірменська РСР	87
Туркменська РСР	88
Естонська РСР	88
Карело-Фінська РСР	88

Відзначення тридцятиріччя за кордоном

В Польській Народній Республіці	88
В Чехословачькій Республіці	88
В Народній Республіці Болгарії	88
В Румунській Народній Республіці	88
В Монгольській Народній Республіці	89
В Норвезькій Народно-Демократичній Республіці	89
Відзначення українцями і росіянами Канади 300-річчя возз'єднання України з Росією	89
Відзначення слов'янською громадянським Аргентини 300-річчя возз'єднання України з Росією	89

Відзначення слов'янськими організаціями Уругваю 300-річчя возз'єднання України з Росією	87
Висловлення волаки за приєднання і поздоровлення, надіслані у зв'язку з 300-річчям возз'єднання України з Росією	87
Від Президії Верховної Ради УРСР, Ради Міністрів УРСР і Нейтрального Комітету КН України	87
Від Президії Верховної Ради РРФСР і Ради Міністрів РРФСР	87
Вірменія Російській Федерації, Українській РСР і ж. Києву найвищої Урядової інстанції	
Вірменія Російській Федерації органів Леніна на сесії Верховної Ради РРФСР	87
Промова Голови Ради Міністрів РРФСР тов. О. М. Пузанова	87
Промова Голови Президії Верховної Ради СРСР тов. К. С. Ворошилова	88
Вірменія Українській РСР органів Леніна на сесії Верховної Ради УРСР	88
Промова першого секретаря ЦК КВ України тов. О. І. Киряченка	89
Промова Голови Президії Верховної Ради СРСР тов. К. С. Ворошилова	89
Вірменія Києву органів Леніна на сесії Київської міської Ради депутатів трудящих	89
Промова секретаря Київського міськомкому КВ України тов. М. С. Сивач	89
Промова Голови Президії Верховної Ради СРСР тов. К. С. Ворошилова	89

22050

300 лет воссоединения Украины с Россией
Документы и материалы о праздновании

Госполитиздат УССР
(На украинском языке)

Редактор Ф. Сарана

Художник И. Хотимок

Художний редактор Ю Яхнис

Технічний редактор Г Дерев'ялко

Коректори Л. Гриценко, А. Протоцьконова

Підписано до друку 30.XII 1966 р.
Формат 84 × 106¹/₂. Фіз.-друк. арш. 72,98 + 31 вкладка.
Ум.-друк. арш. 77,39. Обл.-вид. арш. 83,63 + 31 вкладка.
Тираж 5000. СФ 12691. Зам. 131.

Ціна 0,50 руб. 19 крб.

Державне видавництво політичної літератури УРСР.
Київ, Володимирська 42

Книжково-журнальна фабрика
Головного Міністерства культури УРСР.
Київ, вул. Горького, 24.